

การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

โดย

นายวิรัตน์ เข้มสะอาด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-653-099-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

INTERNAL ASSESSMENT OF PRIMARY SCHOOL IN RATCHABURI PROVINCE

By

Wiratana Eium-sa-ard

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Educational Administration

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2001

ISBN 974-653-099-2

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี” เสนอโดย นายวิรัตน์ เอี่ยมสะอาด เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิสิฐ พิษณานนท์
3. อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพจน์ มูรพันธุ์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(อาจารย์ ว่าที่พันตรี ดร. นพดล เจนอักษร)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิสิฐ พิษณานนท์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.บุญทรง สังข์ทอง)

...../...../.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

K 41461072 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : การประเมินผลภายใน

วิรัตน์ เอี่ยมสะอาด : การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี (INTERNAL ASSESSMENT OF PRIMARY SCHOOL IN RATCHABURI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อ. ว่าที่ พ.ต. ดร.นพดล เจนอักษร, ผศ. พิสิฐ พิษณานนท์ และ อ. ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์. 136 หน้า. ISBN 974-653-099-2

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับและความแตกต่างของการดำเนินงานและความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนที่ได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน (multistage sampling) จำนวน 186 โรงเรียน ตามตารางประมาณการตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการในกรณีที่ไม่มีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครูปฏิบัติการสอน โรงเรียนละ 1 คน รวมเป็นโรงเรียนละ 3 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 558 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบทั้ง 186 โรงเรียน รวม 558 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานและความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียนที่สร้างจากกรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง
2. ความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก
3. การดำเนินงานและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียน โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าการดำเนินงานที่ปฏิบัติอยู่จริง

ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1. 2. 3.

K 41461072 : MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEY WORD : INTERNAL ASSESSMENT

WIRATANA EIUM-SA-ARD : INTERNAL ASSESSMENT OF PRIMARY SCHOOL IN RATCHABURI PROVINCE. THESIS ADVISORS : MAJ. NOPADOL CHENAKSARA, RTAR, Ph.D., ASST. PROF.PISIT PISANANONT, M.S., AND PRASERT INTARAK, Ed.D. 136 pp. ISBN 974-653-099-2.

The purposes of this research were to know the level and the difference of the procedure and the expectation of internal assessment of Primary School under the Jurisdiction of the Office of Ratchaburi Primary Education.

The sample consisted of 186 primary schools (Krejcie and Morgan' s sample size table) by multistage sampling. The respondents consisted of the school administrators, the assistance administrators or academic teachers and teachers.

The instrument used for gathering data was questionnaire about the procedure and expectation of internal assessment of Primary School under the Jurisdiction of the Office of Ratchaburi Primary Education.

The results of the study were :

- 1) The internal assessment was moderate level, both in the whole and each variable.
- 2) The expectation of the internal assessment was high, both in the whole and each variable.
- 3) The expectation was significantly higher than the practice of internal assessment at the 0.05 level.

Department of Educational Administration Graduate School, Silpakorn University Academic Year
2001

Student's signature

Thesis Advisors' signature 1. 2. 3.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความกรุณาจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์
วรพจน์ มุรพันธุ์ อาจารย์ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิสิฐ พิษณานนท์
อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ และอาจารย์ ดร.บุญทรง สังข์ทอง หัวหน้าการประถมศึกษา
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตลอดจนคณาจารย์ของภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่ให้การ
ดูแลและให้คำแนะนำ การจัดทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ธีรพงษ์ ทวีวรรณ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี อาจารย์ชาญ ชุ่มบุญชู หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอโพธาราม
จังหวัดราชบุรี และอาจารย์ ดร.จันทนา นลทิกร ผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 5 ที่กรุณาเสียสละเวลาตรวจเครื่องมือการวิจัย ตลอดจนเพื่อนๆ รุ่น 18 ทุกคนที่
กำลังใจตลอดมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	2
ปัญหา.....	5
ประพจน์ปัญหาของการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ข้อคำถามของการวิจัย.....	7
สมมติฐานของการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	13
ข้อจำกัดทางการวิจัย.....	14
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	14
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	15
การบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา.....	15
การประเมินคุณภาพ.....	17
เกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษา.....	19
ความเป็นมาของเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย.....	19
การพัฒนามาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ	
การประถมศึกษาแห่งชาติ.....	20
เกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียน พุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงาน	
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.....	21

บทที่		หน้า
2	การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.....	25
	การประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.....	28
	การประเมินคุณภาพการศึกษา.....	28
	การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา.....	29
	การวางแผนและปฏิบัติ.....	31
	ระบบข้อมูลและประมวลผล.....	42
	การตรวจสอบการประเมิน.....	48
	การรายงานผลการประเมิน.....	50
	การใช้ผลการประเมิน.....	53
	สรุปย่อ.....	56
3	การดำเนินการวิจัย.....	58
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	58
	ระเบียบวิธีวิจัย.....	59
	แผนแบบการวิจัย.....	59
	ประชากร.....	59
	ตัวอย่างและการเลือกตัวอย่าง.....	60
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	62
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
	การสร้างเครื่องมือ.....	64
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	65
	สรุปย่อ.....	66
4	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
	ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	67

บทที่		หน้า
4	ตอนที่ 2 ระดับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวัง การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี.....	70
	ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและ ความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของ โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี.....	79
	ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	80
	สรุป.....	82
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	85
	ข้อค้นพบ.....	85
	การอภิปรายผล.....	87
	ข้อเสนอแนะของการวิจัย.....	100
	ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	100
	ข้อเสนอแนะของการวิจัย.....	102
	บรรณานุกรม.....	103
	ภาคผนวก.....	106
	ภาคผนวก ก เอกสารขอความร่วมมือในการวิจัย.....	107
	ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	114
	ภาคผนวก ค การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น.....	124
	ภาคผนวก ง รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	129
	ภาคผนวก จ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	134
	ประวัติผู้วิจัย.....	136

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ประชากร และตัวอย่างของการวิจัย.....	61
2	ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย.....	61
3	สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	68
4	การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงาน ด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี	70
5	รายละเอียดข้อคำถามของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านการวางแผนและปฏิบัติ.....	71
6	รายละเอียดข้อคำถามของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านระบบข้อมูลและ การประมวลผล.....	73
7	รายละเอียดข้อคำถามของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านการตรวจสอบการประเมิน.	76
8	รายละเอียดข้อคำถามของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านการรายงานผลการประเมิน	77
9	รายละเอียดข้อคำถามของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้ผลการประเมิน.....	78
10	การเปรียบเทียบการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวัง การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี.....	80

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	ยุทธศาสตร์การประเมินของ Baldrige Award.....	10
2	กรอบแนวทางการประเมินตนเองของ ตีโต คอนติ (Tito Conti).....	11
3	กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	12
4	ขอบเขตของการวิจัย.....	14
5	ความสัมพันธ์ของมาตรฐานด้านผลผลิตและกระบวนการ.....	23
6	กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา.....	27
7	การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ.....	46

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

ในสภาวะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ระบบการศึกษาของไทยที่กำลังประสบปัญหาหลายประการ เช่น นักเรียนนักศึกษาที่ออกจากระบบ โรงเรียนหรือจบการศึกษาในทุกๆระดับนั้นมีความไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และบุคคลอันเป็นผลผลิตของระบบการศึกษาที่ขาดคุณภาพเหล่านี้ได้กลายเป็นต้นทุนทางสวัสดิการของสังคม มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนเกินของสังคมและกลายเป็นภาระของสังคมในที่สุด¹

เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2540 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางการศึกษาเนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลของมาตรา 81 ที่บัญญัติให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จึงทำให้เกิดการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ทำให้ปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นมีความหวังที่จะได้รับการแก้ไขได้ทันต่อเหตุการณ์ ประกอบการปฏิรูปการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น พัฒนาคุณภาพของนักเรียนและสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาให้คนไทยและสร้างสังคมที่พึงประสงค์ในอนาคตมีสภาพเป็นบุคคลที่มีความสุข ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติและสิ่งแวดล้อมยั่งยืน² และบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประเมินคุณภาพภายนอก โดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็น

¹Jerome Arcaro, Quality in Education An Implementation Handbook (Florida : St. Lucie Press, 1995), 1.

²กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ของกระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541), 62.

ส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องสำหรับรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป³

คุณภาพการศึกษาของไทยในอนาคตจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ การประเมินผลภายในสถานศึกษาเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่ความเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพราะการประเมินผลภายในจะเป็นเครื่องมือวัดสภาพความสำเร็จในขั้นต้นเพื่อรองรับการประเมินจากภายนอก ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญและความสนใจต่อการประเมินผลภายในของโรงเรียนอันเป็นหน่วยปฏิบัติการที่มีความสำคัญที่สุด และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ ท้ายที่สุดจะส่งผลให้บรรลุเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษาคือ นักเรียนมีคุณสมบัติตามที่ประเทศชาติต้องการ⁴

ภูมิหลัง

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีฐานะเทียบเท่ากองในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ.2523 เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2523 มีภารกิจ 3 ประการ คือ 1) จัดการศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม และคุณธรรม 2) จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้เด็กในวัยเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในปัจจุบันสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีมีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 357 โรง จำนวนนักเรียนทุกระดับชั้น 80,152 คน จำแนกเป็นระดับก่อนประถมศึกษา 19,036 คน ระดับประถมศึกษา 54,692 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 6,424 คน มีบุคลากรในสังกัดทั้งสิ้น 4,550 คน จำแนกเป็นผู้บริหารการศึกษา 16 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 426 คน ข้าราชการครูสายผู้สอน 3,916 คน ศึกษานิเทศก์ 47 คน และข้าราชการพลเรือน 145 คน⁵

³ “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542,” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116, ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542) : 50-52..

⁴ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา (กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินผลและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2543), 38.

⁵ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, “ข้อมูลสารสนเทศการศึกษา 2543,” (ราชบุรี : ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ, 2543), 59. (อัดสำเนา)

ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดนั้นมีการกิจและขอบข่ายงานหลัก 6 งาน คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การบริหารงานทั้ง 6 งานของโรงเรียนประถมศึกษาที่กล่าวมานั้นจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงาม มีมนุษยสัมพันธ์ และมีความสามารถทางการอาชีพ เป็นพลเมืองดีของชาติ และมีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือไม่นั้น⁶ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะสามารถก่อให้เกิดผลที่ต้องการได้ โดยในเรื่องนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 ขึ้นเพื่อเป็นแกนกลางในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศให้ใกล้เคียงกัน และเนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีการกิจกรรมครอบคลุมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงกำหนดเกณฑ์มาตรฐานระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ.2537 และเกณฑ์มาตรฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2537 ใช้ควบคู่กันโดยไม่ซ้ำซ้อนกับมาตรฐานหลัก⁷

โดยภาพรวมแล้วการจัดการศึกษาที่ผ่านมาได้ขยายปริมาณการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติเพิ่มขึ้น สังคมได้ลงทุนเพื่อการศึกษาเป็นจำนวนมหาศาล แต่ประชากรที่เข้ารับ การศึกษายังไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพหรือได้มาตรฐาน ความต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของกำลังคนในประเทศไทยยังไม่บรรลุผลเนื่องจากการจัดการศึกษาของไทยยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของการประเมินผลและมาตรฐานการศึกษาอย่างเพียงพอ ดังจะเห็นได้ว่าการประเมินผลภายในหน่วยงานนั้นมีน้อยมากทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ และเมื่อนำเกณฑ์มาตรฐานมาใช้ประเมินโรงเรียนแล้วพบว่าปัญหาการประเมิน คล้ายคลึงกับหน่วยงานอื่นๆ คือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการประเมินมาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษา ยังน้อยกว่าความต้องการจำเป็นที่แท้จริง บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ ในด้านการประเมิน ยังไม่พอเพียง บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการ

⁶ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, โรงเรียนในฝัน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538), 9.

⁷ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539), 3.

ประเมินมาตรฐาน⁸ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงปรับปรุงและมาตรฐานเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 เกณฑ์มาตรฐานระดับ ก่อนประถมศึกษา พ.ศ.2537 และเกณฑ์มาตรฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2537 เสียใหม่เป็น มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้สัมพันธ์กับ ภารกิจและขอบข่ายของการจัดการศึกษาและองค์ประกอบของระบบการจัดการศึกษาด้านกระบวนการ และผลผลิตเป็นกรอบ เน้นการนำไปสู่คุณภาพนักเรียนที่ถือว่าเป็นเป้าหมายหลัก และสอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่นในการกำหนดระดับมาตรฐานของตนเอง⁹

ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีผลบังคับใช้ ทำให้การประเมิน ผลการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ มาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ อันประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบ การประเมินคุณภาพภายนอก¹⁰ ซึ่งในปัจจุบันการนำมาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541 ของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมาใช้เพื่อประเมินผลภายในอันเป็นการนำไปสู่ ระบบการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษานั้นนับว่าเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน การเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด¹¹ โดยคาดหวังว่าถ้าโรงเรียนสามารถ ดำเนินการประเมินผลภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้สังคมยอมรับว่าการจัดการศึกษาของ โรงเรียนสามารถประกันคุณภาพให้เป็นที่พึงพอใจตามที่ต้องการได้ และสามารถรองรับการประเมิน ภายนอกในอนาคตในไม่ช้านี้ได้

⁸ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ระบบการประเมินผลและมาตรฐาน การศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2540), ข-ค.

⁹ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, มาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนา มาตรฐานการศึกษา, 2541), 9 - 10.

¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เด็กเรียนรู้ด้วยเครื่องมืออาชีพ (กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาระบบบริหาร, 2543), 17.

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, มาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 9.

ปัญหา

ในปี พ.ศ.2536 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 และเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2537 เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับให้ โรงเรียนประถมศึกษาประเมินมาตรฐานของตนเองและหน่วยงานต้นสังกัดนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนไปสู่มาตรฐาน¹² และในปี พ.ศ.2538 ได้กำหนดให้มีการประเมินสภาพการปฏิบัติงานของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด จำนวน 28,226 โรงเรียนจากโรงเรียนทั้งหมด 31,419 โรงเรียน ซึ่งในภาพรวมทั้งประเทศนั้นปรากฏว่ามีโรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 1,568 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 5.56 ในขณะที่จังหวัดราชบุรีซึ่งมีโรงเรียน 361 โรงเรียนได้รับการประเมิน 356 โรงเรียน มีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 12 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 3.37 ซึ่งนับว่ามีปริมาณ น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณโรงเรียนทั้งหมดในจังหวัดราชบุรี¹³

ในด้านการประเมินมาตรฐานการศึกษา หลังจากที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ประกาศใช้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบการประเมินคุณภาพภายนอก จำนวน 27 มาตรฐานและได้รับอนุมัติเป็นหลักการจากคณะรัฐมนตรีให้ใช้ประเมินคุณภาพภายนอกกระบวนการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาในครั้งแรก จำนวน 14 มาตรฐาน ซึ่งจากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้มีการประเมินผลเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษานั้น โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงอยู่ในความสนใจว่าจะมีความสามารถในการดำเนินการประเมินคุณภาพภายในอยู่ในระดับใดเพราะไม่เคยมีประสบการณ์ในการประเมินผลภายในตามมาตรฐานของส่วนราชการอื่นมาก่อน รวมทั้งการประเมินมาตรฐานโรงเรียนโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในพุทธศักราช 2538 โรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดราชบุรีก็ผ่านเกณฑ์

¹² สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2538 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539), คำนำ.

¹³ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2538 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539),

ประเมินแต่เพียงจำนวนน้อย แสดงว่ายังขาดความสามารถในการประเมินผลภายในนั่นเอง กรณีนี้จึงเป็นจุดที่ผู้วิจัยสนใจและนำมาศึกษาในครั้งนี้

ประพจน์ปัญหาของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงประพจน์ปัญหาว่า “ในปัจจุบันไม่ปรากฏว่าได้มีการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มาก่อน”

ความสำคัญของการวิจัย

จากปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาที่ปรากฏนั้นถือว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากการจัดการศึกษาจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องมีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งถ้าโรงเรียนประถมศึกษาจัดระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพสูง ย่อมส่งผลให้ผลการจัดการศึกษาย่อมสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการประเมินผล ภายในโดยมอบให้สถานศึกษามีอิสระในการดำเนินงานที่จะคิดพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของตนเอง หน่วยงานต้นสังกัดจึงไม่ควรออกแบบระบบการประเมินผลภายในและสั่งการให้สถานศึกษาปฏิบัติตาม เพื่อสถานศึกษาไม่ต้องทำงานซ้ำซ้อนและรู้สึกกังวลกับการถูกตรวจสอบ และเป็นการสร้างความเข้าใจใหม่ให้สถานศึกษาทำการประเมินตนเองเพื่อรู้จักตนเองและแก้ไขตนเอง ไม่ใช้การประเมินเพื่อเสนอผลต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพียงอย่างเดียวเหมือนที่ผ่านมา

ทั้งนี้สถานศึกษาต้องวางระบบการประเมินผลภายในที่มีฐานมาจากการทำงานของโรงเรียน (school-based evaluation) และหาแนวทางกำกับ ติดตามและสนับสนุนการทำงานด้านการประเมินผลภายในให้สำเร็จด้วยดี โดยต้องมีการวางแผน การเตรียมพัฒนาบุคลากร และการกำหนดโครงสร้างของคณะกรรมการประเมินผลที่ประกอบด้วยบุคคลทุกฝ่าย นับตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ครู ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วม¹⁴ หากกระบวนการประเมินผลภายในมีคุณภาพและมีการดำเนินการตามระบบอย่างต่อเนื่องก็คาดหวังได้ว่า สถานศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานโรงเรียน และส่งผลให้บรรลุเป้าหมายปลายทางของการจัดการ

¹⁴สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา (กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินผลและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2543), 26-27.

ศึกษาคือผู้เรียนมีคุณสมบัติตามที่ประเทศชาติและสังคมต้องการ¹⁵ จึงควรศึกษาวิจัยว่าโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี มีการดำเนินการด้านการประเมินผล ภายในของโรงเรียนอยู่ในระดับใด มีความคาดหวังกับการดำเนินการด้านการประเมินผลภายในของ โรงเรียนในระดับใด รวมทั้งการดำเนินการและความคาดหวังในการประเมินผลภายในของโรง เรียนมีความแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากปัญหาและความสำคัญของวิจัยที่ได้กล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการ วิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบระดับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อทราบระดับความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โรงเรียน ประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินการกับความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมิน ผลภายใน โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

ข้อคำถามของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการหาคำตอบสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดข้อคำถามเพื่อ วิจัยดังนี้

1. โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี มีการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน อยู่ ในระดับใด
2. โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี มีความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการ ประเมินผลภายในอยู่ในระดับใด
3. โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี มีการดำเนินการกับความคาดหวังในการดำเนิน งานด้านการประเมินผลภายในแตกต่างกันหรือไม่

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 38-39.

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางของการตรวจสอบผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ว่า “โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรีมีการดำเนินงานและความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในแตกต่างกัน”

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลองค์กรนั้น ในปี พ.ศ.2511 เบร์ทาลันฟี (Bertalanffy) เป็นบุคคลแรกที่เสนอให้พิจารณาเชิงระบบ อันประกอบด้วย กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ข้อมูลย้อนกลับ ขอบเขตและสิ่งแวดล้อม¹⁶ ต่อมา คาสต์และโรเซนไวท์ (Kast and Rosenweig) ช่วยเสริมความเข้าใจในทฤษฎีระบบให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการอธิบายด้วยระบบย่อยที่แฝงอยู่ภายในระบบใหญ่นั้น 5 ระบบคือ ระบบย่อยการจัดการ (managerial subsystem) ระบบย่อยวัตถุประสงค์และค่านิยม (goals subsystem) ระบบย่อยเทคนิควิธีการ (technical subsystem) ระบบย่อยโครงสร้าง (structural subsystem) และระบบย่อยสังคมจิตวิทยา (psychosocial subsystem)¹⁷

สตัฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam and others) ได้เสนอการประเมินเชิงระบบที่เรียกว่า CIPP Model ประกอบด้วยการพิจารณาภาพรวมทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม (context) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (product) เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจเลือกเป้าหมายในการดำเนินงาน การกำหนดยุทธวิธีและแผนงาน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม¹⁸

เมื่อการบริหารจัดการองค์กรเปลี่ยนรูปแบบไปสู่ระบบของคุณภาพก็มีการเปลี่ยนแนวคิดของการประเมินองค์กรไปเป็นการประเมินผล ซึ่งมีหลายวิธีการด้วยกัน เช่น QCC, TQM และ TQA เป็นต้น จนกระทั่งปี พ.ศ.2539 สถาบันมัลคอล์มบัลดริจอวอร์ด (Malcolm Baldrige

¹⁶ L. V. Bertalanffy, General System Theory : Foundation Development Application (New York : George Braziller, 1968), 176.

¹⁷ Fremont E. Kast and J. E. Rosenweig, Organization and Management : A System and Contingency Approach (New York : McGraw-Hill Book Company, 1988), 113 - 115.

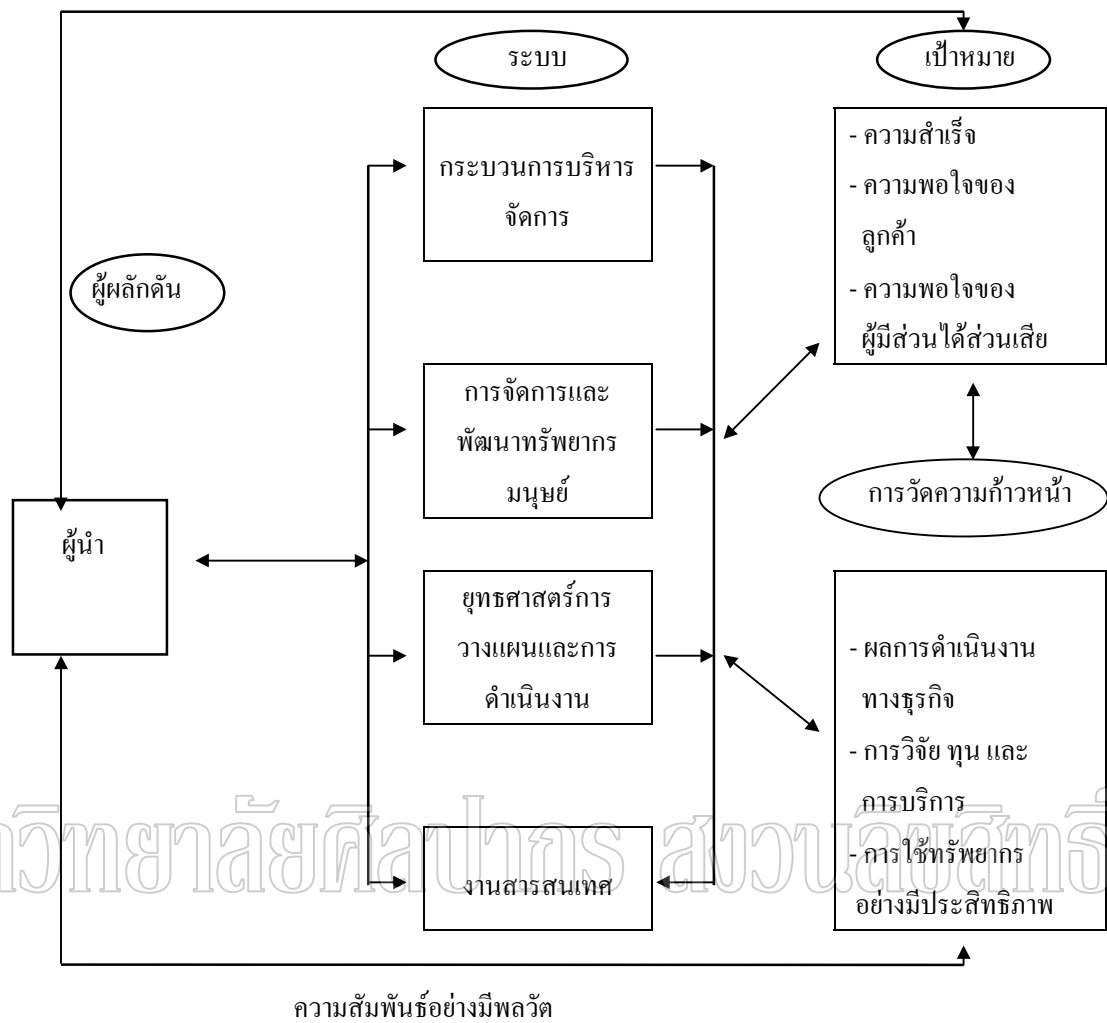
¹⁸ D. L. Stufflebeam and others, Educational Evaluation and Decision-Making (Illinois : Peacock Publishing, 1971), อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการใช้เกณฑ์มาตรฐานสำนักงาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2540), 10.

Award) ซึ่งเป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับรององค์กรที่มีการปรับปรุงผลผลิต การบริหารและการดำเนินงานให้เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ชัด ได้กำหนดยุทธศาสตร์การประเมินที่สำคัญโดยกำหนดเป็นตัวแปร 3 ตัวแปรคือ ตัวแปรผู้ผลักดัน ตัวแปรระบบและตัวแปรเป้าหมาย และแยกเป็น 7 ตัวแปรย่อย คือ ตัวแปรผู้ผลักดัน มี 1 ตัวแปรย่อย ได้แก่ ภาวะผู้นำ ตัวแปรระบบ มี 4 ตัวแปรย่อย ได้แก่ งานสารสนเทศ ยุทธศาสตร์และการวางแผนปฏิบัติงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดการ กระบวนการบริหารจัดการและตัวแปรเป้าหมาย มี 2 ตัวแปรย่อย คือ ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และความพึงพอใจของลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผลประโยชน์¹⁹ โดยมียุทธศาสตร์การประเมินดังที่แสดงในแผนภูมิที่ 1

ในปี 1997 ตีโต คอนติ (Tito Conti) ได้เสนอแนวทางการประเมินตนเองภายในองค์กรซึ่งมีกรอบแนวคิดใกล้เคียงกับวิธีการของ Baldrige Award แต่คอนติ ได้เรียกชื่อตัวแปรหลักทั้ง 3 ตัวแปรว่า ปัจจัยเชิงระบบ (systemic factors) กระบวนการ (process) และผลลัพธ์ (result) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 จำแนกเป็นตัวแปรย่อย 12 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยเชิงระบบ มี 5 ตัวแปรย่อย คือ ภาวะผู้นำ (leadership) ยุทธศาสตร์และแผน (strategy and plan) ทรัพยากรมนุษย์ (human resource) การจัดโครงสร้าง (organizational architectures) และทรัพยากรอื่น ๆ (other resource) ตัวแปรกระบวนการ มีตัวแปรย่อย 1 ตัวแปร คือ กระบวนการ (processes) และตัวแปรผลลัพธ์ มีตัวแปรย่อย 6 ตัวแปร ได้แก่ ผลทางธุรกิจ (business results) ความพึงพอใจของลูกค้า (customer satisfaction) ความพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (shareholder satisfaction) ความพอใจของลูกจ้าง (employee satisfaction) ความพอใจของหุ้นส่วนทางธุรกิจ (business partner satisfaction) และผลกระทบต่อสังคม (impact to society)²⁰ โดยมีแนวคิดตามที่แสดงในแผนภูมิที่ 2

¹⁹ Malcolm Baldrige National Quality Award 1966 Award Criteria, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ระบบการประเมินผลและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2540), 122.

²⁰Tito Conti, Organizational Self-Assessment (London : Chapman & Hall, 1997), 58.

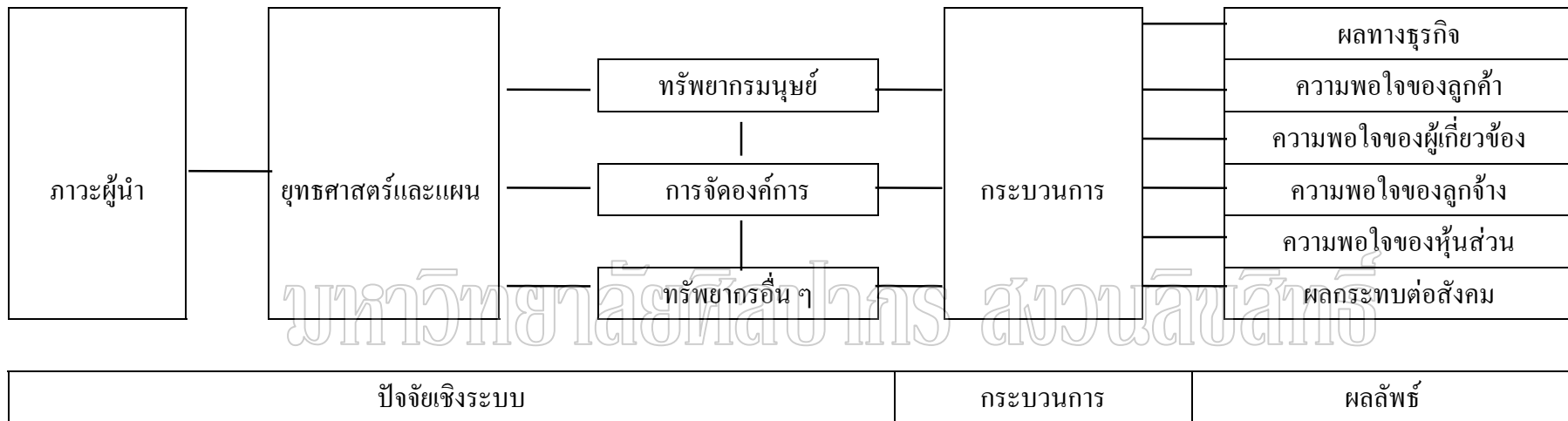


แผนภูมิที่ 1 ยุทธศาสตร์การประเมินของ Baldrige Award

ที่มา : Malcolm Baldrige National Quality Award 1966 Award Criteria, อ้างถึงใน สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ระบบการประเมินผลและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

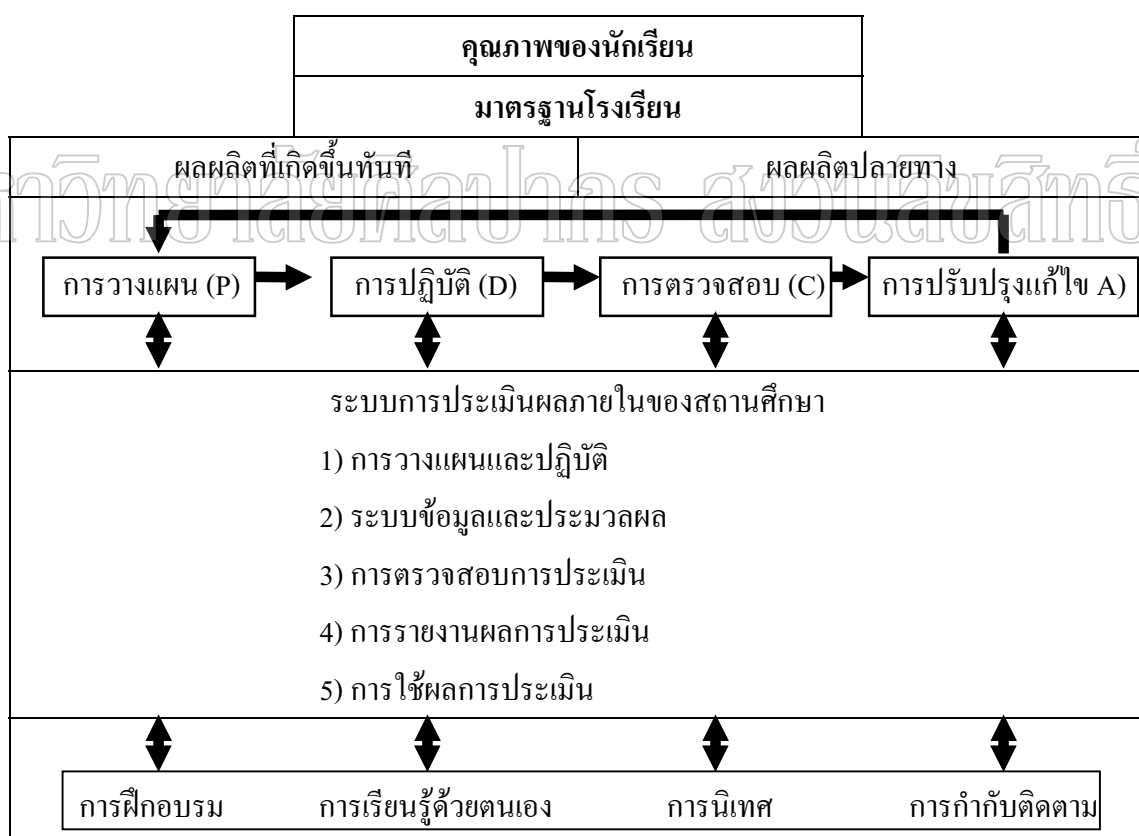
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2540), 122.



แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวทางการประเมินตนเอง ของ ตีโต คอนติ (Tito Conti)

ที่มา : Tito Conti, Organizational Self-Assessment (London : Chapman & Hall, 1997), 58.

ในปี พ.ศ. 2543 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา” และพบว่าโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จของการประเมินผลภายในจะมีลักษณะที่ประกอบด้วยระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษาที่ยึดติดกับการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ (PDCA) และการพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีความสามารถในการประเมินผลภายใน โดยมีความมุ่งหวังว่าจะก่อให้เกิดผลผลิต 2 ประการคือ 1) ผลผลิตที่เกิดขึ้นทันที (immediate product) ได้แก่ การสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียน บุคลากรตระหนักในคุณค่าการประเมิน การกำหนดพันธกิจการประเมิน การมีส่วนร่วม และการนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการทำงาน และ 2) ผลผลิตปลายทาง (final product) คือ การได้รูปแบบการประเมินผลภายในที่พัฒนาโดยสถานศึกษา (internal evaluation system) การได้คณะทำงานประเมินภายในโรงเรียน และการได้แนวทางการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น ซึ่งมีกรอบแนวทางการประเมินตนเองดังที่แสดงแผนภูมิที่ 3

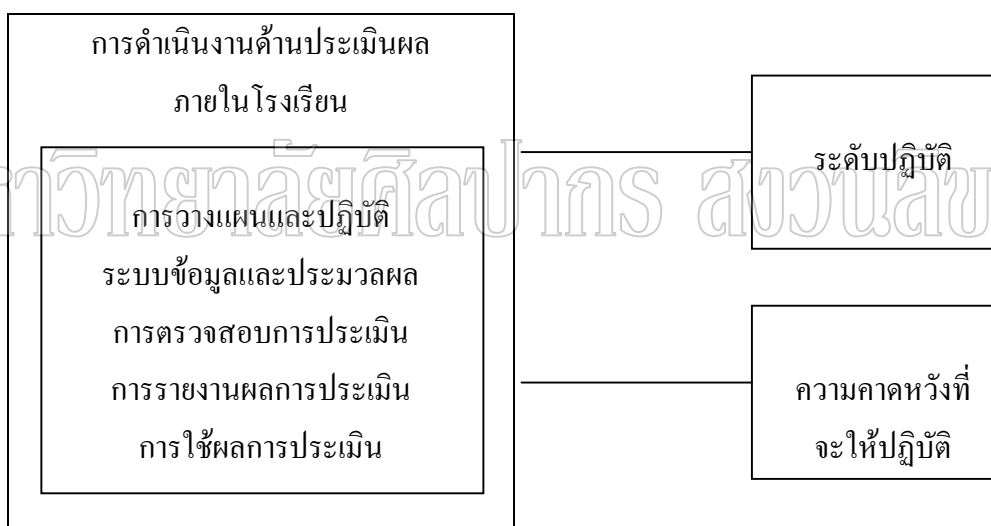


แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา (กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินผลและมาตรฐานการศึกษา แห่งชาติ, 2543), 40.

ขอบเขตของการวิจัย

จากกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่นำมาศึกษานั้นพบว่าในการประเมินผลภายในโรงเรียน ประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ให้บริการแก่สังคม ไม่ใช่องค์กรทางธุรกิจ จากการศึกษากรอบแนวคิดของรางวัลคุณภาพนานาชาติมัลคอล์มบัลดริจ (Malcolm Baldrige National Quality Award) หรือของ ตีโต คอนติ (Tito Conti) พบว่าปัจจัยหรือตัวแปรตามกรอบแนวคิดที่นำมาศึกษานั้นจึงไม่สามารถนำมาศึกษาผลทางธุรกิจได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงนำกรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนา ระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา” และพบว่าการดำเนินงานด้านการประเมินภายในควรประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) การวางแผนและปฏิบัติ 2) ระบบข้อมูลและประมวลผล 3) การตรวจสอบการประเมิน 4) การรายงานผลการประเมิน และ 5) การใช้ผลการประเมิน²¹ ดังที่แสดงในแผนภูมิที่ 4



แผนภูมิที่ 4 ขอบเขตของการวิจัย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา (กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินผลและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2543), 160.

²¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา (กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินผลและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2543), 159-161.

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ใช้ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแทนการเฝ้าสังเกตดูสภาพความเป็นจริงต่าง ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดความหมายของคำต่าง ๆ ดังนี้

การประเมินผลภายใน หมายถึง การประเมินผลภายในสถานศึกษาที่ดำเนินการโดยบุคลากรภายในหน่วยงานเดียวกัน โดยจะจัดตั้งเป็นหน่วยปฏิบัติงานภารกิจเฉพาะเป็นการชั่วคราวหรือกำหนดไว้ในโครงสร้างการบริหารงานก็ได้ตามความเหมาะสมของงานที่ต้องตรวจสอบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและปฏิบัติ 2) ระบบข้อมูลและประมวลผล 3) การตรวจสอบผลการประเมิน 4) การรายงานผลการประเมิน และ 5) การใช้ผลการประเมิน

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา รวมถึงสถานศึกษาที่เปิดทำการสอนในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจัดแบ่งหัวข้อเรื่องตามลำดับดังนี้ การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา การดำเนินงานด้านการประเมินผล เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาและขอบข่ายการดำเนินงานด้านการประเมินผลในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด ผลการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้นขึ้นอยู่กับการทำงานของโรงเรียน โดยเฉพาะภารกิจหลักในการปฏิบัติงานคือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นั่นคือนักเรียนมีคุณภาพที่พึงประสงค์ทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีสุขภาพอนามัยที่ดี ปัจจัยที่กระทบต่อคุณภาพการประถมศึกษามีอยู่หลายประการ เช่น ระบบการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน แต่ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือการบริหารโรงเรียน ซึ่งการจัดการศึกษาในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จ เกิดประสิทธิภาพการดำเนินงานสูงนั้น ต้องอาศัยกระบวนการบริหารงานของโรงเรียนทั้งหกงาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียน ในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน อาทิ วิจิตร วรุตบางกูร ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ อันก่อให้เกิดการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ เจตคติ ค่านิยม พฤติกรรมและคุณธรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ¹ ซึ่งสอดคล้องกับ สมบูรณ์ พรธนาภพ ที่กล่าวว่า การ

¹วิจิตร วรุตบางกูร, การบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น
(สมุทรปราการ : ขนิษฐการพิมพ์และโฆษณา, 2520), 3.

บริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมและการดำเนินงานต่างๆ จะต้องเป็นไปตามระบบสังคมที่กำหนดไว้² ส่วน หวน พันธุ์พันธ์ ก็ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ว่า เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อ บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมนั้นเอง³ ซึ่ง สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สรุปไว้ว่า งานบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยหกงาน คือ

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึงการบริหารงานเกี่ยวกับ 1) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) งานด้านการเรียนการสอน 3) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4) งานวัดผลและประเมินผล 5) งานห้องสมุด 6) งานนิเทศภายใน และ 7) งานประชุม อบรมทางวิชาการ

2. การบริหารงานงานบุคลากร หมายถึงการบริหารงานที่เกี่ยวกับ 1) การจัดครูเข้าสอนหรือปฏิบัติงาน 2) การพัฒนาและธำรงรักษากรู 3) การรักษาระเบียบวินัย และ 4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของครู

3. การบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึงการบริหารงานที่เกี่ยวกับ 1) งานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2523 และระเบียบที่เกี่ยวข้อง 2) งานที่โรงเรียนจัดบริการให้แก่นักเรียน 3) งานที่โรงเรียนต้องส่งเสริมให้มีขึ้น และ 4) งานที่โรงเรียนต้องสร้างให้เกิดขึ้น

4. การบริหารงานธุรการและการเงิน หมายถึง การบริหารงานที่เกี่ยวกับ 1) งานสารบรรณ 2) งานทะเบียนและรายงาน 3) งานรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ราชการ 4) งานประชาสัมพันธ์ 5) การเบิกจ่ายเงิน 6) การเก็บจ่าย การเก็บรักษาเงินและนำเงินส่งคลัง 7) การเบิกจ่ายเงินงบประมาณบางประเภท 8) เสนอการการจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณค่าที่ดินและสิ่ง ก่อสร้าง 9) การซื้อการจ้าง 10) การควบคุมพัสดุเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีลงทะเบียนเพื่อควบคุมพัสดุ 11) การตรวจสอบพัสดุประจำปี 12) การจำหน่ายพัสดุ และ 13) การดำเนินงานเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ

²สมบูรณั พรธรรณภพ, หลักเบื้องต้นของการบริหารโรงเรียน (กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2521), 12.

³หวน พันธุ์พันธ์, การบริหารโรงเรียน (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2528), 7.

5. การบริหารงานอาคารสถานที่ หมายถึง การบริหารงานที่เกี่ยวกับ 1) งานการจัดอาคารสถานที่ 2) งานการใช้อาคารสถานที่ 3) งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ 4) งานการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และ 5) งานการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

6. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับ 1) งานการให้บริการชุมชนด้านต่างๆ 2) งานการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน 3) งานเกี่ยวกับกรรมการศึกษา 4) งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น 5) งานการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมมูลนิธิ และ 6) งานการประชาสัมพันธ์

จากข้อราชการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหกงานนี้ โรงเรียนใช้เป็นแนวทางบริหารโรงเรียน ซึ่งการบริหารโรงเรียนจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลการดำเนินงานโดยรวมของโรงเรียนมีคุณภาพ

การประเมินคุณภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพขององค์กรนั้น ในปี พ.ศ.2511 เบอร์ทาลันฟี (Bertalanffy) เป็นบุคคลแรกที่เสนอให้พิจารณาเชิงระบบ อันประกอบด้วย กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ข้อมูลย้อนกลับ และ ขอบเขตและสิ่งแวดล้อม⁴ ต่อมา คาสต์และ โรเซนไวท์ (Kast and Rosenweig) ช่วยเสริมความเข้าใจในทฤษฎีระบบให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการอธิบายด้วยระบบย่อยที่แฝงอยู่ภายในระบบใหญ่นั้น 5 ระบบคือ ระบบย่อยการจัดการ (managerial subsystem) ระบบย่อยวัตถุประสงค์และค่านิยม (goals subsystem) ระบบย่อยเทคนิควิธีการ (technical subsystem) ระบบย่อยโครงสร้าง (structural subsystem) และระบบย่อยสังคมจิตวิทยา (psychosocial subsystem)⁵

ในปี พ.ศ. 2514 สตัฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam and others) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินเชิงระบบที่มีชื่อเรียกว่า CIPP Model ประกอบด้วย การพิจารณาภาพรวมทั้งระบบในด้านสิ่งแวดล้อม (context) ด้านปัจจัยนำเข้า (input) ด้านกระบวนการ (process) และด้านผลผลิต (product) เพื่อช่วยนำข้อมูลที่ได้มาให้ผู้บริหารสามารถใช้ตัดสินใจในการเลือกเป้าหมาย

⁴ L. V. Bertalanffy, General System Theory : Foundation Development Application (New York : George Braziller, 1968), 176.

⁵ Fremont E. Kast and J. E. Rosenweig, Organization and Management : A System and Contingency Approach (New York : McGraw-Hill Book Company, 1988), 113 - 115.

สำหรับการดำเนินงาน การกำหนดยุทธวิธีและแผนงาน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ให้เหมาะสมกับสภาวการณ์⁶

เมื่อการบริหารจัดการองค์การเปลี่ยนรูปแบบไปสู่ระบบของคุณภาพก็มีการเปลี่ยนแนวคิดของการประเมินองค์การไปเป็นการประเมินคุณภาพ ซึ่งมีหลายวิธีการด้วยกัน เช่น QCC, TQM และ TQA เป็นต้น จนกระทั่งปี พ.ศ.2539 สถาบัน Baldrige Award ซึ่งเป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับรององค์การที่มีการปรับปรุงผลผลิต การบริหารและการดำเนินงานให้เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ชัดได้กำหนดยุทธศาสตร์การประเมินที่สำคัญ โดยกำหนดตัวแปร 3 ตัวแปรคือ ผู้ผลักดัน ระบบและเป้าหมาย และแยกเป็น 7 ตัวแปรย่อย คือ ตัวแปรผู้ผลักดัน มี 1 ตัวแปรย่อย ได้แก่ ภาวะผู้นำ ตัวแปรระบบ มี 4 ตัวแปรย่อย ได้แก่ งานสารสนเทศ ยุทธศาสตร์และการวางแผน ปฏิบัติงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดการ กระบวนการบริหารจัดการ และตัวแปรเป้าหมาย มี 2 ตัวแปรย่อย คือ ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และความพึงพอใจของลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผลประโยชน์⁷

ในปี 1997 ตีโต คอนติ (Tito Conti) ได้เสนอแนวทางการประเมินตนเองภายในองค์กร ซึ่งมีกรอบแนวคิดใกล้เคียงกับวิธีการของ Baldrige Award แต่คอนติ ได้เรียกชื่อตัวแปรหลักทั้ง 3 ตัวแปรว่า ปัจจัยเชิงระบบ (systemic factors) กระบวนการ (process) และผลลัพธ์ (result) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 จำแนกเป็นตัวแปรย่อย 12 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยเชิงระบบ มี 5 ตัวแปรย่อยคือ ภาวะผู้นำ (leadership) ยุทธศาสตร์และแผน (strategy and plan) ทรัพยากรมนุษย์ (human resource) การจัดโครงสร้าง (organizational architectures) และทรัพยากรอื่น ๆ (other resource) ตัวแปรกระบวนการ มีตัวแปรย่อย 1 ตัวแปร คือ กระบวนการ (processes) และตัวแปรผลลัพธ์ มีตัวแปรย่อย 6 ตัวแปร ได้แก่ ผลทางธุรกิจ (business results) ความพึงพอใจของลูกค้า (customer satisfaction) ความพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (shareholder satisfaction) ความพอใจของลูกจ้าง

⁶ D. L. Stufflebeam and others, Educational Evaluation and Decision-Making (Illinois : Peacock Publishing, 1971), อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการใช้เกณฑ์มาตรฐานสำนักงาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2540), 10.

⁷ Malcolm Baldrige National Quality Award 1966 Award Criteria, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2540), 122.

(employee satisfaction) ความพอใจของหุ้นส่วนทางธุรกิจ (business partner satisfaction) และผลกระทบต่อสังคม (impact to society)⁸

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ได้พัฒนาเรื่อยมาเป็นลำดับนับจากที่ปรากฏขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2507 โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบได้พยายามดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมดังนี้

ความเป็นมาของเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย

มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2507 โดยกรมสามัญศึกษา ได้จัดสัมมนาผู้ตรวจการศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ และครูใหญ่ที่จังหวัดชลบุรี เพื่อหาข้อมูลนำมาสร้างเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโรงเรียน ต่อมาใน พ.ศ.2509 มีการโอนโรงเรียนประถมศึกษาจากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการไปอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด กระทรวงมหาดไทย แต่กระทรวงศึกษาธิการยังคงควบคุมดูแลในเรื่องหลักสูตรและประมวลการสอน การวัดผลการศึกษา การตรวจและการนิเทศการศึกษาและการรักษามาตรฐาน การจัดสรรและดำเนินการประถมศึกษา

ต่อมาเมื่อ 16 มกราคม 2511 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาลับแรกขึ้นใช้ ประกอบด้วยสี่หมวด ได้แก่ 1) อาคารสถานที่และอุปกรณ์ 2) การบริหารโรงเรียน 3) การเรียนการสอน และ 4) การบริการและความร่วมมือกับชุมชน และต่อมาได้มีการปรับปรุงอีก 2 ครั้ง จนกระทั่งปี พ.ศ.2523 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 งานการศึกษาเกือบทั้งหมดไปอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และเริ่มดำเนินการให้มีมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาในระยะแรก 3 ฉบับ คือ มาตรฐานขั้นต่ำโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับทดลอง) พ.ศ.2528 มาตรฐานครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้างโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2532 และมาตรฐานขั้นต่ำคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับทดลอง) พ.ศ.2533

จนกระทั่งปี พ.ศ.2535 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ปรับปรุงและจัดทำมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นใหม่และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติให้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ.2536 ภายใต้อำนาจ “เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

⁸Tito Conti, *Organizational Self-Assessment* (London : Chapman & Hall, 1997), 58.

ประถมศึกษา พ.ศ.2536” แต่เนื่องจากภาวะความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาที่ขยายตัวขึ้นทั้งในระดับก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงพิจารณาให้ความเห็นชอบให้ประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาอีก 3 ฉบับ ได้แก่ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ.2537 เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2537 และเกณฑ์มาตรฐานวัสดุครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้างโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2538 ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 4 ฉบับได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศกว่า 30,000 โรงเรียน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินร่วมกับสำนักงานประมาณ

จากสภาพการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับการวิจัยของกลุ่มงานมาตรฐานการศึกษา กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานขึ้นมาอีก 3 ฉบับ คือ เกณฑ์มาตรฐานสำนักงาน : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ พ.ศ.2540 เกณฑ์มาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้างสำนักงาน พ.ศ.2540 และมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

การพัฒนามาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

การสร้างและปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียนมีขั้นตอนการปฏิบัติอยู่หลายวิธีด้วยกัน สำหรับวิธีที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเลือกใช้ มี 8 ขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ในการที่จะกำหนดมาตรฐานหรือสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและความต้องการจากหลายๆ ด้าน สำหรับมาตรฐานการศึกษานั้นต้องมีการศึกษาปรัชญาการศึกษาของไทย เป้าหมายการพัฒนาการศึกษา ความต้องการของสังคม มาตรฐานการศึกษาของไทยหรือต่างประเทศโดยใช้วิธีการต่างๆ ที่หลากหลายนำมาสังเคราะห์และจัดเป็นหมวดหมู่

2. การกำหนดกรอบความคิด ข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมไว้จากการดำเนินงานในขั้นที่ 2 จะทำให้คณะกรรมการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนเกิดแนวคิดที่ถูกต้องและเหมาะสม มีความชัดเจน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพการศึกษา, เล่มที่ 3, การพัฒนามาตรฐานการศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541), 10 - 12.

และเห็นความสัมพันธ์กันในแต่ละส่วนๆ แต่กรอบแนวคิดต้องไม่ซับซ้อนเกินกว่าที่จะดำเนินการได้ ทั้งหมด คณะกรรมการพิจารณามาตรฐานโรงเรียนอาจจะเลือกเฉพาะบางส่วนมาดำเนินการ

3. การยกร่างมาตรฐาน เป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนามาตรฐานโรงเรียน โดยจะมีการประชุมคณะกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อกำหนดองค์ประกอบและรายละเอียดของมาตรฐานให้ถูกต้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี เหมาะสมสอดคล้องกับข้อจำกัดและความต้องการของตน และอยู่บนพื้นฐานของการทำงานบนมโนทัศน์เชิงวิทยาศาสตร์และประชาธิปไตย

4. การทำประชาพิจารณ์ เป็นการนำผลที่เกิดขึ้นจากการประชุมปฏิบัติการอันได้แก่ร่างมาตรฐานโรงเรียนไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาและเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ถ้าคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าข้อเสนอแนะมีประโยชน์ก็จะนำไปปรับปรุงร่างมาตรฐานโรงเรียน

5. การทดลองใช้มาตรฐาน เป็นการนำร่างมาตรฐานโรงเรียนที่ผ่านการทำประชาพิจารณ์ไปทดลองใช้ในโรงเรียนซึ่งจะทำให้ทราบความเป็นไปได้ในการนำมาตรฐานโรงเรียนไปใช้ และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานในขั้นต่อไป

6. การตรวจสอบ ปรับปรุงมาตรฐาน เมื่อมาตรฐานผ่านการทดลองใช้แล้ว จะต้องตรวจสอบมาตรฐานเกี่ยวกับความถูกต้องเชิงเนื้อหา เชิงทฤษฎี เชิงโครงสร้างและความชัดเจนของภาษาที่ใช้

7. การเสนอขอความเห็นชอบ การพัฒนามาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงจะประกาศใช้เป็นมาตรฐานโรงเรียนได้

8. การประกาศใช้และเผยแพร่ เมื่อมาตรฐานโรงเรียนระดับต่างๆ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติแล้วก็จะประกาศและเผยแพร่มาตรฐานโรงเรียนไปยังผู้เกี่ยวข้องได้ วงจรของการพิจารณามาตรฐานก็จะได้รับการพิจารณาอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้มาตรฐานโรงเรียนถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ¹⁰

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

มาตรฐานโรงเรียนคือสภาพที่พึงประสงค์ทั้งในเชิงคุณภาพหรือปริมาณซึ่งแสดงได้โดยประสิทธิภาพของโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งจากผลการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ตระหนักว่ายังมีปัญหาการใช้เกณฑ์มาตรฐานอีกหลายประการ จึงปรับปรุงและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

¹⁰เรื่องเดียวกัน, 12-14.

ประถมศึกษา พ.ศ.2536 เกณฑ์มาตรฐานระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ.2537 และเกณฑ์มาตรฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2537 เสียใหม่ให้สัมพันธ์กับภารกิจและขอบข่ายการจัดการศึกษา และองค์ประกอบของระบบการจัดการศึกษาด้านกระบวนการและผลผลิตเป็นกรอบ เน้นการนำไปสู่คุณภาพนักเรียนที่ถือว่าเป็นเป้าหมายหลัก และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในการกำหนดระดับมาตรฐานของตนเอง¹¹ ซึ่งในปัจจุบันการนำมาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มาใช้เพื่อประเมินคุณภาพภายในอันเป็นการนำไปสู่ระบบการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษานั้นนับว่าเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

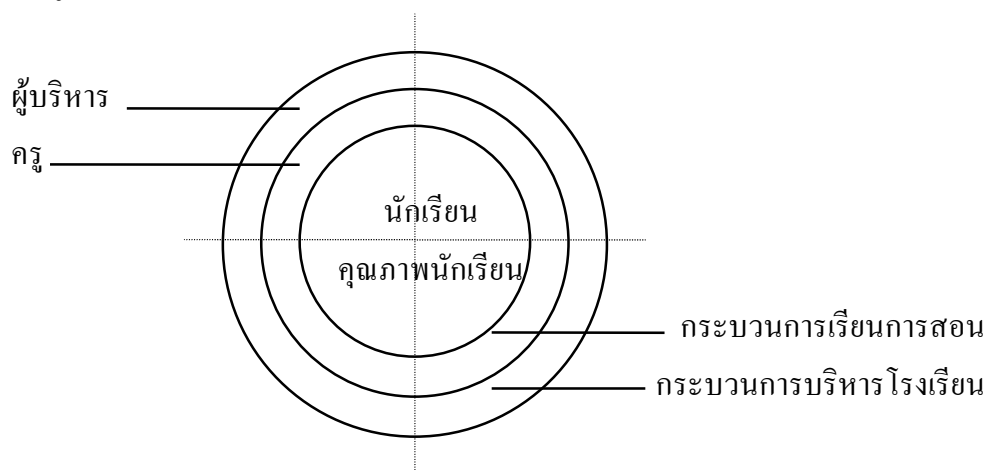
มาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีขั้นตอนในการพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้รับผิดชอบ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ การประมวลผลความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติโดยตรงและการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการร่างมาตรฐาน อันประกอบด้วย องค์ประกอบและรายละเอียด ตัวบ่งชี้ และระดับคุณภาพ จากนั้นได้นำเสนอคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 29 ม.ค. 2541 และ 23 ก.พ. 2541 หลังจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดให้มีการทำประชาพิจารณ์โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ใช้มาตรฐานทั้งครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารระดับต่างๆ ทั่วประเทศเสนอความคิดเห็น ซึ่งคณะทำงานได้ประมวลสรุปเพื่อนำมาปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในมาตรฐานสองด้านคือ มาตรฐานด้านผลผลิต อันได้แก่ มาตรฐานคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมาตรฐานด้านกระบวนการ ได้แก่ มาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียน สำหรับมาตรฐานด้านปัจจัยยังคงใช้มาตรฐานวัสดุครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้างโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2528 ซึ่งกำหนดไว้แต่เดิม ทั้งนี้เพราะยังความเป็นปัจจุบันและครอบคลุมภารกิจทั้งหลายของโรงเรียนประถมศึกษาโดยสมบูรณ์ ด้วยความมั่นใจว่าโรงเรียนจะสามารถใช้มาตรฐานโรงเรียนตามวัตถุประสงค์ได้อย่างสมบูรณ์ทั้งสามประการคือ

- 1) เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมคุณภาพตามขั้นตอนการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา
- 2) เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามภารกิจได้อย่างมี

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, มาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541), 9 - 10.

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 3) เพื่อให้โรงเรียนที่เกี่ยวข้องทุกระดับใช้เป็นแนวทางในการบริหารการดำเนินงานและการประเมินผล

มาตรฐานด้านผลผลิตและมาตรฐานด้านกระบวนการ อันได้แก่ มาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน ดังแผนภูมิที่ 5



แผนภูมิที่ 5 ความสัมพันธ์ของมาตรฐานด้านผลผลิตและกระบวนการ
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, มาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนา
มาตรฐานการศึกษา, 2541), 10.

ภายใต้กรอบแนวคิดที่สำคัญคือ 1) ยึดภารกิจและขอบข่ายงานการจัดการศึกษาของโรงเรียนและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาด้านกระบวนการและผลผลิตเป็นกรอบในการกำหนดมาตรฐาน 2) มาตรฐานคุณภาพนักเรียน กำหนดจากผลวิเคราะห์จุดหมายของหลักสูตรและลักษณะของพลเมืองไทยที่พึงประสงค์ตามแผนพัฒนาการศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้ให้สอดคล้องกับจุดหมายของการศึกษาแต่ละระดับ และ 3) มาตรฐานการเรียนการสอนและบริหารโรงเรียน กำหนดจากผลการศึกษา วิเคราะห์ทฤษฎี หลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การเรียนรู้ และการบริหาร โดยเน้นการนำไปสู่คุณภาพของนักเรียนที่ถือเป็นเป้าหมายหลัก

สำหรับองค์ประกอบของแต่ละมาตรฐานจะแบ่งออกได้เป็นสามส่วนคือ 1) มาตรฐาน 2) ตัวบ่งชี้ และ 3) ระดับคุณภาพ ซึ่งมาตรฐานการเรียนการสอนจะถูกกำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ครูจัดการเรียนการสอน ในลักษณะเดียวกันทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และ มัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนมาตรฐานคุณภาพนักเรียนกำหนดให้มีตัวบ่งชี้เหมือนกันทั้งในระดับ ก่อน

ประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ระดับคุณภาพในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นกำหนดไว้ทั้งในลักษณะที่เหมือนกัน ต่างกัน และเหลื่อมกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวบ่งชี้แต่ละตัว¹²

มาตรฐานด้านผลผลิต ได้แก่ มาตรฐานคุณภาพนักเรียน หมายถึง นักเรียนต้องมีคุณภาพ ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่เหมาะสมอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ สุขภาพกายและจิตที่ดีและคุณธรรมจริยธรรม จากคุณลักษณะดังกล่าวจึงได้กำหนดมาตรฐาน คุณภาพนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 มาตรฐาน 20 ตัวบ่งชี้¹³

มาตรฐานด้านกระบวนการ ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างครบถ้วน รอบด้าน ครูเป็นกัลยาณมิตร รักเมตตา เอาใจใส่ต่อนักเรียนทุกคน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน วางแผนการสอนที่นำข้อมูลจากหลักสูตร จากความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นให้นักเรียนฝึกคิด ปฏิบัติจริง แสวงหาความรู้ และ เรียนรู้ร่วมกัน ครูจัดการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับสภาพชุมชนและสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และลักษณะที่พึงประสงค์ จัดการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศ ให้นักเรียนเกิดความสุข ความสำเร็จและได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย และประเมินผลการเรียนการสอนทุกด้านอย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม มาตรฐานการเรียน การสอนประกอบด้วย 10 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้¹⁴

มาตรฐานการบริหารโรงเรียน หมายถึง การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน มีกระบวนการบริหาร ที่ใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน โดยแผนนั้นเกิดจากการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม มีเป้าหมายชัดเจนสอดคล้องกับสภาพโรงเรียน และมุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน โรงเรียนดำเนินการสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนางาน จัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอน

¹²เรื่องเดียวกัน, 9 - 12.

¹³เรื่องเดียวกัน, 14.

¹⁴เรื่องเดียวกัน, 42.

มีการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียนและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประกอบด้วย 5 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้¹⁵

การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ในระบบของการอุตสาหกรรมที่ต้องมีการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดกันตลอดเวลา ทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการนำระบบควบคุมคุณภาพ (Quality Control Circle - Q.C.) และระบบการจัดการคุณภาพทั้งองค์กร (Total Quality Management - TQM) ไปใช้ในการปรับปรุงผลผลิตให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน แต่ในปัจจุบันเรื่องของคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญภายใต้ความเชื่อที่ว่าถ้ากระบวนการผลิตมีคุณภาพ ผลผลิตที่ได้ย่อมมีคุณภาพดีตามไปด้วย มาตรฐานของระบบคุณภาพมีหลายด้านเช่น ISO 9000 (มาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพ) ISO 14000 (มาตรฐานระบบการจัดการ สิ่งแวดล้อม) ISO 18000 (มาตรฐานด้านชีวอนามัย) ในเวลาต่อมา มาตรฐานเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ในวงการธุรกิจและกิจการหลายประเภทอย่างกว้างขวาง รวมทั้งด้านการศึกษาด้วย จนมีการบรรจุแนวคิดเรื่องมาตรฐานเหล่านี้ไว้ในหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาด้วย¹⁶

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ นั้นจะให้ผลผลิตการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษามี 3 ข้อคือ 1) กระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรให้จังหวัดและสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท 2) รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และ 3) โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียน ผู้ปกครอง มาตรฐานที่กำหนดและผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

¹⁵เรื่องเดียวกัน, 54.

¹⁶สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพการศึกษา, เล่มที่ 1, แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541), 1 - 4.

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นกลไกสำคัญประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ประการคือ

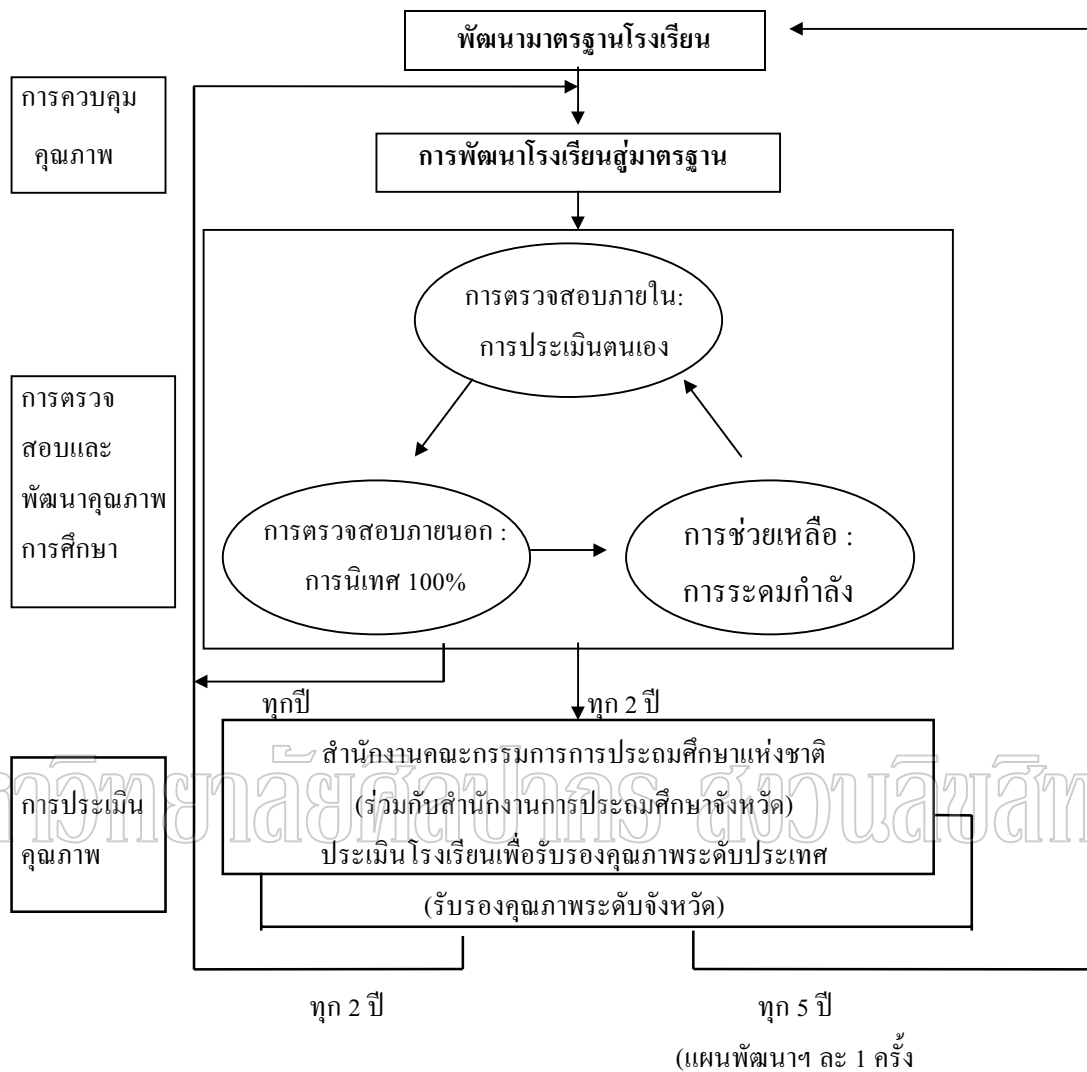
1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัยและกระบวนการ และ 2) การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่างๆ เช่น การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานิเทศก์ และผู้บริหารการศึกษาและการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. ตรวจสอบและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย 1) การประเมินความก้าวหน้าของ โรงเรียนและการจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบของโรงเรียน 2) การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) มาตรการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย 1) การทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน 2) การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน และ 3) การประเมินผล การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา¹⁷

การดำเนินงานดังกล่าวนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในฐานะหน่วยงานระดับกรมที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ดำเนินการในเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดเป็นนโยบายหนึ่งในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) และกำหนดกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นแผนภูมิกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ดังแผนภูมิที่ 6) มี 3 ขั้นตอนคือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน และการประเมินคุณภาพ ซึ่งขั้นตอนทั้งสามนี้เป็นกระบวนการที่หน่วยงานทุกระดับที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ต้องดำเนินการ ดังนั้น กรอบการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน่วยงานในสังกัดรองรับหลายระดับ การดำเนินการของทุกระดับจึงจำเป็นต้องประสานสอดคล้องและดำเนินไปในระบบเดียวกันทั้งกิจกรรม/งาน/โครงการในแต่ละขั้นตอน

¹⁷เรื่องเดียวกัน, 1 - 4.



แผนภูมิที่ 6 กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพการศึกษา, เล่มที่ 1, แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541), 13.

การดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริหารว่าผลผลิตทางการศึกษาที่ได้นั้นมีคุณภาพตามที่พึงประสงค์ตามแผนภูมิที่ 6 สามารถจำแนกได้ 2 ระดับคือ

1. ระดับ accountability หมายถึง โรงเรียนนมีกระบวนการจัดการที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนว่านักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน ที่

ชุมชนต้องการ การประกันคุณภาพระดับนี้จะครอบคลุมขั้นที่ 2 ที่เน้นกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

2. ระดับ accreditation หมายถึง โรงเรียนมีกระบวนการจัดการที่สร้างความมั่นใจให้กับชุมชนและสังคมในวงกว้างของโรงเรียนว่านักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยองค์กรภายนอกโรงเรียนเป็นผู้รับรองมาตรฐาน การประกันคุณภาพระดับนี้จะครอบคลุมขั้นที่ 3 ที่เน้นกระบวนการประกันคุณภาพภายนอก¹⁸

การประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542¹⁹

การประเมินคุณภาพการศึกษา

การประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการตรวจสอบรายงานผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาของโรงเรียนตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 การประเมินผลที่ดีสามารถบ่งบอกถึงผลการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง บ่งบอกถึงระดับความมั่นใจและพึงพอใจของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในชุมชนและสาธารณชนทั่วไป ผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาในด้านต่างๆ ของโรงเรียนอย่างบรรลุผล²⁰ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงได้จัดลำดับความสำคัญของร่างมาตรฐานการศึกษาโดยพิจารณาทั้งในประเด็นที่เป็นมาตรฐานที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานหลักที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของมาตรฐานอื่น รวมทั้งสามารถประเมินผลได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ แล้วสรุป

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 12 - 14.

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรุงเทพฯ : วิ ที ซี คอมมิวนิเคชั่น, 2543), 1.

²⁰ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพ, เล่ม 7 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2541), 1.

เป็นมาตรฐานการศึกษาเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการร่างมาตรฐานการศึกษา จำนวน 27 มาตรฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก 10 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐาน 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา และ มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

จากการปรึกษาหารือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กระทรวงศึกษาธิการได้ขอเพิ่มมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพในรอบแรกอีก 4 มาตรฐานเป็น 14 มาตรฐาน และเสนอให้คณะรัฐมนตรีทราบ ได้แก่ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

ในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ด้วยมาตรฐานจำนวน 14 มาตรฐาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ กำหนดให้มีการประเมินผลเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกนั้นจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ การดำเนินการประเมินผลภายในสถานศึกษาที่ผู้บริหาร โรงเรียนจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการย่อมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ความมุ่งหมายดังกล่าวสำเร็จลุล่วงไปได้²¹

การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา

การดำเนินงานด้านการประเมินผลการศึกษาเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการตรวจสอบและ

²¹ เรื่องเดียวกัน, 5-7.

รายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 การประเมินผล ที่สามารถบ่งบอกถึงผลการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง และบ่งบอกถึงระดับความมั่นใจและความพึงพอใจของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในชุมชนและสาธารณชนทั่วไป ดังนั้นผลที่ได้จากการประเมินผลการศึกษาภายในโรงเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาในด้านต่างๆ ของโรงเรียนอย่างบรรลุผล สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงกำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนได้รับการประเมินผล โดยมีจุดประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน 2) เพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน และ 3) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของการจัดการศึกษาแต่ละระดับและรายงานผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทั่วไป

การตรวจสอบสภาพโรงเรียน การจะพัฒนาหรือปรับปรุงอะไรก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยเงื่อนไข 2 ประการ คือ ความเข้าใจหรือความชัดเจนเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่จริงของสิ่งนั้น และการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพความสำเร็จที่คาดหวัง ในการตรวจสอบหรือวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่จริง บางโรงเรียนดำเนินการอย่างกว้างขวางเพื่อหาภาพรวมที่ต้องพัฒนาทั้งหมด ขณะที่บางโรงเรียนกำหนดขอบเขตเฉพาะด้านที่เป็นปัญหาสำคัญและมีผลกระทบต่อโรงเรียน

กระบวนการตรวจสอบหรือวิเคราะห์สภาพดังกล่าวข้างต้น อาจทำได้โดยค้นหาความต้องการจำเป็นที่เป็นลำดับแรกสุด ซึ่งทำได้หลายแนวทางด้วยกัน เช่น 1) ให้คณะทำงานระบุจุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียนโดยใช้แบบสอบถามแล้วประเมินความต้องการจำเป็นที่มีปริมาณสูงสุด 2) เชิญ ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการโรงเรียนมาแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ อันจะสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนและโรงเรียนได้รับรู้ถึงสภาพจริงของโรงเรียนจากสายตาของชุมชน และ 3) ศึกษามุมมองของบุคคลต่าง ๆ ที่ให้ความสนใจกับโรงเรียน

การตั้งคำถามต้องครบถ้วนสมบูรณ์และครอบคลุมทั้งความต้องการของชุมชนและเกณฑ์/ตัวบ่งชี้คุณภาพโรงเรียนเพื่อนำผลที่ได้รับไปประกอบกับการประเมินที่ดำเนินการโดยหน่วยเหนือ เช่น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด แล้วแต่กรณี เสนอต่อบุคคลหลักหรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อโรงเรียนยอมรับและเห็นตรงกันในผลการวิเคราะห์ตรวจสอบและ ความพร้อมหรือยุทธศาสตร์ที่จะแก้ไขปัญหาในเรื่องที่จะพัฒนาต่อไปโดยกำหนดจุดมุ่งหมายเป็น ลายลักษณ์อักษรให้เป็นที่ประจักษ์แก่ทุกคนใน โรงเรียนเพื่อใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของงาน ในแผน

ปฏิบัติการ มีการกำหนดเกณฑ์ของสภาพความสำเร็จ ภาพที่คาดหวังว่าจะให้เกิดขึ้นในอนาคตหลังจากการปรับปรุงโรงเรียนแล้ว และนำผลการตรวจสอบไปสู่การปฏิบัติ²²

ในการประเมินโรงเรียนเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้มีการรับรอง 2 ระดับ คือ มาตรฐานระดับประเทศและมาตรฐานระดับจังหวัด แต่สำหรับในระดับอำเภอนั้นให้นับการดำเนินการที่บูรณาการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโรงเรียนและการตรวจสอบภายนอก ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานในเรื่องการประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพไม่ซ้ำซ้อน จึงกำหนดให้เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และให้นำผลไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด

การตรวจสอบคุณภาพ อาจทำได้ 2 ลักษณะ คือ การตรวจสอบภายในและการตรวจสอบภายนอก การตรวจสอบภายใน เป็นการดำเนินการโดยบุคลากรภายในหน่วยงานเดียวกัน อาจจัดตั้งเป็นหน่วยปฏิบัติการกิจเฉพาะเป็นการชั่วคราวหรือกำหนดไว้ในโครงสร้างการบริหารงาน ก็ได้ตามความเหมาะสมและปริมาณงานของงานที่ต้องตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบภายนอก เป็นการตรวจสอบโดยบุคคลจากนอกหน่วยงาน ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน จากกรอบแนวคิดการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งวิจัยและพัฒนารูปแบบการประเมินผลภายในโรงเรียน สรุปว่า การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง การประเมินผลภายในสถานศึกษาที่ดำเนินการโดยบุคลากรภายในหน่วยงานเดียวกัน โดยจะจัดตั้งเป็นหน่วยปฏิบัติงาน การกิจเฉพาะเป็นการชั่วคราวหรือกำหนดไว้ในโครงสร้างการบริหารงานก็ได้ตามความเหมาะสมของงานที่ต้องตรวจสอบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) การวางแผนและปฏิบัติ 2) ระบบข้อมูลและประมวลผล 3) การตรวจสอบผลการประเมิน 4) การรายงานผลการประเมิน และ 5) การใช้ผลการประเมิน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

การวางแผนและปฏิบัติ

²² สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพการศึกษา, เล่ม 5, การตรวจสอบคุณภาพและการปรับปรุงโรงเรียน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541), 2-3.

การวางแผนและการปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming's circle) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (plan) การปฏิบัติ (do) การตรวจสอบ (check) และการปรับปรุงแก้ไข (action)

การวางแผนช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากมีการ วิเคราะห์ทางเลือกเพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดแต่ได้ผลมากที่สุด ช่วยให้การดำเนินงานบรรลุจุดประสงค์เนื่องจากมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงานอย่างแน่นอน เป็นแนวทางให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน ช่วยลดความขัดแย้งในองค์กรหรือหน่วยงาน เนื่องจากมีการกำหนดขั้นตอนการทำงานตลอดจนบทบาทหน้าที่ ช่วยให้การงานไม่สับสนซ้ำซ้อน ช่วยให้ผู้บริหารสามารถคาดคะเนล่วงหน้าถึงปัญหาและอุปสรรคอันอาจจะเกิดขึ้น และสามารถปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ช่วยให้สามารถควบคุมงานได้อย่างมีระบบ และไม่ก่อให้เกิดผลในทางลบ ช่วยให้การพัฒนาหรือแก้ปัญหาขององค์กรหรือหน่วยงานเป็นไปอย่างทันเหตุการณ์ เนื่องจากได้มีการวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีระบบ ทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและดำเนินการได้ทันต่อเหตุการณ์ช่วยให้การพัฒนาทุกด้านทุกระดับสอดคล้องต้องกันเป็นการลดความซ้ำซ้อนในการใช้ทรัพยากร ช่วยให้เกิดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่มีกิจกรรมเหมือนกันคล้ายคลึงหรือเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน และช่วยให้องค์กร หรือหน่วยงานสามารถกำหนดอนาคตของตนเองได้²³ ส่วน ประมวล เสนาฤทธิ ได้กล่าวว่า การวางแผนมีประโยชน์ในหลายๆ เรื่องด้วยกัน เช่น เป็นเครื่องช่วยให้มีการตัดสินใจอย่าง มีหลักเกณฑ์ เป็นศูนย์กลางประสานงาน ทำให้การปฏิบัติงานต่างๆ ประหยัด มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และเป็นเครื่องมือในการควบคุมงานของ นักบริหาร²⁴

อนันต์ เกตุวงศ์ ให้ความสำคัญกับการวางแผนว่า การวางแผนเป็นหน้าที่อันดับแรกของผู้บริหาร ถ้าผู้ปฏิบัติตามแผนสามารถศึกษาเรียนรู้วิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการทำงานก่อนได้ลงมือปฏิบัติตามแผน จะช่วยให้การทำงานเป็นไปได้อย่างมาก เพราะแผนจะเป็นเครื่องบอกทิศ

²³สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์, “แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและการบริหารการศึกษา,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวางแผนพัฒนาโรงเรียน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524), 10.

²⁴ประมวล เสนาฤทธิ, การวางแผนและการจัดการศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2526), 2 - 3.

ทางและเป็นกรอบในการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน เพราะการวางแผนจะทำให้เห็นภาพงานตลอดแนวหรือผลที่คาดว่าจะได้รับ²⁵

ประชุม รอดประเสริฐ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผน ไว้ว่า การวางแผนจะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยให้ผูปฏิบัติตามแผนหรือผู้บริหารองค์การสามารถคาดเหตุการณ์ ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นแล้วสามารถปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเหตุการณ์หรือสภาวะการณ์ และแก้ไขปัญหาเพื่อให้การดำเนินงานตามแผนต่อไปอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์ ช่วยลดความซ้ำซ้อนความสับสนและความขัดแย้งในการดำเนินงานขององค์การ แต่จะเป็นการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาองค์การให้เจริญก้าวหน้า ตามภาระผูกพันที่องค์กรมีต่อสังคม²⁶ เช่นเดียวกับที่ ชงชัย สันติวงษ์ กล่าวว่า ทุกคนและทุกองค์การจำเป็นต้องผูกพัน ตนเองกับการวางแผน การที่จะประสบความสำเร็จต้องตระหนักตนเองให้อยู่ในสภาพของการคิดหาหนทางที่จะทำได้ผลตามที่ต้องการตลอดเวลา การวางแผนจะช่วยให้มีจุดประสงค์หรือวิธีการหรือแนวทางไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เพราะแผนจะเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับ แก้ปัญหาขององค์การได้²⁷

ชงชัย สันติวงษ์ ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นกับการวางแผน ได้แก่ การขาดความรู้ทางหลักวิชาการเกี่ยวกับการวางแผน ขาดข้อมูลและข่าวสารที่ดีสำหรับนำมาใช้ในการวางแผน ผู้วางแผนไม่ให้ความสำคัญในหลักวิชาการเกี่ยวกับการวางแผนอย่างเพียงพอคือวางแผนตามความเคยชินหรือตามอารมณ์ จุดประสงค์นโยบายไม่แน่นอน ทำให้เกิดความยุ่งยากต่อการประสานงานสอดคล้องกันได้ นำเอาผลประโยชน์ส่วนตัวมาพัวพันกับแผนงานนั้น อุปสรรคจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และขาดปัจจัยสำคัญในการวางแผน เช่น ขาดนักวิชาการ ขาดกำลังเจ้าหน้าที่ ขาดกำลังเงินและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ²⁸

²⁵อนันต์ เกตุวงศ์, หลักและเทคนิคการวางแผน, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), 8 - 10.

²⁶ประชุม รอดประเสริฐ, นโยบายและการวางแผน: หลักและทฤษฎี, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2535), 95.

²⁷ชงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร : การศึกษาการจัดการแผนใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2535), 108.

²⁸ชงชัย สันติวงษ์, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2534), 25.

ในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในสถานศึกษา นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดขั้นตอนของการวางแผนและปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในสถานศึกษา เป็นสามขั้นตอนคือ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา และการวางแผนการประเมิน²⁹ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร บุคลากรเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้องค์กรหรือหน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ถ้าผู้บริหารงานในองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาอยู่เสมอก็ย่อมเป็นที่เชื่อได้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานนั้นจะต้องมีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตัวบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังทำให้บุคคลมีการตื่นตัวต่อสิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปเสมอ ดังนั้นประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาบุคลากรในองค์กร ซึ่ง แคสเทเตอร์ (Casterter) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรเพื่อ 1.1) เป็นการปรับปรุงการพัฒนางานของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 1.2) ช่วยพัฒนาทักษะอันจำเป็นสำหรับการทำงาน ของบุคลากรที่ได้รับคัดเลือกแล้ว และ 1.3) ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาความสามารถของตนเองยิ่งขึ้น³⁰ ซึ่ง รุ่ง พูลสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญในการพัฒนาบุคลากร ดังนี้คือ 1) บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ผลการปฏิบัติงานจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ทางด้านทัศนคติ พฤติกรรม ความรู้ ความเข้าใจในงาน ประสิทธิภาพ เปลี่ยนแปลงไป การทำงานมีทั้งคุณภาพและปริมาณงาน รู้จักเทคนิคและวิธีการทำงานดีขึ้นสามารถปรับตัว ปรับใจ ปรับพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานได้เป็นอย่างดี 2) บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้ว จะช่วยแก้ปัญหา ขององค์กร ปัญหาของการปฏิบัติงานทั้งระดับผู้บริหารในองค์กรและเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี งานจะดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เพราะบุคลากรเข้าใจงานจะดีช่วยลดปัญหาต่างๆ ลงได้พอ สมควร 3) ช่วยทำให้ขวัญของบุคลากรในองค์กรดีขึ้น บุคลากรที่พัฒนาแล้วจะช่วยให้เขาทำงานอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีกำลังใจในการทำงาน 4) สามารถลดการ ควบคุมการทำงานของบุคลากรได้มาก เพราะบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาอย่างดี สามารถควบคุม ตัวเองในการปฏิบัติงาน ทำงานในองค์กรและผู้บริหารลดค่าแรงงานในการควบคุมได้ 5) ปัญหาและอุปสรรคในการ

²⁹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา (กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2543), 165-173.

³⁰ William B. Casterter, อ้างถึงใน กิติมา ปรีดีดีลิก, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, 118.

ทำงานจะมีน้อย เพราะบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในงานดี ฉะนั้น การพัฒนาที่ดีจึงเท่ากับลด ปัญหาและอุปสรรคได้ส่วนหนึ่ง 6) เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรโดยตรง เนื่องจากบุคลากรได้เรียนรู้ สัมผัส มีความชำนาญ จึงทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้นซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความก้าวหน้าต่อบุคลากรเอง นอกจากนี้ ยังมีโอกาสได้รับความดีความชอบในการเลื่อนตำแหน่งและฐานะ การงานตนเองให้สูงขึ้นเรื่อยๆ 7) ส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงแก่องค์กรทุก องค์กร ถ้าหากองค์กร ขาดแคลนบุคลากรในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ก็สามารถคัดเลือกเอาจากบุคคลที่ได้พัฒนาแล้วลงไป 8) บุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร เพราะบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้ว สามารถปรับตัวเอง ให้สามารถรับสถานการณ์และสิ่งแวดลอม โดยเฉพาะองค์กรที่มีแผนงานและนโยบายใหม่ๆ องค์กรควรจะได้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในแผนงานใหม่ๆ อาจจะทำให้มีความรู้ และความเข้าใจในวัตถุประสงค์ขององค์กรที่เกี่ยวกับแผนงานนั้น ทำให้การดำเนินงานหรือการ ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกันได้ และ 9) องค์กรสามารถลดความสิ้นเปลือง และการสูญเปล่า ต่างๆ ลงได้ เช่น การขาดงานของบุคลากรอาจจะน้อยลง งานที่ดำเนินการก็เกิดผลเสียหายน้อย มาก ทำให้เกิดความพอใจในงานที่ทำมากยิ่งขึ้น³¹

การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรเป็นการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประเมิน ผลภายใน และการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในให้แก่บุคลากร มีวิธีการอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การจัดประชุมครู และมีการชี้แจงกันเองเพื่อการพัฒนาความรู้ ให้กับครูโดยแกนนำของสถานศึกษา 2) การเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้และพัฒนาจิตสำนึก และ 3) การจัดประชุมกลุ่มเพื่อพบปะกันของคณะทำงาน โดยในการเตรียมความพร้อมด้าน บุคลากร โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1.1 โรงเรียนกำหนดแกนนำซึ่งมีความพร้อมในด้านความรู้และความสามารถในการ ถ่ายทอดความรู้ มีการจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของการประเมินผลภายใน ด้วยตนเอง เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของครูที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงศักยภาพของสถาน ศึกษาที่สามารถพึ่งตนเองได้ อันเป็นปรัชญาของการประเมินแนวใหม่ที่ต้องการให้บุคลากรภายใน เป็น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาตนเอง

1.2 ชี้แจงทำความเข้าใจไม่ว่าจะดำเนินการโดยบุคลากรภายในหรือวิทยากร โดยให้ บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน ไม่ควรชี้แจงเฉพาะ

³¹ รุ่ง พูลสวัสดิ์, การบริหารบุคคลในวงการศึกษ (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525), 26.

กลุ่มแกนนำหรือคณะทำงานเฉพาะกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสได้ทราบความจำเป็นของการประเมินผลภายในพร้อมกัน

ส่วนการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลภายในแก่บุคลากร สถานศึกษาจะต้องพัฒนาความรู้ที่เป็นทางการแก่บุคลากรทุกคน ผู้ที่ได้รับการพัฒนาความรู้คือกลุ่มแกนนำ ซึ่ง โรงเรียนจะต้องจัดอบรมหรือส่งเข้ารับการอบรมที่จัดโดยสถาบันอื่น รูปแบบการพัฒนาความรู้แก่บุคลากรที่พบในการวิจัยนี้มีแบบเดียวคือ การจัดประชุมปฏิบัติการ โดยดำเนินการดังนี้คือ 1) การพัฒนาความรู้ด้านการประเมินผลภายในควรใช้วิธีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยให้ทุกคนได้เข้าร่วมประชุม หากสถานศึกษามีบุคลากรที่จะเป็นแกนนำที่มีความสามารถได้ก็ควรมอบหมายให้แกนนำเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานนี้ และ 2) จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมโดยใช้เวลาประมาณ 1-2 วัน ในช่วงแรกเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนการประเมิน การกำหนดกรอบการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมิน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมิน และการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report) ควรจะจัดอบรมในช่วงหลังหลังจากที่บุคลากรมีการปฏิบัติงานไปแล้วระยะหนึ่ง และเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะได้ประโยชน์กว่าการอธิบายความรู้ล่วงหน้าในขณะที่ยังมองไม่เห็นปัญหาที่จะเกิด การเรียนรู้ที่อิงปัญหา (problem-based learning) จะทำให้คณะทำงานเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าการบรรยายให้ฟังโดยผู้ฟังยังมองไม่เห็นปัญหา³²

ปัญหาที่พบโดยทั่วไปในเรื่องนี้คือ โรงเรียนจะไม่ดำเนินการฝึกอบรมบุคลากรของโรงเรียนเองเพราะแต่ละโรงเรียนจะมีครูไม่มากนัก ไม่คุ้มค่ากับการดำเนินการ และหาวิทยากรในเรื่องนี้โดยตรงค่อนข้างยากเพราะวิทยากรจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชานี้เป็นอย่างดีนั้น โรงเรียนจะขาดบุคลากรที่มีความรู้ทั้งเรื่องการฝึกอบรมและการประเมินภายใน³³ ส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนจะส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมของหน่วยเหนือ เช่น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

2. การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา (Goal Setting) การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการในโรงเรียน เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน โดย ตรงที่จะประสานความคิดให้ทุกคนมี

³² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนา ระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา (กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2543), 165-167.

³³ อนุชิต สุนสวัสดิ์กุล, รายงานการฝึกอบรมวิทยากร (กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2529), 79.

ส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ชงชัย สันติวงษ์ ได้กำหนดว่าเป้าหมายที่ดีมีลักษณะหกประการดังนี้ 1) เป้าหมายจะต้องมีความสัมพันธ์กับความต้องการขององค์กรและบุคคลในองค์กร 2) เป้าหมายต้องชัดเจนและเป็นไปได้ 3) เป้าหมายต้องมีเหตุผล 4) เป้าหมายต้องมีลักษณะพอดีและเหมาะสมกับระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง พร้อมทั้งยังต้องสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ ขององค์กรด้วยเพื่อลดความขัดแย้งให้น้อยที่สุด 5) เป้าหมายจะต้องไม่ยากเกินไปจนทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความท้อแท้และหมดกำลังใจ และ 6) เป้าหมายจะต้องกระต๊อค มีลักษณะกำหนดเป็น มาตรฐาน ไม่ใช่เป็นอุดมการณ์หรือค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่งในราชการ³⁴ ทั้งนี้การกำหนดเป้าหมายควรคำนึงถึงข้อพึงสังเกตต่อไปนี้ กล่าวคือ 1) การกำหนดเป้าหมายจะต้องทำอย่างรู้แจ้งถึงสภาพการและสิ่งแวดล้อม 2) ผู้บังคับบัญชาควรวางรากฐานและเป้าหมายของการปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผลงานทุกๆ เรื่อง 3) ควรเน้นความสำคัญก่อนหลัง เพื่อให้เป็นไปในแนวเดียวกัน 4) การตรวจสอบตามลำดับจะช่วยให้เป้าหมายมีความเหมาะสม เป็นมูลฐานสำหรับการกำหนดหน้าที่ที่ถูกต้อง และเชื่อมโยงระดับต่างๆ ของงานเข้าอย่างถูกต้องเหมาะสม 5) คุณค่าของเป้าหมายจะเป็นการกระตุ้นให้คนทำงาน 6) เป้าหมายจะกระตุ้นคนให้ทำงานได้ เมื่อคนรู้สึกว่าเป็นเป้าหมายนั้นถูกกำหนดอย่าง ยุติธรรม และ 7) ผู้บังคับบัญชาควรกำหนดขั้นตอนความสำเร็จเป็นระยะ เพื่อสะดวกต่อการควบคุม การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ จะต้องปฏิบัติมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ 1) สภาพข้อมูลปัจจุบันที่มีอยู่เป็นอยู่ 2) ประสิทธิภาพของนโยบาย 3) ความสามารถในการปฏิบัติของบุคลากร 4) ระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการ 5) จำนวนเงิน/งบประมาณ และ 6) วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่³⁵

รูปแบบการกำหนดเป้าหมายที่โรงเรียนควรมีการดำเนินการ คือ 1) การยึดเป้าหมายที่กำหนดในธรรมนูญสถานศึกษาเป็นหลักของการทำงาน 2) การสำรวจสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา แล้วกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผล ในการวิจัยนี้ส่วนใหญ่กำหนดเป้าหมายมาตรฐานการศึกษาที่จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นเป้าหมายการ

³⁴ ชงชัย สันติวงษ์, การบริหาร, 28.

³⁵ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพ, เล่ม 7, 7.

ทำงานของสถานศึกษา รูปแบบที่โรงเรียนควรใช้คือ จัดประชุมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานและกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา³⁶

3. การวางแผนการประเมิน หมายถึง โรงเรียนจะต้องกำหนดมาตรฐาน/สิ่งที่ต้องการประเมิน การแต่งตั้งคณะทำงานด้านการประเมินผลภายใน การกำหนดเกณฑ์การประเมิน และการกำหนดกรอบการประเมิน

โดยปกติก่อนที่จะดำเนินการวางแผนตามกระบวนการวางแผน ซึ่งโดยทั่วไปจะประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) การจัดทำแผน 3) การนำแผนไปปฏิบัติ 4) การติดตามประเมินผล และ 5) การปรับแผนหรือทำแผนใหม่นั้น³⁷ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการที่จะทำให้รู้และเข้าใจถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต³⁸ ดังนั้น โรงเรียนไม่อาจข้ามหรือละเลยขั้นตอนนี้ได้ เพราะการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจะทำให้โรงเรียนสามารถกำหนดปัญหาที่ถูกต้องกับความเป็นจริง และรับรู้ความต้องการในอนาคตของหน่วยงาน ถ้าไม่มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ หรือไม่ดำเนินการตามความเป็นจริงแล้วอาจส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียน ไม่ถูกทิศทางและประสบความสำเร็จได้ในที่สุด³⁹ ในเรื่องนี้ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชุมแพ ได้ศึกษาวิจัยสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชุมแพ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า โรงเรียนประถมศึกษามีการ

³⁶ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนา ระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา, 167.

³⁷ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, “เอกสารประกอบการประชุม สัมมนาหัวหน้างานในฝ่ายแผนงานและงบประมาณของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เล่ม 1,” (ม.ป.ท., 2536), 7. (อัดสำเนา)

³⁸ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับ จังหวัด, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2529), 43.

³⁹ กรมสามัญศึกษา, กระบวนการวางแผนในโรงเรียน (กรุงเทพฯ : กองพัสดุและ อุปกรณ์การศึกษา, 2541), 164.

สำรวจสภาพปัจจุบันในระดับมาก แต่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ งบประมาณ ขาดวิทยากร และมีความต้องการคู่มือการนิเทศเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน⁴⁰

การกำหนดมาตรฐาน/สิ่งที่ต้องการประเมิน โรงเรียนจะต้องกำหนดรูปแบบที่ใช้ในการ กำหนดมาตรฐานที่ต้องการประเมิน ซึ่งอาจกำหนดมาตรฐานตามข้อตกลงร่วมกันจากมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและมาตรฐานภายนอกของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการประเมินภายในควรพิจารณากำหนด มาตรฐานที่จะประเมินอีกครั้ง และควรนำสาระจากธรรมนูญโรงเรียนมาใช้ในการวิเคราะห์หรือ กำหนดมาตรฐานที่จะประเมิน รูปแบบที่โรงเรียนควรดำเนินการคือจัดการประชุมให้บุคลากรทุกคน มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาเช่นเดียวกับวิธีการกำหนด เป้าหมาย ของสถานศึกษา

การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลภายในเป็นการมอบหมายความรับผิดชอบให้ บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ซึ่งสามารถกำหนด รูปแบบการแต่งตั้งได้ 3 รูปแบบ รูปแบบแรกคือการตั้งคณะกรรมการเป็น 3 ชุดตามมาตรฐาน การศึกษาหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย รูปแบบที่สองเป็นการตั้ง คณะกรรมการตามหมวดวิชาหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และรูปแบบที่สามคือ การแต่งตั้งคณะกรรมการ เป็นชุดๆ ตามจำนวนมาตรฐานที่ประเมิน รูปแบบที่โรงเรียนควรดำเนินการในการแต่งตั้งคณะ กรรมการประเมินผลภายในควรตั้งโดยพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหาร ฝ่ายหรือหมวดวิชา ที่ รับผิดชอบงานใดควรมีการประเมินผลภายในตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะรวมมาตรฐาน ทั้ง 3 ด้านก็ได้ ไม่ควรตั้งคณะกรรมการ แยกตามมาตรฐานแต่ละด้าน เพราะทำให้เกิดความซ้ำซ้อนใน เก็บข้อมูลและคณะทำงานจะไม่เห็นความเชื่อมโยงของผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานด้าน ผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย การประเมินผลตามภาระงานที่รับผิดชอบของฝ่ายหรือ หมวดวิชาน่าจะมีความสมเหตุสมผลกว่า เพราะจะช่วยในการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานได้ครบทั้ง ด้านปัจจัย กระบวนการทำงานและผลที่ได้รับ เป็นการแก้ปัญหาทั้งวงจรและยังเป็นวิธีการที่ทำให้ การประเมินผลกระชับและประหยัด

⁴⁰ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชุมแพ, “การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และ ความต้องการการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอชุมแพ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น” ใน สรุปย่อรายงานการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เล่มที่ 1 (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนา มาตรฐานการศึกษา, 2543), 228.

การวางตัวบุคคลที่เป็นแกนนำ การวางตัวบุคคลที่เป็นแกนนำมี 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดตนเองเป็นแกนนำหลักคนหนึ่งในการทำงานร่วมกับแกนนำอื่น และรูปแบบที่ 2 ผู้บริหารแต่งตั้งบุคลากรอื่นมาทำงาน โดยตนเองจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้สนับสนุนการทำงาน รูปแบบที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบที่ 2 คุณสมบัติสำคัญของแกนนำที่ผู้บริหารใช้ในการพิจารณาแต่งตั้งให้รับผิดชอบงานด้านการประเมินผลภายในควรประกอบด้วย 4 ลักษณะคือ 1) เป็นบุคคลที่ผู้บริหารไว้วางใจและมีความรับผิดชอบในการทำงาน 2) เป็นบุคคลที่มีความสามารถด้านการวิจัย การวัดผล หรือการวิเคราะห์ข้อมูล 3) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งโดยสายงาน เช่น ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หรือหัวหน้างานวัดผล และ 4) เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือเอก สถานศึกษาส่วนใหญ่จะพิจารณาจากคุณสมบัติข้อที่ 1 รูปแบบที่โรงเรียนควรใช้ในการดำเนินการคือ 1) ผู้บริหารควรมีบทบาทเป็นผู้ร่วมทำงานกับบุคลากรภายในและเป็นที่ยอมรับได้ 2) บุคคลที่เป็นแกนนำควรมีคุณลักษณะดังกล่าวประกอบกันทุกข้อ คือ มีความรู้ด้านการประเมิน มีความรับผิดชอบ และเป็นที่ยอมรับ และหากเป็นกลุ่มที่มีตำแหน่งบริหารด้วย จะยิ่งเป็นตัวส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงาน นอกจากนี้ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนร่วมงานเข้าใจได้ง่าย การพัฒนาบุคลากรให้เป็นแกนนำอาจใช้วิธีการคือ เนื่องจากแกนนำมีบทบาทสำคัญอย่างมากในขั้นตอนการวางแผนการประเมิน หากสถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความพร้อมด้านนี้ต้องพยายามให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้มากขึ้น และสร้างแกนนำให้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยอาจจัดให้มีการดูตัวอย่างการทำงานในสถานศึกษาอื่น และควรจัดให้มีการประชุมพบปะกันระหว่างคณะทำงานต่างๆ ของโรงเรียน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทำงานที่ได้ผลดีและคุ้มค่า ซึ่งอาจมีการรวมกลุ่มกัน จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เร็วขึ้น

การกำหนดเกณฑ์การประเมิน เกณฑ์การประเมินที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพพบว่าทุกสถานศึกษากำหนดเกณฑ์การประเมินแบบอิงเกณฑ์ รูปแบบที่โรงเรียนควรใช้ดำเนินการคือคำนึงถึงความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยการหารือกันและตกลงร่วมกันไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์แบบใดก็ตาม

การกำหนดกรอบการประเมิน วิธีการกำหนดกรอบการประเมินมี 3 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 ให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบแต่ละชุดกำหนดเอง รูปแบบที่ 2 ใช้วิธีการประชุมครู (ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก) และรูปแบบที่ 3 ใช้วิธีกำหนดตามความคิดของแกนนำ ที่พบมากคือรูปแบบที่ 1 สถานศึกษาหลายแห่งให้คณะกรรมการประเมินผลกำหนดกรอบการประเมิน แต่ก็พบว่าหลายแห่งกลุ่มแกนนำเป็นผู้กำหนดกรอบการประเมินเอง การให้แกนนำเป็นผู้กำหนดกรอบการประเมินเองจะมีข้อเสียเพราะเป็นการปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาบุคลากรอื่นให้เข้าใจกระบวนการประเมินผลภายในครบทั้งวงจร และทำให้บุคลากรอื่นไม่ได้มีส่วนร่วมในการวาง

แผนการทำงานตั้งแต่ต้น การดำเนินงานนี้จะประสบความสำเร็จหากได้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการทำงานทั่วทุกคน⁴¹

สรุปว่า การวางแผนและปฏิบัติ หมายถึง โรงเรียนมีการกำหนดหรือวางแผนการทำงานที่จะทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการประเมินผลภายใน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลภายใน มีการสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วม และมี การประเมินสภาพและผลการดำเนินงานที่เป็นอยู่อันนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน โรงเรียนลงมือปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบตามแผนงานที่กำหนด มีการวางแผนการประเมินที่เป็นระบบโดยการกำหนดบุคคลที่รับผิดชอบด้านการประเมินผลภายใน การกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน การกำหนดเกณฑ์การประเมิน และการกำหนดกรอบการประเมิน⁴²

วิพล นาคพันธ์ ศึกษากระบวนการวางแผนของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา พบว่า คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาให้ความสำคัญต่อกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ ของการวางแผนในระดับปานกลางและมาก⁴³ แต่ในปัจจุบันการวางแผนในโรงเรียนประถมศึกษานั้นมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ดังที่ ประสงค์ ทักษิณ ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเพื่อพัฒนาการวางแผนกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า ปัญหาที่พบมากในการวางแผนคือ การขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวางแผนของบุคลากร ซึ่งปัญหาด้านบุคลากรนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในด้านทรัพยากรการบริหารเพราะบุคลากรจะเป็นผู้จัดการทรัพยากรอื่นๆ ด้วย นอกจากนั้นแล้วยังมีปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ของการวางแผน เช่น การจัดสรรทรัพยากรในการวางแผน และขั้นตอนของกระบวนการวางแผนไม่ชัดเจน⁴⁴ ในขณะที่ สุนีย์ จันทนาวัฒน์ ได้ศึกษากระบวนการวางแผนปฏิบัติการ

⁴¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนา ระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา, 167-171.

⁴² เรื่องเดียวกัน, 159-160.

⁴³ วิพล นาคพันธ์, “การวางแผนการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา การศึกษาเฉพาะกรณี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), บทคัดย่อ.

⁴⁴ ประสงค์ ทักษิณ, “การศึกษาเพื่อพัฒนาการวางแผนกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528), บทคัดย่อ.

ประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วนกลาง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ไม่เคยศึกษาหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการวางแผนในการศึกษากระบวนการวางแผน ปฏิบัติการประจำปี ในขั้นก่อนการวางแผนบุคลากรผู้รับผิดชอบการวางแผนมีงานในหน้าที่ประจำ มากจึงไม่มีเวลาพอที่จะวางแผน ในขั้นวางแผนพบว่าขาดหลักการสำหรับพิจารณาคัดเลือกโครงการ ในขั้นการนำแผนไปปฏิบัติและการประเมินผลขาดการนิเทศแนะนำจาก ผู้บริหารหรือผู้ รับผิดชอบเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคระหว่างดำเนินการ และณรงค์ สุทธิวิรัช พบว่าการวางแผน ปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนนั้น ยังขาดรายละเอียดและความชัดเจนในการนำไปดำเนินการ ทั้งนี้ผู้บริหารส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านการวางแผน แม้จะเคยผ่านการอบรมเรื่องการจัดทำแผน ปฏิบัติปฏิบัติการประจำปีตาม โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในปี พ.ศ.2529 ก็ตามแต่ก็เป็นหลักสูตรรวมๆ ไม่ใช่หลักสูตรด้านการวางแผน โดยเฉพาะ และ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ผู้บริหารโรงเรียนจะมอบหมายให้ครูรับผิดชอบไปจัดทำโครงการ ต่างๆ ตามงานที่รับผิดชอบเพื่อนำมารวบรวมจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของ โรงเรียนโดย ครูดังกล่าวยังขาดความรู้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและเมื่อแผนปฏิบัติการ ประจำปีของโรง เรียนได้รวบรวมดำเนินการจัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์กันอย่างจริงจัง ทำให้นำ แผนไปปฏิบัติได้ในระดับที่ไม่เหมาะสมและมีการควบคุมติดตามในระดับน้อย

ระบบข้อมูลและประมวลผล

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารเป็นการขยายขอบข่ายงานการประมวลผลข้อมูลเพื่อ การสารสนเทศ เช่น การจัดรายงานสรุป การรายงานความผิดปกติ การเปรียบเทียบผลที่ได้กับ เป้าหมาย รายงานแนวโน้มการคาดหมายพยากรณ์ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานในอดีต ข้อมูลในปัจจุบันและนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเป็นตัวแปรที่ต้องคำนึงถึง

โดยทั่วไปเราแบ่งข้อมูลออกเป็นสองประเภทคือ ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) และ ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่เก็บจากแหล่งข้อมูลโดยตรงโดยไม่ ผ่านกระบวนการสรุป ตรวจนับหรือกระบวนการทางสถิติอื่นๆ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ ผ่านกระบวนการทางสถิติแล้ว ข้อมูลที่นำมาประมวลผลเพื่อให้เป็นตัวแทนที่มีความหมายแล้ว เราเรียกว่า สารสนเทศ (information)

ในปัจจุบันข้อมูลและสารสนเทศเป็นสิ่งที่จะต้องเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจแก้ปัญหาในทุกๆ เรื่อง ผู้ที่มีข้อมูลและสารสนเทศที่ดีจะมีความได้เปรียบผู้ที่มีน้อยหรือไม่มีเลย เพราะทำให้สามารถวางแผน คาดการณ์และตัดสินใจได้ถูกต้องกว่า⁴⁵

การกำหนดเครื่องมือประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลภายในของโรงเรียนนั้น อาจมีรูปแบบของการนำมาใช้ดังนี้

1. สถานศึกษาประสบปัญหาการมีเครื่องมือประเมินมากเกินไป จนรบกวนเวลาสอนของครูอาจารย์ และกระทบต่อผลการเรียนของนักเรียน เนื่องจากต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งไปในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ควรมีการหลอมรวมเครื่องมือ มีการใช้เครื่องมือประเมิน 1 ชุด ต่อ 1 ตัวบ่งชี้

2. แนวทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือประเมิน ควรสร้างเครื่องมือชุดใหญ่ที่สามารถประเมินตัวบ่งชี้พร้อมกันหลายตัว ดังนี้

2.1 แบบบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนโดยครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชา เป็นเหมือนสมุดบันทึกที่ครอบคลุมพฤติกรรมทุกตัวที่ปรากฏในมาตรฐานการประเมินซึ่งครูสามารถให้ข้อมูลได้ สมุดบันทึกควรมีรายชื่อนักเรียนในห้องเรียงตามเลขที่เหมือนสมุดบันทึกผลการเรียนแล้วมีช่องรายการให้บันทึกพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล ในห้องหนึ่งก็มีสมุดบันทึกพฤติกรรม 1 เล่ม ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนควรมีการประเมินพฤติกรรมนักเรียนไปเรื่อยๆ ตลอดช่วงภาค การศึกษาและนำผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน จากนั้นค่อยทยอยส่งผลการประเมินไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อประมวลผลเป็นภาพรวมของห้องเรียน ชั้นเรียน สถานศึกษาต่อไป

2.2 แบบประเมินพฤติกรรมครูโดยนักเรียน สำหรับใช้ในการประเมินพฤติกรรม การสอนของครู หรือการปฏิบัติตนของครู ควรประเมินปีละครั้ง

2.3 แบบสำรวจสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาครอบคลุมตัวบ่งชี้สภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นแบบสอบถามสำหรับนักเรียน ประเมินปีละครั้ง

ทั้งนี้จากสภาพโดยทั่วไปจะพบว่าแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมีช่องบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา ที่ครูดำเนินการอยู่เป็นประจำ ครูต้องบันทึกพฤติกรรมนักเรียนเพื่อประกอบการวัดผลและประเมินผลเป็นเรื่องประจำ และแบบที่ใช้ก็มีการปรับปรุงทั้งโดยหน่วยงานอื่นและโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้การปฏิบัติในเรื่องของแบบบันทึก พฤติกรรมนักเรียนมีช่องบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา

⁴⁵สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพการศึกษา, เล่มที่ 4, การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541), 1 -2.

2.4 แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองซึ่งอาจมีเพียงชุดเดียว แต่รวมเนื้อหาในมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามควรคำนึงถึงภูมิหลังของผู้ตอบด้วย ถ้าผู้ตอบมีข้อจำกัดทางภาษา ให้ใช้การสัมภาษณ์หรือสอบถามอย่างไม่เป็นทางการแทน อาจเก็บข้อมูลในตอนประชุมผู้ปกครองก็ได้ (ปีละครั้ง) สิ่งที่ต้องตั้งเป็นข้อสังเกตสำหรับการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองของประเทศไทย คือ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษามีน้อยมาก ผู้ปกครองหรือชุมชนจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาไม่ค่อยได้ เพราะไม่ค่อยได้รับรู้อะไรเลย และระบบความเกรงใจในตัวเองจะยังมีสูง ผู้ปกครองไม่ค่อยกล้าให้ข้อมูลในเชิงวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหารหรือครูอาจารย์เท่าที่ควร ต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจในเรื่องนี้อีกระยะหนึ่ง

2.5 แบบประเมินระบบการบริหารงานในสถานศึกษา หรือสภาพการดำเนินงานในสถานศึกษาสำหรับบุคลากรภายในตอบเก็บข้อมูลปีละครั้ง

2.6 แบบทดสอบความรู้และแบบทดสอบทางจิตวิทยา สำหรับประเมินตัวบ่งชี้ที่เป็นคุณลักษณะแฝงและเป็นนามธรรม เช่น คุณธรรม จริยธรรมของครู นักเรียน อาจเก็บข้อมูลปีละครั้ง

2.7 แบบบันทึกข้อมูลอื่นๆ จากฐานข้อมูลที่มีอยู่เดิม โดยกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานให้เป็นที่ทราบ⁴⁶

การเก็บข้อมูล ประกอบด้วยการกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บข้อมูล โดยในปัจจุบันโรงเรียนมีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการบริหารและการพัฒนาโรงเรียนและ การพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนอยู่แล้ว ได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับงาน 6 งานของโรงเรียน คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ข้อมูลที่มีความละเอียดมากและเกี่ยวกับการวางแผนมากที่สุดคือข้อมูลทางด้านวิชาการ การจัดเก็บข้อมูลควรจัดแยกเป็นหมวดหมู่ เช่น ข้อมูลโรงเรียนเป็นข้อมูลที่แสดงรายการต่างๆ ในลักษณะภาพรวมของโรงเรียน เช่นข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อัตราการเข้าชั้น ข้อมูลนักเรียนขาดแคลน นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ นักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ฯลฯ ข้อมูลโรงเรียนถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่ใช้เพื่อการวางแผนมากที่สุด ข้อมูลครุรายบุคคล ข้อมูลที่สำคัญเช่น ชื่อบิดามารดา คู่สมรส บุตร วันเดือนปีเกิด วุฒิการศึกษา สุขภาพโรคประจำตัว บุคลิกลักษณะ ฯลฯ เป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับนำมาพัฒนาบุคลากรและ การพิจารณาความคิดเห็นความชอบ เกี่ยวข้องกับการวางแผนน้อยที่สุดและ

⁴⁶สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนา ระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา, 174-176.

ข้อมูล รายบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับบิดามารดา วันเดือนปีเกิด ชั้นการศึกษา น้ำหนักส่วนสูง สุขภาพ โรคประจำตัว จริยธรรมความประพฤติ บุคลิกลักษณะ การเข้าสังคม ปัญหาส่วนตัว ปัญหาด้าน การเรียน การมาเรียน ผลการเรียน และความสามารถพิเศษ ฯลฯ⁴⁷

วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างมี 2 รูปแบบ คือ 1) เก็บข้อมูลทั้งประชากร เช่น ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับ “น้ำหนัก ส่วนสูง” หรือ “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” ส่วนใหญ่ใช้ทั้งประชากร ถ้าเป็นมาตรฐานด้านกระบวนการและปัจจัย ส่วนใหญ่เก็บจากครู และมักเก็บทั้งประชากร 2) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาถ้าเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าอยู่ที่ระดับร้อยละเท่าใด แต่ขนาดตัวอย่างขึ้นอยู่กับจำนวนประชากร ถ้าเป็นครูจะเก็บประมาณร้อยละ 60 ของประชากรครู สำหรับกลุ่มผู้ปกครองจะสุ่มมาประมาณร้อยละ 30-40 โดยรูปแบบที่ควรใช้ได้แก่ การเก็บข้อมูลควรเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือข้อมูลเกี่ยวกับครูเป็นรายบุคคลให้ครบทุกคน การเก็บข้อมูลจากผู้ปกครอง หรือชุมชน หรือบุคลากรภายใน เกี่ยวกับ การดำเนินงานของสถานศึกษาอาจใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากสิ่งที่ถูกประเมินคือความเป็นสถานศึกษา ไม่เจาะจงว่าเป็นใครโดยเฉพาะ

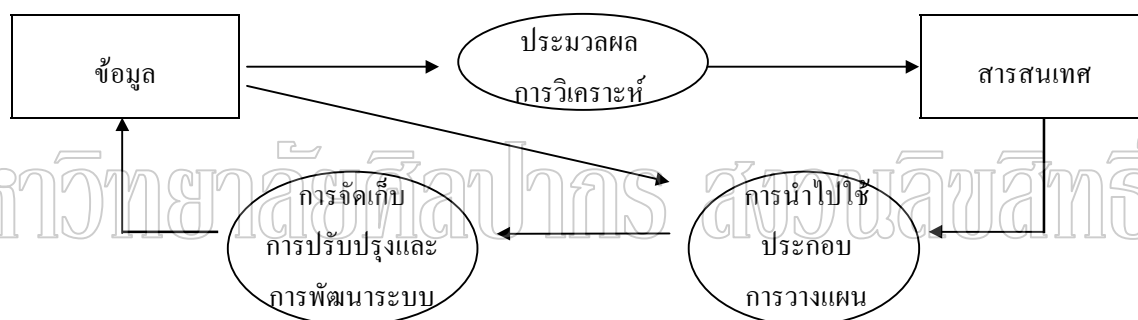
วิธีเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลมี 2 วิธี วิธีที่ 1 ให้คณะกรรมการแต่ละชุดรับผิดชอบเอง วิธีที่ 2 กลุ่มแกนนำเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีที่ 1 รูปแบบที่ควรใช้ คือ การเก็บข้อมูลควรเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติโดยสามารถใช้หลักฐานผลงานของผู้เรียนหรือครู ไม่จำเป็นต้องเก็บข้อมูล เพื่อการประเมินผลโดยเฉพาะเสมอไป เพราะอาจกระทบต่อการเรียนการสอน

วิธีวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 วิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยหน่วยงานกลางของสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการให้ วิธีที่ 2 วิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยใช้การแจกแจงหรือเครื่องคิดเลข ซึ่งวิธีที่ 2 จะพบมากในโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่มีคอมพิวเตอร์หรือไม่พอใช้ สำหรับในการวิจัยนี้พบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีที่ 1 และให้คณะกรรมการแต่ละชุดรับผิดชอบการวิเคราะห์ข้อมูลเอง รูปแบบที่ควรใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยเฉพาะเกี่ยวกับ ผู้เรียนควรให้ครูอาจารย์เป็นผู้ทำการวิเคราะห์เอง เพื่อทราบผลการประเมินเกี่ยวกับตัวนักเรียนของตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงได้ทันที ผลการประเมินเหล่านี้ควรเสนอหน่วยงานกลางของสถานศึกษา เพื่อประมวลผลในระดับสถานศึกษาต่อไป ผู้ประสานงานการประเมินผลภายใน ต้องชี้แจงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลให้ครูทุกคนทราบ และปฏิบัติในแนวเดียวกัน เพื่อให้สามารถ

⁴⁷สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพการศึกษา, เล่มที่ 4, การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541), 1 - 7.

สรุปผลการประเมินจากครูทุกคนเข้าด้วยกันได้ และผลการประเมินควรแสดงคุณภาพของการดำเนินงานในระดับห้องเรียน ชั้นปี หรือรายวิชา และระดับสถานศึกษา

การวางระบบข้อมูลสารสนเทศ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศของแต่ละหน่วยงานมีรายละเอียดและขั้นตอนแตกต่างกันไปตามสภาพและความต้องการจำเป็น แต่ในขั้นที่เป็นหลักสำคัญ ต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ การนำสารสนเทศไปใช้ประกอบการวางแผน มีการปรับปรุงข้อมูลและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้ถูกต้องเป็นปัจจุบันและเหมาะสมอยู่เสมอ การจัดเก็บข้อมูล (data collecting) เป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินงาน โดยรวมถึงการวิเคราะห์สภาพบริบทของหน่วยงาน ความต้องการข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการดำเนินงานและเพื่อให้การบริหารงาน ประกอบด้วยกำหนัดใช้ชนิดเครื่องมือ การจัดทำเครื่องมือและการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม ดังเช่น แบบกรอกรายการ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต การตรวจสอบเอกสาร การตรวจสอบผลงาน เป็นต้น ดังแผนภูมิที่ 7



แผนภูมิที่ 7 การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประกันคุณภาพการศึกษา, เล่มที่ 4, การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541), 3.

ข้อมูล (data) คือสภาพความเป็นจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมด้วยเครื่องมือต่างๆ อาจอยู่ในรูปของตัวอักษร ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ ที่ยังไม่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลรวมไปถึงข้อมูลที่ได้จากการบอกเล่า ซึ่งแม้จะไม่ตรงกับความเป็นจริงเสมอไปแต่ก็สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้โดยไม่ต้องวิเคราะห์และประมวลผล

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล (processing) ในปัจจุบันเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีใช้กันอย่างแพร่หลายช่วยอำนวยความสะดวกในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลได้มาก แต่ถ้ามไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์หรือเป็นข้อมูลในระดับง่ายๆ ก็สามารถใช้เครื่องคิดเลขคำนวณได้ ความสำคัญของการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลอยู่ที่ลักษณะของข้อมูลและความจำเป็นไปใน

การนำไปใช้ อาจใช้ค่าสถิติประกอบเช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำมาแสดงให้ง่ายต่อการเข้าใจในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตาราง แผนภูมิ รูปภาพ กราฟ เป็นต้น

สารสนเทศ (information) เป็นผลผลิตจากการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมจะนำไปใช้ โดยอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น ตาราง แผนภูมิ ที่มีความถูกต้องตามความเป็นจริง ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ สมบูรณ์เพียงพอสำหรับประกอบการวางแผน ชัดเจนไม่ยุ่งยากซับซ้อน น่าสนใจ เป็นระบบและสามารถปรับปรุงได้อยู่เสมอ

การนำไปใช้ตัดสินใจ (application) เป็นขั้นการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ ซึ่งผู้ใช้ต้องเลือกให้เหมาะสมกับเรื่องที่กำลังนำไปใช้วางแผน เพราะหากนำไปใช้ไม่ถูกต้องก็อาจเกิดความสูญเสียในการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและการบริหารองค์การก็อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จ⁴⁸

ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลภายใน ส่วนใหญ่จัดเก็บในโปรแกรมสำเร็จรูปเช่น EXCEL, DATABASE ซึ่งสถานศึกษาควรมีการวางแผนการจัดทำระบบฐานข้อมูลอย่างจริงจัง เนื่องจากการประเมินผลภายในเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ และต่อไปจะนำไปใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับสำหรับรองรับการตรวจสอบจากคณะกรรมการประเมินภายนอก จึงต้องจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ⁴⁹

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ได้ทำการศึกษาการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศที่มีการปฏิบัติมาก และน่าพอใจของบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดระบบ สารสนเทศ คือ 1.1) มีความซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการประสานงาน การ สื่อสาร มีความรับผิดชอบในหน้าที่ อุทิศตนให้กับงาน มีความกระตือรือร้น ความรอบคอบ ความละเอียดถี่ถ้วนและความสามารถในการทำงานได้ทันเวลาทันตามที่กำหนด 1.2) มีการนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการบริหารบุคลากร การวางแผน การประสานงาน การรายงานผลงาน การจัดทำและบริหารงบประมาณ และการประเมินผลงาน และ3) มีการใช้ข้อมูลนักเรียนในเขตพื้นที่บริการข้อมูลพัสดุครุภัณฑ์ ข้อมูลการเงินงบประมาณ ข้อมูลโภชนาการและอนามัยโรงเรียน 2) สภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศที่เป็นปัญหา และต้องปรับปรุงของบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดระบบสารสนเทศ คือ 1) ความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ความรู้ด้านสถิติ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการเขียนรายงาน

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, 1 - 7.

⁴⁹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนา ระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา, 178.

ความสามารถในการจัดระบบงาน และความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ 2) ข้อมูลประชากร ชุมชนและสิ่งแวดล้อมมีไม่เพียงพอ 3) งบประมาณในการจัดระบบสารสนเทศ 4) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการประมวลผลข้อมูล และ 5) การขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดระบบสารสนเทศ ขาดแคลนงบประมาณในการนำเสนอเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดระบบสารสนเทศ ขาดแคลนเครื่องมือในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล⁵⁰

สรุปว่า ระบบข้อมูลและประมวลผล หมายถึง คณะทำงานกำหนดข้อมูลที่ต้องจัดเก็บเพื่อตอบคำถามการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมิน การกำหนดแหล่งข้อมูลและวิธีการจัดเก็บข้อมูลตามแผนงานที่กำหนด การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล และการวางระบบฐานข้อมูล⁵¹

การตรวจสอบการประเมิน

การตรวจสอบการประเมินประกอบด้วยการตรวจสอบผลการประเมินและวิธีการประเมิน และการปรับวิธีการประเมินผล

การตรวจสอบผลการประเมิน ควรมีการประชุมครูในการตรวจสอบผลการประเมินว่าเชื่อถือได้ระดับใด ซึ่งพบว่า โดยเฉลี่ยมีความน่าเชื่อถือในระดับร้อยละ 70-80 ซึ่งครูอาจารย์เห็นว่าค่อนข้างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สอดคล้องกับความรู้สึกรับรู้ของกลุ่มครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง ผลการตรวจสอบคุณภาพของวิธีการเก็บข้อมูลยังต้องปรับปรุง เพราะไม่มีการหลอมรวมเครื่องมือประเมิน และไม่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา จึงทำให้เครื่องมือมีจำนวนมากเกิดความยุ่งยากในการจัดเก็บข้อมูล รูปแบบที่โรงเรียนควรใช้คือการระดมความคิดโดยจัดประชุมครู เพื่อช่วยกันปรับปรุงหรืออาจจะสร้างเครื่องมือขึ้นใช้เองให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งควรทำการหลอมรวมเครื่องมือ และวางแผนการเก็บข้อมูล ให้ดี เพื่อไม่ให้การเก็บข้อมูลมีความยุ่งยากและก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเรียนการสอน

การปรับวิธีการประเมินผล ควรใช้วิธีการประชุมครู เพื่ออภิปรายเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการประเมินและการปรับปรุงแก้ไขวิธีการประเมินที่ยังไม่เหมาะสม โดยมีการวางแผนการตรวจสอบความ

⁵⁰ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ, “การศึกษาการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ,” ใน สรุปย่อรายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เล่มที่ 1 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ และพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2543), 230-232.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, 160.

นำเชื่อถือของผลการประเมินที่เป็นระบบและจริงจังเพื่อปรับวิธีการประเมินผลใหม่อยู่ตลอดเวลา คณะทำงานควรมีการจัดประชุมและนำเสนอผลให้ที่ประชุมทราบ มีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับผลการประเมินที่ได้รับและกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาหารือกัน ผู้บริหารเองต้องใจกว้าง พร้อมทั้งจะยอมรับผลการประเมินที่ออกมา และให้การสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

การจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนส่วนใหญ่ทำเป็นเล่มเดียวกันทุกงานของโรงเรียน เมื่อสิ้นปีหากมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่ก็จะประเมินโดยภาพรวมของโรงเรียนและเน้นงานวิชาการเป็นหลัก การประเมินผลงานของแต่ละฝ่ายยังดำเนินการน้อย การประเมินผลงานฝ่ายต่างๆ ส่วนใหญ่หน่วยงานต้นสังกัดจะเป็นผู้ประเมิน นอกจากนี้การขาดแคลนบุคลากรก็เป็นอุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนดำเนินการด้านการประเมินผลน้อยกว่าที่ควรจะเป็น⁵²

เมื่อประเมินผลแล้วพบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน ผู้บริหารก็ต้องดำเนินการนำผลที่ได้เป็นข้อมูลย้อนกลับไปปรับปรุงหรือแก้ไขแผนให้เหมาะสมกับอุปสรรคหรือแก้ปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ทันท่วงที โดยไม่จำเป็นต้องรอให้สิ้นสุดโครงการ⁵³ การปรับแผนหรือทำแผนใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ควรดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งในส่วนของการปรับแผนงาน/โครงการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และการปรับปรุงการดำเนินการวางแผนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ในระหว่างปีการศึกษาอาจมีความจำเป็นต้องปรับปรุง หรือเปลี่ยนงาน/โครงการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น กระทบวง งบประมาณ หรือจังหวัดอาจมีนโยบายเพิ่มเติมหรือกิจกรรมบางส่วนมีปัญหา อุปสรรคไม่สามารถดำเนินการได้ จำเป็นต้องปรับปรุงกิจกรรมของงาน/โครงการเดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นหรืออาจจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโดยจัดทำโครงการขึ้นใหม่ผลของการประเมิน เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่คาดไม่ถึงว่าจะเกิดขึ้น ทำให้เกิดผลเสียอย่างมาก การปรับปรุงแผนงานใหม่อย่างต่อเนื่องจะช่วยแก้ปัญหาได้ เรื่องนี้องค์การอนามัยโลกก็ได้ กล่าวว่าการปรับปรุงแผนจำเป็นต้องมีขึ้นตลอดเวลาควบคู่กับการประเมินผล เพื่อแก้ไขพื้นที่ที่เกิดความผิดปกติ ไม่ใช่รอไว้จนสายเกินแก้⁵⁴ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการปรับปรุงแผนว่าประกอบด้วย 1) ทบทวนโครงการและการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติ 2) ทบทวนและการปรับแผนประจำปี 3) ทบทวนระยะกลางและ

⁵² เรื่องเดียวกัน, 181-182.

⁵³ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การบริหารและการนิเทศการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ, เล่ม 9 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527), 12.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, 3.

การปรับแผน 4) วางแผนใหม่ เมื่อการดำเนินการตามแผนพัฒนาครบวงจรหรือเมื่อผลจากการพิจารณาระบุให้วางแผนใหม่ในเรื่องที่ได้ผ่านการพิจารณาแล้วอย่างรอบคอบ⁵⁵ ส่วนกรมสามัญศึกษามีความเห็นว่าการปรับปรุงการดำเนินการวางแผน ได้แก่ 1) ปรับปรุงการดำเนินการวางแผนระหว่างปีการศึกษา ในระหว่าง ปีการศึกษาอาจพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวางแผนหรือการบริหาร โครงการ เช่น การประสานงานหรือการขออนุมัติดำเนินการ ดังนั้นการจัดกิจกรรมตามแผน/โครงการควรมีการปรับปรุงการดำเนินการในระยะเวลาที่เหลือให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 2) ปรับปรุงการดำเนินการวางแผนในปีต่อไป หรือช่วงระยะเวลาของแผนต่อไป กระบวนการวางแผนเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อพบว่าการดำเนินการตามแผนส่วนใดมีปัญหา ก็จะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาบางส่วนจำเป็นต้องนำไปสู่การปรับปรุงในปีต่อไป หรือในช่วงการวางแผนพัฒนาการศึกษาในระยะต่อไปด้วย ในการปรับปรุงการวางแผนดังกล่าวจะครอบคลุมทั้งการเตรียมการวางแผน การจัดทำแผน การปฏิบัติตามแผน และการติดตามและประเมินผลดัง ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด⁵⁶ การปรับปรุงแผนจะต้องมีการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาซึ่งมีขั้นตอนคือ 1) ระบุสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากการแก้ปัญหาโดยพิจารณาลักษณะปัญหาแล้วแก้ไขทันทีนั้นอาจทำให้การแก้ไขปัญหามิตรงกับสาเหตุของปัญหาและทำให้ปัญหานั้นคงอยู่หรือเกิดผลกระทบอื่นต่อไปอีกได้ 2) กำหนดทางเลือกในการ แก้ไขปัญหาตามสาเหตุของปัญหาโดยระบุทางเลือกที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ให้มากที่สุด เช่น การแก้ปัญหางานล่าช้า จะเปลี่ยนคน เปลี่ยนเครื่องมือ หรือเปลี่ยนวิธีการวิเคราะห์ทางเลือกในแง่ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก (ค่าใช้จ่าย ผลที่ได้รับ ข้อจำกัดในด้านทรัพยากร ฯลฯ) และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด คือ บรรลุจุดประสงค์มากที่สุด โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และมีความเป็นไปได้มากที่สุด⁵⁷

⁵⁵ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการวางแผนและการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด, เล่ม 6, เรื่องหลักการวางแผน (กรุงเทพฯ : ป.สัมพันธ์พาณิชย์, 2527), 56-57.

⁵⁶ กรมสามัญศึกษา, กระบวนการวางแผนในโรงเรียน, 164-166.

⁵⁷ สนานจิตร สุคนททรัพย์, “แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการวางแผน,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวางแผนพัฒนาโรงเรียน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524), 5.

สรุปว่า การตรวจสอบการประเมินหมายถึงการตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของผลการประเมินและวิธีการประเมินที่ใช้ มีการปรับแก้วิธีการประเมินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น⁵⁸

การรายงานผลการประเมิน

การรายงานผลความก้าวหน้าเป็นการสรุปผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามโครงการ ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากกระบวนการประเมินผลเป็นระยะๆ ตามความจำเป็น การรายงานผลความก้าวหน้ามีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อน ระหว่าง หรือหลังการดำเนินการ เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพตามจุดประสงค์ที่วางไว้ 2) เพื่อสรุปข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องสนับสนุนและเผยแพร่ผลการดำเนินการ และ 3) เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี และเกิดความภาคภูมิใจในความก้าวหน้า⁵⁹ ส่วนกระบวนการรายงานผลสามารถทำได้ 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูล 2) วิเคราะห์ข้อมูล 3) สรุปอภิปรายจัดทำข้อเสนอแนะ 4) บันทึกการจัดทำเอกสาร และ 5) เสนอรายงานและเผยแพร่⁶⁰ อนึ่ง สำหรับการรายงานผล ความก้าวหน้าต่อประชาชนตามแนวปฏิรูปการศึกษานั้นเป็นความจำเป็น เพราะการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาถือว่าเป็นเรื่องของการรวมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานต้องรับรู้ความสำเร็จและล้มเหลวของการจัดการศึกษา จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร สถานศึกษาในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการโรงเรียนจะต้องนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียนและสภาพการจัดการศึกษาโดยส่วนรวมที่จะนำไปสู่เป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศปี 2550 การรายงานพัฒนาการหรือความก้าวหน้าของนักเรียนให้รายงานคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ (competencies) ของผู้เรียนด้านภาษาและสื่อสาร วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคม สุขภาพและความปลอดภัย การเข้าสังคม นิสัยการทำงาน โดยนำเสนอในด้านความสามารถของพัฒนาการด้านต่างๆ นอกเหนือจากการรายงานผลการเรียนตามปกติ ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยคณะกรรมการโรงเรียน คณะครูและหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการ ร่วมกันประเมินความ ก้าวหน้าเป็นระยะๆ และรายงานผลประจำปีโดยใช้พฤติกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก แล้วร่วมกัน จัดทำรายงานเสนอในประเด็นต่อไปนี้ 1) ผลการพัฒนาผู้เรียนในด้านความสามารถทั้งด้านการพัฒนาทางกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ จิตใจ เปรียบเทียบ

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, 160.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁰ สมนึก นนทิจันทร์ และคณะ, คู่มือสอบและปฏิบัติผู้บริหารการศึกษา (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2538), 102.

ระหว่างต้นปีกับปลายปี ระหว่างกลุ่มเก่งที่สุด กลุ่มเก่ง กลุ่มอ่อน และกลุ่มอ่อนที่สุด เพื่อตรวจสอบความเท่าเทียมกันในการพัฒนา 2) วิธีการพัฒนาต่างๆ ที่ใช้แล้วได้ผล และองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วิธีที่ใช้ไปแล้วได้ผล 3) ความรู้สึกของผู้ปฏิบัติที่มีต่อการพัฒนาที่ทำได้แล้ว รวมทั้งผลกระทบทางบวก ทางลบ และความภาคภูมิใจที่มีอยู่ และ 4) แนวทางที่จะพัฒนาต่อเนื่องให้ได้คุณภาพสูงยิ่งขึ้น

รายงานที่จัดทำเสร็จแล้วให้เสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการประจำโรงเรียน สาธารณชนและผู้ปกครอง เพื่อรับทราบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความภาคภูมิใจต่อผลการจัดการศึกษาที่ตนเองมีส่วนร่วมเป็นข้อมูลที่จะปรับปรุงการศึกษาให้ดีขึ้น เมื่อผู้เกี่ยวข้องทราบให้เสนอรายงานต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นเพื่อรวมเป็นรายงานผลการจัดการศึกษาของอำเภอ ของจังหวัด และกระทรวงศึกษาธิการต่อไป⁶¹

การรายงานผลการประเมิน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้คือ การกำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมิน การกำหนดเนื้อหาสาระในรายงานการประเมินผล และการกำหนดรูปแบบการรายงานตนเอง

การกำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมิน โรงเรียนควรกำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมินเพียงกลุ่มเดียว คือ กลุ่มผู้บริหารและครูอาจารย์ โดยวางแผนในการเสนอผลการประเมินไปยังกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม

การกำหนดเนื้อหาสาระในรายงานผลการประเมินตนเอง โรงเรียนควรกำหนดหัวข้อในรายงานผลการประเมินตนเอง (self study report = SSR) ตามที่ผู้วิจัยกำหนด คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา วิธีการประเมินผลภายใน ผลการประเมิน โดยมีภาคผนวกประกอบ เขียนเนื้อหาสาระให้กระชับและอ่านง่าย

การกำหนดรูปแบบการรายงานตนเอง รูปแบบการนำเสนอผลการประเมินเป็นแบบเดียวกัน คือ นำเสนอด้วยตารางข้อมูลสถิติ กราฟ และความเรียง ความแตกต่างอยู่ที่ปริมาณของสารสนเทศ และคุณภาพของการนำเสนอ สถานศึกษาหลายแห่งมีการนำเสนอข้อมูลที่ไม่กระชับ ผลการประเมินในส่วนที่เป็นข้อมูล การระบุกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เกณฑ์การประเมิน วิธีการเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการประเมินที่นำเสนอในรูปของกราฟหรือการตีความเชิงบรรยายมักจะอยู่คนละหน้าทำให้เวลาอ่านต้องพลิกไปพลิกมาเกิดความยุ่งยาก นอกจากนี้รายงานผลการประเมินตนเองส่วนใหญ่มีความหนาแน่นเป็นจำนวนร้อยหน้า ทำให้ต้องใช้เวลาในการอ่านนานเกินไป และยังพบว่าผู้เขียนรายงานผลการประเมินส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม แกนนำ

⁶¹ เรื่องเดียวกัน.

โดยแก่นนำควรมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพอสมควร มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความผิดพลาดในการสรุปผล ผลการประเมินควรมีความกระชับและชัดเจนใน หนึ่งหน้า กระดาษที่นำเสนอผลการประกอบด้วยรายละเอียดของแหล่งข้อมูล ขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เกณฑ์การประเมิน และผลการดำเนินงาน⁶²

สรุปว่า การรายงานผลการประเมิน หมายถึง การมีคณะทำงานแปลผลการประเมิน การกำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมิน กำหนดสารสนเทศที่ต้องการเสนอในรายงานผลการประเมิน ตนเอง กำหนดรูปแบบการนำเสนอผลการประเมิน และการจัดทำรายงานผลการประเมิน⁶³

การใช้ผลการประเมิน

การใช้ผลการประเมิน ประกอบด้วย การเผยแพร่ผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการดำเนินงานและวิธีการแก้ไข ปัญหา และการพัฒนาสถานศึกษา

การเผยแพร่ผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังดำเนินการไม่ครบวงจรการทำงาน ขั้นตอนการเผยแพร่และนำผลการประเมินมาพัฒนายังทำได้ไม่เต็มรูปแบบ มีเพียงบางโรงเรียนที่มีผลการประเมินเสร็จเร็ว เริ่มมีการเสนอผลให้ครูอาจารย์ทราบและหาแนวทางการแก้ไข ผลการประเมินยังไม่ได้นำไปเผยแพร่ให้หน่วยงานระดับบน ผู้ปกครอง หรือชุมชนทราบ ยังเป็นเพียงการเผยแพร่ภายในสถานศึกษาเท่านั้น รูปแบบที่ควรใช้คือควรเผยแพร่ผลการประเมินให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มทราบ

การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน สถานศึกษาหลายแห่งมีการจัดประชุมครูเพื่อแจ้งผลการประเมินและวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน แต่ในบางสถานศึกษา กลุ่มแกนนำเป็นผู้กำหนดจุดอ่อนในรายงานผลการประเมินตนเอง ไม่ได้ใช้วิธีการระดมความคิดของกลุ่มบุคลากรทั้งหมด รูปแบบที่ควรใช้คือผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน

⁶² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนา ระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา, 183-184.

⁶³ เรื่องเดียวกัน, 160-161.

การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการดำเนินงานและวิธีการแก้ไขปัญหา ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไขยังสรุปได้ไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่ระบุแต่แผนปฏิบัติการ แต่ไม่มีที่มาว่าได้ใช้วิธีกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหายังไง รูปแบบที่ควรใช้คือควรใช้วิธีการวิเคราะห์สาเหตุที่เป็นระบบและระดมความคิดจากทุกฝ่าย

การพัฒนาสถานศึกษา ส่วนใหญ่กำหนดแนวทางการพัฒนาจุดอ่อนของสถานศึกษาตามความคิดของแกนนำซึ่งเป็นผู้เขียนรายงาน ไม่ค่อยมีการระดมความคิดจากกลุ่มครูอาจารย์ในสถานศึกษา รูปแบบที่ควรใช้คือสถานศึกษาควรเผยแพร่ผลการประเมินให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในสถานศึกษา กลุ่มผู้ปกครอง หรือชุมชนผลการวิจัยครั้งนี้จะสรุปว่าสถานศึกษามีแต่แผนการปรับปรุง ควรมีการนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง⁶⁴

ปัญหาการใช้ผลการประเมินของโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น สุนทร ชอบทำดี ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากต้องประกอบอาชีพส่วนตัวไม่มีเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนะ ประสานงาน แสวงหาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและไม่ทราบว่าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน ส่วนประชาชนไม่กล้าบอกกิจกรรมของตนและยากจนไม่อาจช่วยเหลือได้⁶⁵ ส่วน ภูวนาด คงแก้ว ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้รับผิดชอบการวางแผน สร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่มีความชำนาญในการเขียนแผน ขาดวัสดุครุภัณฑ์ในการเผยแพร่เกียรติประวัติ

⁶⁴สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา, 184-185.

⁶⁵ สุนทร ชอบทำดี, “บทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), บทคัดย่อ.

ของโรงเรียน ครูอาจารย์มีภารกิจมากไม่มีบริการให้ชุมชน ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และการประเมินผลล่าช้า⁶⁶

สรุปว่า การใช้ผลการประเมิน หมายถึง การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานในส่วนที่ยังดำเนินการไม่ได้ตามเป้าหมาย วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียน หาสาเหตุของปัญหา หาวิธีการแก้ไข นำวิธีการแก้ไขไปปฏิบัติจริง แล้วตรวจสอบผลการดำเนินงานอีกครั้ง⁶⁷

ในปี พ.ศ.2539 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2538 พบว่า ภารกิจในงานหลักของโรงเรียนที่ผ่านมาตรฐานมากที่สุดคือ งานกิจการนักเรียน ส่วนงานวิชาการผ่านมาตรฐานน้อยที่สุด โดยพบว่าเพื่อพิจารณาจำแนกตามระดับการศึกษา โรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น จะผ่านมาตรฐานระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษามากที่สุด ส่วนโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น จะผ่านมาตรฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด

ส่วนผลการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมพัฒนางานตามความต้องการจำเป็นของโรงเรียน โรงเรียนได้เลือกกิจกรรมพัฒนางานเพื่อให้โรงเรียนมีสภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่มีความสำคัญ 5 ลำดับแรกคือ 1) การให้ความรู้แก่บุคลากรในเรื่องหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอน 2) การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนก่อนประถมศึกษาและจัดให้มีเครื่องเล่นสนามตามเกณฑ์ 3) การให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น 4) การจัดหาเอกสาร สิ่งพิมพ์ คู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อทุกกลุ่มประสบการณ์ที่ครูไม่สามารถผลิตเองได้ และ 5) การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่โรงเรียนพัฒนาขึ้น ส่วนกิจกรรม พัฒนางานที่โรงเรียนให้ความสำคัญ 5 ลำดับสุดท้ายคือ 1) การส่งเสริมเด็กที่ได้รับการยกเว้นให้เข้ารับการศึกษ 2) การจัดทำสำมะโนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) การให้

⁶⁶ ภูวนาถ คงแก้ว, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), บทคัดย่อ.

⁶⁷ สำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนา ระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา, 161.

ความรู้แก่ ผู้ปกครองเรื่องการส่งเด็กเข้าเรียน 4) การป้องกันแก้ไขและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และ 5) การจัดบริการสื่อการเรียนสำเร็จรูปด้วยตนเอง

ผลการวิเคราะห์กิจกรรมหลักตามภาระงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพ โรงเรียนพบว่า โรงเรียนให้ความสำคัญตามลำดับดังนี้ 1) การปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอน 2) การปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร 3) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียน 4) การปรับปรุงประสิทธิภาพการวางแผนและการบริหารโรงเรียน 5) การปรับปรุงประสิทธิภาพการนิเทศ 6) การส่งเสริมสนับสนุนการเรียนและคุณภาพชีวิตนักเรียน และ 7) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน⁶⁸

จากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเรื่องการวิจัยการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา พบว่า การดำเนินงานด้านการประเมินผล ภายในโรงเรียนควรปล่อยให้โรงเรียนมีอิสระในการดำเนินงานพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของตนเอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนกระบวนการประเมินผลโดยไม่ควรออกแบบระบบการประเมินผลภายในและสั่งการให้โรงเรียนปฏิบัติตาม ทั้งนี้ เพื่อให้โรงเรียนไม่ต้องทำงานที่ซ้ำซ้อนและรู้สึกกังวลว่าจะต้องถูกตรวจสอบ และเป็นการสร้างความเข้าใจให้โรงเรียนดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในด้วยตนเอง เพื่อให้รู้ตนเองและแก้ไขตนเอง

โรงเรียนต้องมีการวางระบบการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในที่มีฐานของการทำงานออกจากโรงเรียน และเป็นระบบที่ยึดติดกับการทำงานปกติโดยคิดหาแนวทางกำกับ ติดตาม และสนับสนุนการทำงานด้านการประเมินคุณภาพภายในให้สำเร็จด้วยดี โดยมีการวางแผนและปฏิบัติ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร และการกำหนดโครงสร้างของคณะกรรมการประเมินผลที่ประกอบด้วยบุคคลทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครู ชุมชน และผู้ปกครอง และต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงทุกขั้นตอนของการดำเนินงานด้านการประเมินผล ภายใน

การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในจะสามารถดำเนินการได้ในโรงเรียนบุคลากรในโรงเรียนมีศักยภาพในการประเมินคุณภาพภายใน หากทุกคนมีใจมุ่งมั่น การเริ่ม

⁶⁸สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2538 (กรุงเทพฯ : กอวชการ, 2539), ก-ค.

ทำงานย่อมมีปัญหาในช่วงแรก แต่สามารถแก้ไขได้ถ้าทุกคนร่วมมือกันโดยได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากผู้บริหารโรงเรียน⁶⁹

สรุปย่อ

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหกงานคืองานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้และมุ่งไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินผลในโรงเรียนประถมศึกษาที่จะนำไปสู่การประเมินคุณภาพภายในและรองรับการประเมินภายนอกที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการสร้างและพัฒนามาตรฐานโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมและผู้เกี่ยวข้องมาเป็นลำดับจนกระทั่งถึงมาตรฐานโรงเรียนพุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ใช้ในปัจจุบัน ได้เน้นถึงความสำคัญของการประเมินระบบอันประกอบด้วยมาตรฐานด้านผลผลิต คือมาตรฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ ได้แก่ มาตรฐานด้านการเรียนการสอนและการบริหาร โรงเรียน ต่อมาการประเมินคุณภาพที่ปรับรูปแบบไปสู่แนวการบริหารคุณภาพ รูปแบบของการประเมินผลก็เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินผลภายในเพื่อรองรับการประเมินภายนอกตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษานั้นควรดำเนินการตามแนวคิดของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่วิจัยหารูปแบบและระบบการประเมินผลภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การวางแผนและปฏิบัติได้แก่การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร การกำหนด เป้าหมายของสถานศึกษา และการวางแผนการประเมิน 2) ระบบข้อมูลและการประมวลผล ได้แก่ การให้คณะทำงานกำหนดข้อมูลที่ต้องจัดเก็บ การสร้างเครื่องมือ การกำหนดแหล่งข้อมูลและ วิธีการจัดเก็บ การวิเคราะห์ประมวลผล และการวางระบบฐานข้อมูล 3) การตรวจสอบการประเมิน ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้องความน่าเชื่อถือของผลการประเมินและวิธีการประเมินที่ใช้ มีการปรับแก้วิธีการประเมินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 4) การรายงานผลการประเมิน ได้แก่ การให้คณะทำงานแปลผลการประเมิน การกำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมิน

⁶⁹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนา ระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา, 26-27.

กำหนดสารสนเทศที่ต้องการนำเสนอ กำหนดรูปแบบการนำเสนอผลงาน และการจัดทำรายงาน ผลการประเมิน และ 5) การใช้ผลการประเมิน ได้แก่ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานในส่วนที่ยังดำเนินการไม่ได้ตาม เป้าหมาย วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของโรงเรียน หาสาเหตุของปัญหา หาวิธีการแก้ไข นำวิธีการไปปฏิบัติ แล้วตรวจสอบผลการดำเนินงานอีกครั้ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการประเมินคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยดำเนินการวิจัยในครั้งนี้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยไว้เป็นสามขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการ

เป็นขั้นตอนการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สถิติ ปัญหา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยและรายงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ นำผลที่ได้มาจัดทำโครงการวิจัยเพื่อเสนอขออนุมัติ เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลและทดสอบและปรับปรุงข้อบกพร่องของเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นจากขั้นตอนที่ 1 ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานการวิจัยนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมเสนอแนะ จัดพิมพ์และส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเรื่องการค้าเงินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีนี้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยไว้ ซึ่งประกอบด้วย แผนแบบการวิจัย ประชากร ตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือและ การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย มี รายละเอียดดังนี้

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยใน ลักษณะของการเก็บข้อมูลครั้งเดียว กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ไม่มีการทดลอง (the one-shot, non-experimental case study) ซึ่งเขียนเป็นแผนผัง ได้ดังนี้



R	หมายถึง	ตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่ม
X	หมายถึง	ตัวแปรที่ศึกษา
O	หมายถึง	ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ประชากร

ประชากรที่เป็นเป้าหมายสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2543 จำนวนรวมทั้งสิ้น 357 โรงเรียน และ เพื่อให้การสุ่มตัวอย่างสามารถทำได้ครอบคลุมโรงเรียนทุกขนาด จึงได้จำแนกโรงเรียนเป็น 3 ขนาด ดังนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็ก เป็นโรงเรียนที่มีจำนวน นักเรียนไม่เกิน 120 คน
2. โรงเรียนขนาดกลาง เป็นโรงเรียนที่มีจำนวน นักเรียนตั้งแต่ 121 - 300คน
3. โรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนที่มีจำนวน นักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

ตัวอย่างและการเลือกตัวอย่าง

ตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นโรงเรียนที่ได้จากการสุ่มแบ่งหลายขั้นตอน (multistage sampling) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเลือกตัวอย่างดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจำนวนตัวอย่างโรงเรียน โดยใช้ตารางประมาณกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้จำนวนโรงเรียนตัวอย่างสำหรับเก็บข้อมูล 186 โรงเรียน¹

ขั้นที่ 2 จำแนกโรงเรียนในจังหวัดออกตามพื้นที่อำเภอต่าง ๆ 10 อำเภอ คือ อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบางแพ อำเภอปากท่อ อำเภอจอมบึง อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอสวนผึ้ง และกิ่งอำเภอบ้านคา

ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างโรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยกำหนดสัดส่วนการสุ่มจากอำเภอและขนาดของโรงเรียน ได้โรงเรียนตัวอย่าง 186 โรงเรียน จำแนกเป็นรายอำเภอได้ดังนี้ อำเภอเมืองราชบุรี 29 โรงเรียน อำเภอบ้านโป่ง 29 โรงเรียน อำเภอโพธาราม 29 โรงเรียน อำเภอดำเนินสะดวก 14 โรงเรียน อำเภอบางแพ 12 โรงเรียน อำเภอปากท่อ 27 โรงเรียน อำเภอจอมบึง 21 โรงเรียน อำเภอดำเนินสะดวก 4 โรงเรียน อำเภอสวนผึ้ง 11 โรงเรียน และกิ่งอำเภอบ้านคา 10 โรงเรียน โดยมีรายละเอียดของโรงเรียนแยกตามขนาดในแต่ละอำเภอ ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนที่สุ่มได้ กำหนดผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนตัวอย่าง 186 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ ในกรณีที่ ไม่มีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน และครูปฏิบัติการสอน โรงเรียนละ 1 คน ได้จำนวน ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 558 คน ดังที่แสดงในตารางที่ 2

¹ Krejcie and Morgan, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 303.

ตารางที่ 1 ประชากร และตัวอย่างของการวิจัย

อำเภอ	ประชากร				โรงเรียนตัวอย่าง			
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม
เมืองราชบุรี	20	23	13	56	10	12	7	29
บ้านโป่ง	13	27	13	53	7	14	7	28
โพธาราม	11	36	9	56	6	18	5	29
ดำเนินสะดวก	5	8	14	27	3	4	7	14
บางแพ	12	8	4	24	6	4	2	12
ปากท่อ	27	20	5	52	14	10	3	27
จอมบึง	14	17	9	40	7	9	5	21
วัดเพลง	3	4	-	7	2	2	-	4
สวนผึ้ง	8	10	5	23	4	5	3	12
กิ่ง อ.บ้านคา	9	7	3	19	5	4	1	10
รวม	122	160	75	357	64	82	40	186

ตารางที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

อำเภอ	โรงเรียนที่เป็นประชากร	โรงเรียนที่เป็นตัวอย่าง	ผู้ให้ข้อมูล			
			ผู้บริหารโรงเรียน	ผู้ช่วยหรือครูวิชาการ	ครูผู้สอน	รวม
เมืองราชบุรี	56	29	29	29	29	87
บ้านโป่ง	53	28	28	28	28	84
โพธาราม	56	29	29	29	29	87
ดำเนินสะดวก	27	14	14	14	14	42
บางแพ	24	12	12	12	12	36
ปากท่อ	52	27	27	27	27	81
จอมบึง	40	21	21	21	21	63
วัดเพลง	7	4	4	4	4	12
สวนผึ้ง	23	12	12	12	12	36
กิ่ง อ.บ้านคา	19	10	10	10	10	30
รวม	357	186	186	186	186	558

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปร อันประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐาน และตัวแปรการดำเนินงานการประเมินผลภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 6 ตัวแปร ดังนี้

1.1 เพศ ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง

1.2 อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น 4 ช่วงดังนี้ ไม่เกิน 30 ปี, 31 - 40 ปี, 41 - 50 ปี และ 50 ปีขึ้นไป

1.3 อายุราชการ หมายถึง จำนวนปีที่รับราชการของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น 4 ช่วง ดังนี้ ไม่เกิน 10 ปี, 11-20 ปี, 21 - 30 ปี และมากกว่า 30 ปี

1.4 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับสูงสุด จำแนกเป็น 3 ช่วง คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

1.5 ตำแหน่ง หมายถึง การดำรงตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนหรือครูวิชาการในกรณีที่ไม่มีผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน

1.6 ประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน หมายถึง จำนวนปีที่ผู้ตอบแบบสอบถามดำรงตำแหน่งปัจจุบันในโรงเรียน จำแนกเป็น 4 ช่วง คือ ไม่เกิน 5 ปี, 6 - 10 ปี, 11 - 15 ปี และ 16 ปีขึ้นไป

2. ตัวแปรที่ศึกษา (X) เป็นตัวแปรเกี่ยวกับการดำเนินงานการประเมินผลภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ใช้กรอบแนวคิดในการดำเนินงานการประเมินผลภายในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ประการคือ 1) การวางแผนและปฏิบัติ 2) ระบบข้อมูลและประมวลผล 3) การตรวจสอบการประเมิน 4) การรายงานผลการประเมิน และ 5) การใช้ผลการประเมิน แต่ละตัวแปรมีความหมายและรายละเอียดของตัวแปร ดังนี้

2.1 การวางแผนและปฏิบัติ หมายถึง โรงเรียนมีการกำหนดหรือวางแผนการทำงานที่จะทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการประเมินผล ภายใน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลภายใน มีการสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการประเมินสภาพและผลการดำเนินงานที่เป็นอยู่อันนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายของ โรงเรียน โรงเรียนลงมือปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบตามแผนงานที่กำหนด มีการวางแผนการประเมินที่เป็น

ระบบโดยการกำหนดบุคคลที่รับผิดชอบด้านการประเมินผลภายใน การกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน การกำหนดเกณฑ์การประเมิน และการกำหนดกรอบการประเมิน

2.2 ระบบข้อมูลและประมวลผล หมายถึง คณะทำงานกำหนดข้อมูลที่ต้องจัดเก็บเพื่อตอบคำถามการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมิน การกำหนดแหล่งข้อมูลและวิธีการจัดเก็บข้อมูลตามแผนงานที่กำหนด การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล และการวางระบบฐานข้อมูล

2.3 การตรวจสอบการประเมิน หมายถึง การตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของผลการประเมินและวิธีการประเมินที่ใช้ มีการปรับแก้วิธีการประเมินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2.4 การรายงานผลการประเมิน หมายถึง คณะทำงานแปลผลการประเมิน กำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมิน กำหนดสารสนเทศที่ต้องการเสนอในรายงานผลการประเมินตนเอง กำหนดรูปแบบการนำเสนอผลการประเมิน และการจัดทำรายงานผลการประเมิน

2.5 การใช้ผลการประเมิน หมายถึง โรงเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานในส่วนที่ยังดำเนินการไม่ได้ตามเป้าหมาย วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียน หาสาเหตุของปัญหา หาวิธีการแก้ไข นำวิธีการแก้ไขไปปฏิบัติจริง แล้วตรวจสอบผลการดำเนินงานอีกครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 1 ฉบับ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น 1) เพศ 2) อายุ 3) อายุราชการ 4) ระดับการศึกษา 5) ตำแหน่งงานในโรงเรียน และ 6) ประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (force choice)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลภายในและความคาดหวังเกี่ยวกับการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดการประเมินผลภายในสถานศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของไลเคิร์ต (Likert's rating scale) โดยกำหนดคะแนนของแต่ละระดับพฤติกรรมดังนี้ 5 หมายถึง โรงเรียนมีการปฏิบัติมากที่สุด 4 หมายถึง โรงเรียนมีการปฏิบัติมาก 3 หมายถึง โรงเรียนมีการปฏิบัติปานกลาง 2 หมายถึง โรงเรียนมีการปฏิบัติน้อย และ 1 หมายถึง โรงเรียนมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ โดยใช้ แนวคิดในการประเมินคุณภาพภายในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ภายใต้อำนาจของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โดยอยู่ในความดูแลของคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตามรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก จ

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ โรงเรียนในกรณีที่ไม่มีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ที่ไม่ใช่โรงเรียนตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)² โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น = .9860

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่นและถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการออกหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยไปยังโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีที่เป็นตัวอย่าง

²Lee J. Cronbach, *Essentials of Psychological Testing*, 3rd ed. (New York : Harper & Row Publishers, 1978), 161.

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากผู้อำนวยการการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรีไปยังโรงเรียนตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากครู อาจารย์ในโรงเรียนที่เป็นตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานกับหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ใช้หน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 186 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงเรียน 186 คน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการในกรณีที่ไม่มีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน 186 คน ครู ผู้สอน 186 คน รวมทั้งสิ้น 558 คน โดยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจัดระเบียบข้อมูลและลงรหัส และนำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science for Windows)

สถิติที่ใช้สำหรับการวิจัย

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ศึกษาและข้อคำถามที่ต้องการทราบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ ราชการ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน ใช้ค่าความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ระดับการดำเนินงานและระดับความคาดหวังในการดำเนินงานด้าน การประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของ เบสต์ (Best)³ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

³ John W. Best, Research in Education (Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1970), 190.

ค่าเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49 แสดงว่า มีการปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00 แสดงว่า มีการปฏิบัติมากที่สุด

3. วิเคราะห์ความแตกต่างของการดำเนินงานและความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียน วิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test)

4. วิเคราะห์คำตอบจากคำถามปลายเปิดโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปย่อ

การวิจัยเรื่อง “การดำเนินการด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติและความแตกต่างของความคาดหวังกับการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีประชากรเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 357 โรงเรียน ตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) จำนวน 186 โรงเรียน ตามตารางประมาณตัวอย่างของ เคริจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยจำแนกโรงเรียนออกเป็นขนาด 3 ขนาด ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงเรียนจากโรงเรียนตัวอย่าง 186 คน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการในกรณีที่ไม่มีผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน 186 คน และครูปฏิบัติการสอน 186 คน รวมมีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 558 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ฉบับ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล การดำเนินงานและความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียน ประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 โรงเรียน จำนวน 558 ฉบับ และได้รับกลับคืนมาครบทั้ง 186 โรงเรียน รวม 558 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 4 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการดำเนินงานและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผล ภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการดำเนินงานและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการ ประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วย ผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ โรงเรียน และครูปฏิบัติการสอน กลุ่มละเท่าๆ กัน จาก 186 โรงเรียน จำนวน 558 คน ตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน และระยะเวลาที่ดำรง ตำแหน่งปัจจุบัน ปรากฏผลดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตำแหน่ง รายการ	ผู้บริหารโรงเรียน		ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ		ครูปฏิบัติการสอน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ								
ชาย	165	88.71	61	32.80	48	25.81	274	49.10
หญิง	21	11.29	125	67.20	138	74.19	284	50.90
รวม	186	100	186	100	186	100	558	100
อายุ								
- ไม่เกิน 30 ปี	2	1.08	4	2.15	8	4.30	14	2.50
- 31 - 40 ปี	22	11.83	29	15.59	26	13.98	77	13.80
- 41 - 50 ปี	121	65.05	129	69.36	125	67.20	375	67.20
- มากกว่า 50 ปี	41	22.04	24	12.90	27	14.62	92	16.50
รวม	186	100	186	100	186	100	558	100
อายุราชการ								
- ไม่เกิน 10 ปี	4	2.15	10	5.38	16	8.60	30	5.40
- 11 - 20 ปี	28	15.05	38	20.43	44	23.66	110	19.70
- 21 - 30 ปี	125	67.20	122	65.59	113	60.75	360	64.50
- มากกว่า 30 ปี	29	15.60	16	8.60	13	6.99	58	10.40
รวม	186	100	186	100	186	100	558	100
ระดับการศึกษา								
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	3	1.61	8	4.30	14	7.53	25	4.50
- ปริญญาตรี	163	87.63	174	93.55	169	90.86	506	90.70
- สูงกว่าปริญญาตรี	20	10.76	4	2.15	3	1.61	27	4.80
รวม	186	100	186	100	186	100	558	100

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตำแหน่ง รายการ	ผู้บริหารโรงเรียน		ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ		ครูปฏิบัติการสอน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน								
- ไม่เกิน 5 ปี	62	33.33	44	23.66	20	10.75	126	22.60
- 6 - 10 ปี	34	18.28	35	18.82	23	12.37	92	16.50
- 11 - 15 ปี	44	23.66	38	20.43	27	14.52	109	19.50
- 16 ปีขึ้นไป	46	24.73	69	37.09	116	62.36	231	41.40
รวม	186	100	186	100	186	100	558	100

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง 284 คน คิดเป็นร้อยละ 50.90 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี 375 คน คิดเป็นร้อยละ 67.20 มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี 360 คน คิดเป็นร้อยละ 64.50 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 506 คน คิดเป็นร้อยละ 90.70 ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด 231 คน คิดเป็นร้อยละ 41.40

เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ในกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย 165 คน คิดเป็นร้อยละ 88.71 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี 121 คน คิดเป็นร้อยละ 65.05 มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี 125 คน คิดเป็นร้อยละ 67.20 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 87.63 ดำรงตำแหน่งปัจจุบันไม่เกิน 5 ปีมากที่สุด 62 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ในกลุ่มผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง 125 คน คิดเป็นร้อยละ 67.20 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี 129 คน คิดเป็นร้อยละ 69.36 มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี 122 คน คิดเป็นร้อยละ 65.59 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 93.55 ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด 69 คน คิดเป็นร้อยละ 37.09 ในกลุ่มครูปฏิบัติการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง 138 คน คิดเป็นร้อยละ 74.19 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี 125 คน คิดเป็นร้อยละ 67.20 มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี 113 คน คิดเป็นร้อยละ 60.75 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 90.86 ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด 116 คน คิดเป็นร้อยละ 62.36

ตอนที่ 2

ระดับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงาน
ด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

ในการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามเกณฑ์ระดับการปฏิบัติที่กำหนดไว้ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

N = 186

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ภาพรวม	3.05	.48	ปานกลาง	3.88	.39	มาก
1. การวางแผนและปฏิบัติ	3.24	.45	ปานกลาง	4.00	.37	มาก
2. ระบบข้อมูลและการประมวลผล	2.89	.50	ปานกลาง	3.78	.41	มาก
3. การตรวจสอบการประเมิน	3.06	.54	ปานกลาง	3.89	.46	มาก
4. การรายงานผลการประเมิน	2.97	.52	ปานกลาง	3.81	.44	มาก
5. การใช้ผลการประเมิน	3.06	.56	ปานกลาง	3.92	.45	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D.=0.48) ซึ่งเมื่อพิจารณาการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับดังนี้ การวางแผนและปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.45) การตรวจสอบการประเมิน ($\bar{X} = 3.06$, S.D.=0.54) การใช้ผลการประเมิน ($\bar{X} = 3.06$, S.D.=0.56) การรายงานผลการประเมิน ($\bar{X} = 2.97$, S.D.=0.52) และ ระบบข้อมูลและการประมวลผล ($\bar{X} = 2.89$, S.D.=0.50)

ส่วนความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D.=0.39) ซึ่งเมื่อพิจารณาความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับดังนี้ การวางแผนและปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.00$,

S.D. = 0.37) การใช้ผลการประเมิน (\bar{X} =3.92, S.D.=0.45) การตรวจสอบการประเมิน (\bar{X} =3.89, S.D.=0.46) การรายงานผลการประเมิน (\bar{X} =3.81, S.D.=0.44) และระบบข้อมูลและการประมวลผล (\bar{X} = 3.78 ,S.D.=0.41)

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อความของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ปรากฏผลดังตารางที่ 5 - 9

ตารางที่ 5 รายละเอียดข้อความของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านการวางแผนและปฏิบัติ

N = 186

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การวางแผนและปฏิบัติ	3.24	.45	ปานกลาง	4.00	.37	มาก
1. โรงเรียนกำหนดบุคลากรแกนนำ ซึ่งมีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอด	3.09	.54	ปานกลาง	3.97	.48	มาก
2. มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่ครูทุกคน	3.08	.58	ปานกลาง	3.96	.48	มาก
3. โรงเรียนจัดทำหลักสูตรการ ฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการ ดำเนินงานประเมินผลภายใน	2.52	.61	ปานกลาง	3.64	.50	มาก
4. โรงเรียนกำหนดเป้าหมายการ ดำเนินงานของ โรงเรียน โดยยึด ธรรมนูญโรงเรียน	3.42	.58	ปานกลาง	4.12	.48	มาก
5. มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของ โรงเรียน	3.52	.61	มาก	4.20	.46	มาก
6. เป้าหมายที่กำหนดสัมพันธ์กับ ความต้องการของโรงเรียน	3.46	.54	ปานกลาง	4.09	.45	มาก
7. เป้าหมายที่กำหนดมีความชัดเจน และเป็นไปได้	3.41	.51	ปานกลาง	4.02	.46	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
8. เป้าหมายมีความสัมพันธ์กับช่วง ระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง	3.24	.48	ปานกลาง	3.86	.48	มาก
9. โรงเรียนกำหนดมาตรฐาน สำหรับใช้ในการประเมิน	3.28	.51	ปานกลาง	3.98	.48	มาก
10. โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการ ประเมินผลการดำเนินงานภายใน โรงเรียน	3.24	.61	ปานกลาง	4.00	.47	มาก
11. คณะกรรมการนำสาระจาก ธรรมนูญโรงเรียนมากำหนด มาตรฐาน	3.10	.60	ปานกลาง	3.91	.49	มาก
12. ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของ โรงเรียน	3.37	.60	ปานกลาง	4.07	.48	มาก
13. โรงเรียนกำหนดเกณฑ์การ ประเมินผลที่ใช้สำหรับตัดสิน คุณภาพ	3.25	.57	ปานกลาง	3.98	.49	มาก
14. การกำหนดเกณฑ์การประเมิน คำนึงถึงความต้องการของครูใน โรงเรียน	3.28	.56	ปานกลาง	4.06	.46	มาก
15. การกำหนดเกณฑ์การประเมิน ใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือและ ตกลงร่วมกัน	3.47	.60	ปานกลาง	4.15	.46	มาก
16. มีการกำหนดรูปแบบการ ประเมินผลโดยให้คณะกรรมการ ประเมินผลกำหนดกรอบการ ประเมิน	3.18	.59	ปานกลาง	3.96	.48	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า โรงเรียนมีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ เป็นอันดับแรกและอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52, S.D. = .61$) รองลงมาได้แก่การกำหนดเกณฑ์การ ประเมินโดยใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือและตกลงร่วมกัน ($\bar{X} = 3.47, S.D. = .60$) และเป้าหมาย ที่กำหนดสัมพันธ์กับความต้องการของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.46, S.D. = .54$) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุดได้แก่ การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ประเมินผลภายใน ($\bar{X} = 2.52, S.D. = .61$) อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนความคาดหวังในการวางแผนและปฏิบัติของโรงเรียนเกี่ยวกับการสำรวจสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.20, S.D. = .46$) อยู่ในระดับมากและเป็น อันดับแรก อันดับรองลงมาได้แก่ การกำหนดเกณฑ์การประเมินใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือ และตกลงร่วมกัน ($\bar{X} = 4.15, S.D. = .46$) และโรงเรียนกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของ โรงเรียนโดยยึดธรรมเนียมโรงเรียน ($\bar{X} = 4.12, S.D. = .48$) อยู่ในระดับมาก ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ โรงเรียนจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการดำเนินงานประเมินผลภายใน ($\bar{X} = 3.64, S.D. = .50$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 6 รายละเอียดข้อความคำถามของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียน ประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านระบบข้อมูลและการประมวลผล

N = 186

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ระบบข้อมูลและการประมวลผล	2.89	.50	ปานกลาง	3.78	.41	มาก
1. โรงเรียนได้หลอมรวมเครื่องมือ ประเมินที่มีมากให้เหลือ 1 ชุดต่อ 1 ตัวบ่งชี้	2.71	.54	ปานกลาง	3.67	.47	มาก
2. แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมี ช่องบันทึก พฤติกรรมครบถ้วนและ ใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา	3.13	.57	ปานกลาง	3.89	.48	มาก
3. มีการประเมินพฤติกรรมครูโดย นักเรียน ปีละ 1 ครั้ง	2.59	.69	ปานกลาง	3.69	.57	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
4. มีการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครอง โดยใช้แบบสอบถามหรือการ สัมภาษณ์	2.76	.67	ปานกลาง	3.76	.51	มาก
5. มีการประเมินระบบการบริหาร โรงเรียน ที่เก็บข้อมูลจากครูและ บุคลากรในโรงเรียนปีละครั้ง	2.88	.63	ปานกลาง	3.82	.47	มาก
6. มีการกำหนดหมวดหมู่ของข้อมูล ที่ต้องการจัดเก็บ	3.03	.62	ปานกลาง	3.85	.48	มาก
7. กำหนดจำนวนตัวอย่างที่ต้องสุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมผู้เกี่ยวข้อง ทุกกลุ่ม	2.76	.59	ปานกลาง	3.67	.52	มาก
8. กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นผู้เก็บ รวบรวมข้อมูล	3.05	.61	ปานกลาง	3.81	.51	มาก
9. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และ ประมวลผลด้วยเครื่องคิดเลขหรือ เครื่องคอมพิวเตอร์	2.80	.69	ปานกลาง	3.74	.50	มาก
10. นำผลการประเมินที่ได้จากการ วิเคราะห์เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน ตามลำดับชั้น	2.90	.64	ปานกลาง	3.77	.51	มาก
11. มีการชี้แจงวิธีการวิเคราะห์ข้อ มูลให้ครูทุกคนทราบ	2.94	.64	ปานกลาง	3.82	.48	มาก
12. ผลการประเมินครอบคลุมทั้ง ในระดับห้องเรียน ปีการศึกษา ราย วิชา และระดับโรงเรียน	3.04	.57	ปานกลาง	3.86	.49	มาก
13. มีการกำหนดเครื่องมือเก็บข้อ มูลให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการ	3.01	.59	ปานกลาง	3.82	.49	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
14. คณะกรรมการจัดทำหรือปรับปรุงเครื่องมือเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ	2.92	.61	ปานกลาง	3.77	.52	มาก
15. คณะกรรมการนำเสนอผลการประมวลด้วยวิธีการที่เหมาะสมอ่านเข้าใจง่าย	2.91	.58	ปานกลาง	3.78	.50	มาก
16. คณะกรรมการกำหนดระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนที่ทุกคนสามารถนำไปใช้ได้	2.91	.60	ปานกลาง	3.79	.46	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่าโรงเรียนจัดทำแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมีช่องบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = .57) มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกและอยู่ในระดับปานกลาง อันดับรองลงมาได้แก่ กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = .61) และ ผลการประเมินครอบคลุมทั้งในระดับห้องเรียน ปีการศึกษา รายวิชา และระดับ โรงเรียน ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = .57) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุดได้แก่ มีการประเมินพฤติกรรมครูโดยนักเรียน ปีละ 1 ครั้ง ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = .69) อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วน ความคาดหวังในระบบข้อมูลและการประมวลผลของโรงเรียนเกี่ยวกับแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมีช่องบันทึก พฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .48) อยู่ในระดับมากและเป็นอันดับแรก อันดับรองลงมาได้แก่ ผลการประเมินครอบคลุมทั้งในระดับห้องเรียน ปีการศึกษา รายวิชาและระดับโรงเรียน ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = .49) และ มีการกำหนดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ต้องการจัดเก็บ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .48) อยู่ในระดับมาก ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ กำหนดจำนวนตัวอย่างที่ต้องสุ่มเพื่อเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = .52) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 7 รายละเอียดข้อความคำถามของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียน
ประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านการตรวจสอบการประเมิน

N = 186

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การตรวจสอบการประเมิน	3.06	.54	ปานกลาง	3.89	.46	มาก
1. มีการประชุมครูเพื่อตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือของการประเมิน	2.90	.58	ปานกลาง	3.76	.49	มาก
2. ผลการประเมินสอดคล้องกับ สภาพ ความรู้สึกของครู	3.01	.55	ปานกลาง	3.84	.48	มาก
3. จัดประชุมครูเพื่อระดมสมอง เพื่อปรับปรุงเครื่องมือประเมิน	2.97	.61	ปานกลาง	3.86	.53	มาก
4. มีการวางแผนตรวจสอบความน่า เชื่อถือของผลการประเมิน	2.86	.57	ปานกลาง	3.81	.52	มาก
5. ครูมีส่วนร่วมในการอภิปราย เกี่ยวกับผลการประเมิน	3.01	.61	ปานกลาง	3.88	.53	มาก
6. ผู้บริหารโรงเรียนยอมรับผลที่ได้ จากการประเมิน	3.29	.61	ปานกลาง	3.99	.49	มาก
7. ผู้บริหารโรงเรียนให้การ สนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน	3.40	.62	ปานกลาง	4.07	.50	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = .62) เป็นอันดับแรกและอยู่ในระดับปานกลาง อันดับรองลงมาได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนยอมรับผลที่ได้จากการประเมิน ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = .61) และผลการประเมินสอดคล้องกับสภาพความรู้สึกของครู ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = .55) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปฏิบัติอันดับสุดท้าย ได้แก่ มีการวางแผนตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการประเมิน ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = .57) อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วน ความคาดหวังในการตรวจสอบการประเมินเกี่ยวกับผู้บริหาร โรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .50) อยู่ใน

ระดับมากและเป็นอันดับแรก อันดับรองลงมาได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนยอมรับ ผลที่ได้จากการประเมิน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .49) และ ครูมีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับผลการประเมิน ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .53) อยู่ในระดับมาก ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ มีการวางแผน ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการประเมิน ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .52) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 8 รายละเอียดข้อคำถามของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียน
ประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านการรายงานผลการประเมิน

N = 186

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การรายงานผลการประเมิน	2.97	.52	ปานกลาง	3.81	.44	มาก
1. โรงเรียนกำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมิน ครอบคลุมกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม	2.87	.54	ปานกลาง	3.75	.46	มาก
2. โรงเรียนวางแผนในการเสนอผลการประเมินไปยังกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมิน	2.90	.55	ปานกลาง	3.75	.47	มาก
3. โรงเรียนกำหนดหัวข้อในรายงานการประเมินตนเอง	2.98	.58	ปานกลาง	3.81	.48	มาก
4. โรงเรียนกำหนดโครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน	3.08	.61	ปานกลาง	3.88	.50	มาก
5. โรงเรียนกำหนดรูปแบบการรายงานภายในโรงเรียนเป็นรูปแบบเดียวกันตามที่คณะกรรมการร่วมกันกำหนด	3.05	.59	ปานกลาง	3.86	.52	มาก
6. การนำเสนอผลการประเมินมีความกระชับ ชัดเจน รายละเอียดครบถ้วนและไม่หนาเกินไป	2.96	.57	ปานกลาง	3.79	.48	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดโครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = .61) อยู่ในระดับปานกลางและเป็นอันดับแรก อันดับรองลงมาได้แก่ โรงเรียนกำหนดรูปแบบการรายงานภายในโรงเรียนเป็นรูปแบบเดียวกันตามที่คณะกรรมการร่วมกันกำหนด ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = .59) และโรงเรียนกำหนดหัวข้อในรายงานการประเมินตนเอง ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = .58) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปฏิบัติอันดับสุดท้ายได้แก่ โรงเรียนกำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมินครอบคลุมกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = .54) อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วน ความคาดหวังในการรายงานผลการประเมินเกี่ยวกับโรงเรียนกำหนดโครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .50) อยู่ในระดับมากและเป็นอันดับแรก อันดับรองลงมาได้แก่ โรงเรียนกำหนดรูปแบบการรายงานภายในโรงเรียนเป็นรูปแบบเดียวกันตามที่คณะกรรมการร่วมกันกำหนด ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = .52) และ โรงเรียนกำหนดหัวข้อในรายงานการประเมินตนเอง ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .48) อยู่ในระดับมาก ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ โรงเรียนวางแผนในการเสนอผลการประเมินไปยังกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมิน ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = .47) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 9 รายละเอียดข้อคำถามของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียน
ประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้ผลการประเมิน

N = 186

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การใช้ผลการประเมิน	3.06	.56	ปานกลาง	3.92	.45	มาก
1. โรงเรียนนำผลการประเมิน แสดงต่อคณะกรรมการ โรงเรียน	2.85	.67	ปานกลาง	3.76	.53	มาก
2. โรงเรียนนำผลการประเมิน แสดงต่อหน่วยงานต้นสังกัด	3.02	.64	ปานกลาง	3.84	.49	มาก
3. โรงเรียนนำผลการประเมินที่ได้ ไปวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน	3.02	.60	ปานกลาง	3.91	.51	มาก
4. ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมใน การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน	2.99	.61	ปานกลาง	3.90	.51	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			ความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
5. วิเคราะห์ปัญหาที่ได้จากการประเมินผลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนของโรงเรียน	3.14	.60	ปานกลาง	3.99	.49	มาก
6. โรงเรียนนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษา	3.34	.63	ปานกลาง	4.12	.49	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่าโรงเรียนนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = .63) อยู่ในระดับปานกลางและเป็นอันดับแรก อันดับรองลงมาได้แก่ วิเคราะห์ปัญหาที่ได้จากการประเมินผลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = .60) และโรงเรียนนำผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = .60) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปฏิบัติอันดับสุดท้ายได้แก่ โรงเรียนนำผลการประเมินแสดงต่อคณะกรรมการโรงเรียน ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = .67) อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วน ความคาดหวังในการใช้ผลการประเมินเกี่ยวกับโรงเรียนนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .50) อยู่ในระดับมากและเป็นอันดับแรก อันดับรองลงมาได้แก่ วิเคราะห์ปัญหาที่ได้จากการประเมินผลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .49) และ โรงเรียนนำผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .51) อยู่ในระดับมาก ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่โรงเรียนนำผลการประเมินแสดงต่อคณะกรรมการโรงเรียน ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .53) อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3

การเปรียบเทียบการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

ในการเปรียบเทียบการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่าที (independent t-test) ดังรายละเอียดตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวัง
การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

N = 186

การดำเนินงานประเมินผล ภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ		ความคาดหวังที่จะ ให้ปฏิบัติ		ค่า ทดสอบ	ค่า Prop.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ภาพรวม	3.05	.48	3.88	.39	18.44*	.019
1. การวางแผนและปฏิบัติ	3.24	.45	4.00	.37	17.69*	.024
2. ระบบข้อมูลและการ ประมวลผล	2.89	.50	3.78	.41	18.68*	.020
3. การตรวจสอบการประเมิน	3.06	.54	3.89	.46	16.06	.133
4. การรายงานผลการประเมิน	2.97	.52	3.81	.44	16.69*	.048
5. การใช้ผลการประเมิน	3.06	.56	3.92	.45	16.35*	.005

จากตารางที่ 10 พบว่า โดยภาพรวม การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความ
คาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อจำแนกตามรายตัวแปรพบว่า ตัวแปรด้านการวางแผนและปฏิบัติ ระบบข้อมูลและ
การประมวลผล การรายงานผลการประเมิน และ การใช้ผลการประเมิน ของการดำเนินงานด้านการ
ประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ของโรงเรียนมีความ
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นการตรวจสอบการประเมินเพียงด้านเดียวที่
ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 4

ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา มีผู้ตอบแบบสอบถามที่แสดงความคิดเห็นเพิ่ม
เติมในตัวแปรต่างๆ และความคิดเห็นอื่นๆ ดังนี้

1. การวางแผนและปฏิบัติ โรงเรียนส่วนใหญ่ได้วางแผนและปฏิบัติตามแผนอย่างสอดคล้องกัน โดยเป็นไปในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และบุคลากรในโรงเรียน ร่วมกันวางแผนกำหนดกำหนดกรอบการประเมิน บุคลากรที่เกี่ยวข้องควร

ปรึกษาหารือและระดมสมองในการวางแนวทางการประเมิน ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะให้ผู้บริหารโรงเรียนควรรณีเทศจริงจังกมากขึ้น รวมทั้งจะต้องปฏิบัติอย่างจริงจังและประเมินผลทุกระยะ และทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน

ปัญหาสำคัญของการประเมินผลภายในคือ เกณฑ์การประเมินมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นประจำ ไม่กี่ปีก็เปลี่ยนเกณฑ์มาตรฐาน ในระดับโรงเรียนกำหนดมาตรฐานตนเองได้ยาก เพราะอาจขัดกับหน่วยเหนือ ทำให้เสียเวลา และวัสดุ รวมทั้งอาจขาดความเชื่อถือจากครู สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ, จังหวัด หรือเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดเกณฑ์กลาง ครูส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญและขาดความรู้เกี่ยวกับการประเมินมาตรฐาน โรงเรียนจำเป็นต้องใช้เวลาอีกพอสมควรที่จะพัฒนาครูได้ หน่วยเหนือเช่น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและจังหวัด ควรดำเนินการอบรมปฏิบัติงานด้านการประเมินผลภายในให้แก่ผู้บริหาร โรงเรียนและแกนนำเพื่อนำไปถ่ายทอดต่อบุคลากรในโรงเรียน

2. ระบบข้อมูลและประมวลผล

ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะให้โรงเรียนจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบ หมวดยุ่

สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้สะดวกและรวดเร็ว โดยข้อมูลต้องทันสมัยและเป็นจริง

ปัญหาที่พบคือการจัดเก็บข้อมูลของผู้ปกครอง และคณะกรรมการประเมินผลไม่มีความพร้อม โรงเรียนไม่มีระบบเก็บข้อมูลที่ทันสมัย หน่วยเหนือควรจัดหาหรือจัดทำโปรแกรมที่ใช้ง่าย และสามารถพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละโรงเรียนได้ แจกให้โรงเรียน โรงเรียนใช้ขาดครูที่มีความรู้เกี่ยวกับการประเมิน

3. การตรวจสอบการประเมิน ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะให้โรงเรียนควรจัดทำอย่างจริงจัง โดยประเมินจากสภาพที่เป็นจริง มีรูปแบบที่แน่นอน ปัญหาที่พบคือครูยังขาดความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การรายงานผลการประเมิน ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะให้โรงเรียนควรจัดทำหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้ จัดเก็บหลักฐานเพื่อการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ มีการประเมินจากสภาพที่เป็นจริง และควรมีการรายงานหลายๆ รูปแบบหรือหลากหลาย และครอบคลุมทุกด้าน

ปัญหาที่พบในการรายงานผลการประเมินคือ โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องยังไม่นำผลไปใช้ ไม่มากนักเนื่องจากผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ประเมินยังขาดความรู้

5. การใช้ผลการประเมิน ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่า ก่อนการนำผลการประเมินไปใช้ควรมีการตรวจสอบอีกครั้งว่าผลการประเมินนั้นเหมาะสมกับสภาพที่จะนำไปใช้หรือไม่

ปัญหาที่พบในการใช้ผลการประเมินคือบาง โรงเรียนไม่นำผลการประเมินไปใช้ พัฒนาคุณภาพ และมีบางโรงเรียนพยายามนำผลไปใช้ แต่ยังไม่ได้อึดตามประเมินผลการใช้

6. ความคิดเห็นอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าการประเมินผลภายในโรงเรียน เป็นเรื่องที่ทำเป็นอย่างยิ่งเพื่อเป็นการประเมินคุณภาพเพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการ ศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ปัญหาที่พบต่างๆ ไป คือ 1) การประเมินผลในปัจจุบันลดความสำคัญของกลุ่ม โรงเรียนลง ทำให้ขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในกลุ่ม 2) โรงเรียนขาดบุคลากรเนื่องจากมีครู ไม่ครบชั้น ซึ่งส่งผลต่อการประเมินผลภายใน 3) บุคลากรมีปัญหาเรื่องการจัดเวลาว่างเพื่อการ ประชุม จัดทำแบบประเมินผลภายใน ไปจนถึงการดำเนินงานประเมินผลภายในเพราะต้องใช้เวลา ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและงานอื่นๆ รวมไปถึงปัญหาเกี่ยวกับที่ครูต้องคำนึงถึงตนเองมากกว่างาน เช่น สภาพเศรษฐกิจ ภาวะหนี้สินที่มีมาก ทำให้ครูขาดความเอาใจใส่ที่จะพัฒนา การเรียนการสอน 4) บุคลากรในโรงเรียนมีความสับสนในการปฏิรูปการศึกษา เพราะแนวทางการดำเนินงานมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การให้ข่าวของผู้เกี่ยวข้องไม่ตรงกัน ทำให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่แน่ใจทิศทางในอนาคต จึงไม่อยากปฏิบัติอย่างจริงจัง 5) โรงเรียนขาดงบประมาณ และ เครื่องมือผลิตแบบประเมิน ซึ่งต้องใช้เป็นจำนวนมาก และ 6) ในโรงเรียนที่ห่างไกลและโรงเรียน ขนาดเล็ก ผู้บริหารโรงเรียนมักจะมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการย้ายเป็นประจำ ทำให้ขาดความ ต่อเนื่องของการปฏิบัติงานทุกงาน เนื่องจากความสามารถของ ผู้บริหารโรงเรียนแต่ละคนไม่ เท่าเทียมกัน

สรุป

การวิจัยเรื่องการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีประชากรเป็น โรงเรียนประถมศึกษาใน สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 357 โรงเรียน ตัวอย่างเป็นโรงเรียนที่ได้มา จากการสุ่มหลายขั้นตอน (multistage sampling) จำนวน 186 โรงเรียน ตามตารางประมาณการ ตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยสุ่มโรงเรียนตามรายอำเภอ ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการในกรณีที่ไม่มีผู้ช่วย ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน และครูปฏิบัติการสอน โรงเรียนละ 1 คน รวมโรงเรียนละ 3 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 558 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล การดำเนินงานและความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมินผล ภายในโรงเรียนที่สร้างจากกรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำหรับ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ การทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลโดยรวม ส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด

เมื่อพิจารณาตามตำแหน่งพบว่า กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาย อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และดำรงตำแหน่งปัจจุบันไม่เกิน 5 ปีมากที่สุด กลุ่มผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด กลุ่มครูปฏิบัติการสอน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด

2. การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับดังนี้คือ การวางแผนและปฏิบัติ การตรวจสอบการประเมิน การใช้ผลการประเมิน การรายงานผลการประเมิน และระบบข้อมูลและการประมวลผล

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถามตามตัวแปรต่างๆ พบว่า มีการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกในแต่ละด้านดังนี้ ด้านการวางแผนและปฏิบัติ ได้แก่ มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ด้านระบบข้อมูลและการประมวลผล ได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียน มีห้องบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา ด้านการตรวจสอบการประเมิน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน ด้านการรายงานผลการประเมิน ได้แก่ มีการกำหนดโครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และด้านการใช้ผลการประเมิน ได้แก่ โรงเรียนนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษา

3. ความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับดังนี้ การวางแผนและปฏิบัติ การใช้ผลการประเมิน การตรวจสอบการประเมิน การรายงานผลการประเมิน และระบบข้อมูลและการประมวลผล

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถามตามตัวแปรต่างๆ พบว่า ความคาดหวังที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกในแต่ละด้านดังนี้ การวางแผนและปฏิบัติ ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ระบบข้อมูลและการประมวลผล ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมีห้องบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา ด้านการตรวจสอบการประเมิน ได้แก่ ความคาดหวังในการตรวจสอบการประเมินเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการ

ประเมิน ด้านการรายงานผลการประเมิน ได้แก่ โรงเรียนกำหนดโครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และด้านการใช้ผลการประเมิน ได้แก่ โรงเรียนนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษา

4. การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียน โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามรายตัวแปรพบว่า ตัวแปรด้านการวางแผนและปฏิบัติ ระบบข้อมูลและการประมวลผล การรายงานผลการประเมิน และการใช้ผลการประเมิน ของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นการตรวจสอบการประเมินเพียงด้านเดียวที่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการประเมินผลภายในโรงเรียนเป็นเรื่องจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยโรงเรียนควรจะต้องมีการวางแผนและปฏิบัติตามแผน แต่ผู้บริหารควรนิเทศติดตามและประเมินผลจริงจังมากขึ้น มีการประเมินจากสภาพความเป็นจริง ให้โรงเรียนดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบ มีหลักฐานให้สามารถตรวจสอบได้ง่าย และมีการตรวจสอบผลการประเมินก่อนนำผลการประเมินไปใช้

ปัญหาที่พบทั่วไปคือ โรงเรียนขาดบุคลากรด้านการประเมิน ไม่มีเวลาว่างสำหรับประชุมทำเครื่องมือและเก็บข้อมูล ขาดความรู้และไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผลภายใน โรงเรียนขาดงบประมาณและวัสดุครุภัณฑ์ในการทำเครื่องมือวิจัย และโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกลผู้บริหารจะมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีประชากรเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 357 โรงเรียน ตัวอย่างเป็นโรงเรียนที่ได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน (multistage sampling) จำนวน 186 โรงเรียน ตามตารางประมาณการตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยจำแนกโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการในกรณีที่ไม่มีผู้ช่วย ผู้บริหารโรงเรียน และครูปฏิบัติการสอน โรงเรียนละ 1 คน รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 558 คน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาครบทั้ง 186 โรงเรียน รวม 558 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานและความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียนที่สร้างจากกรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลปรากฏดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

1. สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลโดยรวม ส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีอายุราชการระหว่าง 21-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด

เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ เป็นชาย อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และดำรงตำแหน่งปัจจุบันไม่เกิน 5 ปีมากที่สุด กลุ่มผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ ผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด กลุ่มครูปฏิบัติการสอน ผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 16 ปีขึ้นไปมากที่สุด

2. การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับดังนี้คือ การวางแผนและ

ปฏิบัติ การตรวจสอบการประเมิน การใช้ผลการประเมิน การรายงานผลการประเมิน และระบบ ข้อมูลและการประมวลผล

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถามตามตัวแปรต่างๆ พบว่า การปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกในแต่ละด้านดังนี้ ด้านการวางแผนและปฏิบัติ ได้แก่ มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ด้านระบบข้อมูลและการประมวลผล ได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมี ช่งบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา ด้านการตรวจสอบ การประเมิน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน ด้านการรายงานผลการประเมิน ได้แก่ มีการกำหนดโครงการประเมินตนเองใน แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และด้านการใช้ผลการประเมิน ได้แก่ โรงเรียนนำแผนไปพัฒนา การจัดการศึกษา

3. ความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับดังนี้ การวางแผนและปฏิบัติ การใช้ผลการประเมิน การตรวจสอบการประเมิน การรายงานผลการประเมิน และระบบข้อมูลและการประมวลผล

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถามตามตัวแปรต่างๆ พบว่า ความคาดหวังที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกในแต่ละด้านดังนี้ การวางแผนและปฏิบัติ ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ระบบข้อมูลและการประมวลผล ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมีช่งบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา ด้านการตรวจสอบการประเมิน ได้แก่ ความคาดหวังในการตรวจสอบการประเมินเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน ด้านการรายงานผลการประเมิน ได้แก่ โรงเรียนกำหนดโครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และด้านการใช้ผลการประเมิน ได้แก่ โรงเรียนนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษา

4. การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้าน การประเมินผลภายในของโรงเรียน โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามรายตัวแปรพบว่า ตัวแปรด้านการวางแผนและปฏิบัติ ระบบข้อมูลและ การประมวลผล การรายงานผลการประเมิน และการใช้ผลการประเมิน ของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นการตรวจสอบการประเมินเพียงด้านเดียวที่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าการประเมินผลภายในโรงเรียนเป็นเรื่องจำเป็นที่โรงเรียน จะต้องดำเนินการเพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยโรงเรียนควรจะต้องมีการวางแผนและปฏิบัติตามแผน แต่ผู้บริหารควรนิเทศติดตามและประเมินผลจริงจังมากขึ้น มีการประเมินจากสภาพความเป็นจริง ให้โรงเรียนดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบ มีหลักฐานให้สามารถตรวจสอบได้ง่าย และมีการตรวจสอบผลการประเมินก่อนนำผลการประเมินไปใช้

ปัญหาที่พบทั่วไปคือโรงเรียนขาดบุคลากรด้านการประเมิน ไม่มีเวลาว่างสำหรับ ประชุมทำเครื่องมือและเก็บข้อมูล ขาดความรู้และไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผลภายใน โรงเรียนขาดงบประมาณและวัสดุครุภัณฑ์ในการทำเครื่องมือวิจัย และโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ ห่างไกลผู้บริหารจะมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังที่ปรากฏในบทที่ 4 นั้น ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลในแต่ละ ประเด็นดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง นั้น อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในเป็นเรื่องใหม่ที่ โรงเรียนเพิ่งจะเริ่มดำเนินการหลังจากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ทั้งนี้ แม้ว่าการประเมินตนเองตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 จะมีมาก่อนหน้านี้แต่ก็เป็นเวลา ไม่นานนัก ส่วนการรายงานการประเมินตนเอง (self study report) นั้น ในปีการศึกษา 2545 นี้จะเป็น ปีแรกที่จะมีการประเมินภายนอก โรงเรียนทั้งที่จะเข้ารับการประเมินในปีนี้และปีต่อไป เพิ่งจะเริ่ม มีการฝึกอบรมและหน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดให้ทุกโรงเรียนจัดทำรายงาน การประเมินตนเองเป็นครั้งแรกทำให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ และครูผู้สอนมีความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง นั้นสามารถ อภิปรายผลตามตัวแปรในแต่ละด้านตามลำดับดังนี้คือ

การวางแผนและปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิพล นาคพันธ์ ที่ศึกษากระบวนการวางแผนของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดพังงา พบว่า คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาให้ความสำคัญต่อ กิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ ของการวางแผนในระดับปานกลางและมาก ทั้งนี้เนื่องจากว่า ปัจจุบันการ วางแผนในโรงเรียนประถมศึกษานั้นมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องของ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ดังที่ ประสงค์ ทักษิณ ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “การ

ศึกษาเพื่อพัฒนาการวางแผนกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า ปัญหาที่พบบ่อยในการวางแผนคือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนของบุคลากร ซึ่งปัญหาด้านบุคลากรนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในด้านทรัพยากรการบริหาร เพราะบุคลากรจะเป็นผู้จัดการทรัพยากรอื่นๆ ด้วย นอกจากนั้นแล้วยังมีปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ของการวางแผน เช่น การจัดสรรทรัพยากรในการวางแผน และขั้นตอนของกระบวนการวางแผนไม่ชัดเจน และเมื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นกับการวางแผน ได้แก่ การขาดความรู้ทางหลักวิชาการเกี่ยวกับการวางแผน ขาดข้อมูลและข่าวสารที่ดีสำหรับนำมาใช้ในการวางแผน ผู้วางแผนไม่ให้ความสำคัญในหลักวิชาเกี่ยวกับการวางแผนอย่างเพียงพอคือวางแผนตามความเคยชินหรือตามอารมณ์ จุดประสงค์นโยบายไม่แน่นอน ทำให้เกิดความยุ่งยากต่อการประสานงานสอดคล้องกันได้นำเอาผลประโยชน์ส่วนตัวมาพัวพันกับแผน อุปสรรคจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และขาดปัจจัยสำคัญในการวางแผน เช่น ขาดนักวิชาการ ขาดกำลังเจ้าหน้าที่ ขาดกำลังเงินและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในขณะที่ สุณีย์ จันทนาวัฒน์ ได้ศึกษากระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในสวนกลาง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่เคยศึกษาหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการวางแผนในการศึกษากระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปี บุคลากรผู้รับผิดชอบการวางแผนมีงานในหน้าที่ประจำมากจึงไม่มีเวลาพอที่จะวางแผน ขาดหลักการสำหรับการพิจารณาคัดเลือกโครงการ การนำแผนไปปฏิบัติและการประเมินผลขาดการนิเทศแนะนำจากผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคระหว่างดำเนินการ และณรงค์ สุทธิวิรัช พบว่าการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนนั้น ยังขาดรายละเอียดและความชัดเจนในการนำป้ดำเนินการ ทั้งนี้ ผู้บริหารส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านการวางแผน แม้จะเคยผ่านการอบรมเรื่องการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในปี พ.ศ.2529 ก็ตามแต่ก็เป็นหลักสูตรรวมๆ ไม่ใช่หลักสูตรด้านการวางแผนโดยเฉพาะ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ผู้บริหารโรงเรียนจะมอบหมายให้ครูรับผิดชอบไปจัดทำโครงการต่างๆ ตามงานที่รับผิดชอบเพื่อนำมารวบรวมจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน โดยครูดังกล่าวยังขาดความรู้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและ เมื่อแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนได้รวบรวมดำเนินการจัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์กันอย่างจริงจัง ทำให้นำแผนไปปฏิบัติได้ในระดับที่ไม่เหมาะสมและมีการควบคุมติดตามในระดับน้อย

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า การปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากและเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ นั้น เนื่องจากว่า การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเป็นขั้นแรกของกระบวนการวางแผนที่ผู้วางแผน ไม่

อาจข้ามหรือละเลยขั้นตอนนี้ได้ เพราะการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจะ ทำให้โรงเรียนสามารถกำหนดปัญหาที่ถูกต้องกับความเป็นจริง และรับรู้ความต้องการในอนาคตของหน่วยงาน ถ้าไม่มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ หรือไม่ดำเนินการตามความเป็นจริงแล้วอาจส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนไม่ถูกทิศทางและประสบความสำเร็จได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชุมแพ ได้ศึกษาวิจัยสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชุมแพ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า โรงเรียนประถมศึกษามีการสำรวจสภาพปัจจุบันในระดับมาก แต่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับงบประมาณ ขาดวิทยากร และมีความต้องการคู่มือการนิเทศเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน

ระบบข้อมูลและการประมวลผล อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากว่ามีปัญหาต้องปรับปรุงเกี่ยวกับระบบข้อมูลและสารสนเทศ คือ บุคลากรความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากการเก็บข้อมูลให้ตรงกับความต้องการของหน่วยงานนั้นต้องใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ตรงกับเนื้อหาที่ต้องการ และผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบได้ตรงประเด็น รวมไปถึงความรู้และการวิเคราะห์ผลทางสถิติ และความสามารถในการจัดระบบงาน ผู้ดำเนินการจะต้องมีความรู้ในเรื่องนี้ค่อนข้างสูง ซึ่งในปัจจุบันมีข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทค่อนข้างน้อย การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูลและความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ที่จะนำมาใช้ในการบันทึกและประมวลผลข้อมูลนั้น ส่วนใหญ่ครูจะมีความรู้และความสามารถในการใช้โปรแกรมพื้นฐานๆ เช่น EXCEL แต่ถ้าต้องการวิเคราะห์ผลให้ลึกซึ้งไปต้องเป็นโปรแกรมขั้นสูง เช่น ACCESS หรือ DATABASE ที่ครูผู้ใช้คอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่ยังขาดความสามารถในการใช้งาน งบประมาณที่ใช้ในการจัดทำระบบสารสนเทศมีไม่เพียงพอ เนื่องจากได้รับจัดสรรจากทางสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในแต่ละปีจำนวนไม่มากนัก โรงเรียนต้องดำเนินการจัดหาเองและโรงเรียนเกือบทั้งหมดยังคงขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดระบบสารสนเทศขาดแคลน งบประมาณในการนำเสนอเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดระบบสารสนเทศ ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ที่ศึกษาวิจัย การจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า การปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมีห้องบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปี การศึกษา เนื่องจากว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่ครูดำเนินการอยู่เป็นประจำ ครูต้องบันทึก ข้อมูล

ด้านการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อประกอบการวัดผลและประเมินผลเป็นเรื่องประจำ โดยใช้แบบบันทึก เช่น ป.01, ป.02, และ ป.03 ที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้ตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล ทำให้การปฏิบัติในเรื่องของแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมีช่องบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษาจึงมีการปฏิบัติในต้นฉบับแรก แต่โรงเรียนยังขาดการปรับปรุงและพัฒนาแบบบันทึกทั้งของโรงเรียนเองและจากหน่วยงานอื่นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้อัปเดตนี้อยู่ในระดับปานกลาง

การตรวจสอบการประเมิน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนส่วนใหญ่ทำเป็นเล่มเดียวกันทุกงานของโรงเรียน ทำให้ไม่สะดวกต่อการให้คณะครูทุกคนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เมื่อมีการประเมินผลการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ก็จะประเมินโดยภาพรวมของโรงเรียนและเนื้องานวิชาการเป็นหลัก การประเมินผลการดำเนินงานและการประเมินมาตรฐานของแต่ละฝ่ายยังดำเนินการน้อย การประเมินผลงานส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ครูที่ไม่มีส่วนร่วมก็จะไม่ได้รับรู้ความเป็นไปในการประเมิน นอกจากนี้การขาดแคลนบุคลากรก็เป็นอุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนดำเนินงานด้าน การประเมินผลงานน้อยกว่าที่ควรจะเป็น นอกจากนั้นแล้วการตรวจสอบการประเมินต้องประชุมครูเพื่อระดมสมองในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการประเมิน ทำให้บางครั้งผลการประเมินไม่สอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกของครูหรือผู้บริหารโรงเรียนอาจไม่ยอมรับผลที่ได้จากการประเมิน นอกจากนั้นจากข้อคำถามปลายเปิดพบว่า ครูยังขาดความเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เครื่องมือและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ทำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า การปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน เนื่องจากว่า ในกระบวนการวางแผนนั้น เมื่อประเมินผลแล้วพบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน ผู้บริหารก็จะดำเนินการนำผลที่ได้เป็นข้อมูลย้อนกลับไปปรับปรุงหรือแก้ไขแผนให้เหมาะสมกับอุปสรรคหรือแก้ปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ทันที่ โดยไม่จำเป็นต้องรอให้สิ้นสุดโครงการ การปรับแผนหรือทำแผนใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ควรดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งในส่วนของการปรับแผนงาน/โครงการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และการปรับปรุงการดำเนินการ วางแผนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ในระหว่างปีการศึกษาอาจมีความจำเป็นต้องปรับปรุง หรือเปลี่ยนงาน/โครงการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น กระทรวง กรม หรือจังหวัดอาจมีนโยบายเพิ่มเติมหรือกิจกรรมบางส่วนมีปัญหา อุปสรรคไม่สามารถดำเนินการได้ จำเป็นต้องปรับปรุงกิจกรรมของงาน/โครงการเดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นหรืออาจจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโดยจัดทำโครงการขึ้นใหม่ ผลการประเมิน เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่คาดไม่ถึงว่าจะเกิดขึ้น ทำให้เกิดผลเสียหายอย่าง

มาก การปรับปรุงแผนงานใหม่อย่างต่อเนื่องจะช่วยแก้ปัญหาได้ ในเรื่องนี้อังกฤษการอนามัยโลกกล่าวว่า การปรับปรุงแผนจำเป็นต้องมีขึ้นตลอดเวลาควบคู่กับการประเมินผล เพื่อแก้ไขทันทีที่เกิดความผิดปกติ ไม่ใช่รอไว้จนสายเกินแก้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึงองค์ประกอบในการปรับปรุงแผนว่าประกอบด้วย 1) ทบทวนโครงการและการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติ 2) ทบทวนและการปรับแผนประจำปี 3) ทบทวนระยะกลางและการปรับแผน 4) วางแผนใหม่ เมื่อการดำเนินการตามแผนพัฒนาครบวงจรหรือเมื่อผลจากการพิจารณาระบุให้วางแผนใหม่ในเรื่องที่ได้ผ่านการพิจารณาแล้วอย่างรอบคอบ ส่วนกรมสามัญศึกษามีความเห็นว่าการปรับปรุงการดำเนินการวางแผน ได้แก่ 1) ปรับปรุงการดำเนินการวางแผนระหว่างปีการศึกษา ในระหว่าง ปีการศึกษา อาจพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวางแผนหรือการบริหารโครงการ เช่น การประสานงาน การขออนุมัติดำเนินการ การจัดกิจกรรมตามแผน/โครงการ ควรมีการปรับปรุงการดำเนินการ ในระยะเวลาที่เหลือให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 2) ปรับปรุงการดำเนินการวางแผนในปีต่อไป หรือช่วงระยะเวลาของแผนต่อไป กระบวนการวางแผนเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อพบว่าการดำเนินการวางแผนในส่วนใดมีปัญหา ก็จะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาบางส่วนจำเป็นต้องนำไปสู่การปรับปรุงในปีต่อไป หรือในช่วงการวางแผนพัฒนาการศึกษาในระยะต่อไปด้วย ในการปรับปรุงการวางแผนดังกล่าว จะครอบคลุมทั้งการเตรียมการวางแผน การจัดทำแผน การปฏิบัติตามแผน และการติดตามและประเมินผลดังได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด การปรับปรุงแผนจะต้องมีการกำหนดทางเลือกในการ แก้ปัญหา ซึ่งมีขั้นตอนคือ 1) ระบุสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากการแก้ปัญหา โดยพิจารณาลักษณะปัญหาแล้วแก้ไขทันที อาจทำให้การแก้ปัญหาไม่ตรงกับสาเหตุของปัญหา และทำให้ปัญหานั้นคงอยู่หรือเกิดผลกระทบอื่นต่อไปอีกได้ 2) กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ตามสาเหตุของปัญหา โดยระบุทางเลือกที่จะนำไปสู่การบรรลุ จุดประสงค์ให้มากที่สุด เช่น การแก้ปัญหาทางค่าเช่า จะเปลี่ยนคน เปลี่ยนเครื่องมือ หรือเปลี่ยน วิธีการวิเคราะห์ทางเลือก ในแง่ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก (ค่าใช้จ่าย ผลที่ได้รับ ข้อจำกัดในด้านทรัพยากร ฯลฯ) และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด คือ บรรลุจุดประสงค์มากที่สุด โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และมีความเป็นไปได้มากที่สุด ดังนั้น การที่ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน จึงอยู่ในอันดับแรก

การรายงานผลการประเมิน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากว่า กลุ่มผู้ใช้ผลการประเมินยังอยู่ในวงแคบ คือในส่วนของโรงเรียนกับหน่วยเหนือ เช่น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเท่านั้น โรงเรียนจึงไม่ได้กำหนดหัวข้อหรือ วางแผนการนำเสนอผลการประเมินไปยังกลุ่มผู้ใช้ ถึงแม้โรงเรียนจะกำหนดโครงการประเมิน ตนเอง

ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และมีการกำหนดรูปแบบการรายงานให้เป็นแบบเดียวกัน แต่อาจไม่มีการเสนอผลการประเมินหรือมีแต่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ นอกจากนั้นการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (self study report = SSR) เกี่ยวกับการประเมินผลภายในสถานศึกษาเป็นเรื่องใหม่ที่โรงเรียนเพิ่งเริ่มดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งผู้จัดทำส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และแนวทางการจัดทำ และจำกัดอยู่ในคณะกรรมการจำนวนไม่กี่คน นอกจากนี้รายงานผลการประเมินตนเองส่วนใหญ่มีความหนาแน่นเป็นจำนวนร้อยหน้า ทำให้ต้องใช้เวลาในการอ่านนานเกินไป และยังพบว่าผู้เขียนรายงานผลการประเมินส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแกนนำ ซึ่งควรมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพอสมควร มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความผิดพลาดในการสรุปผล ดังนั้นจึงทำให้การรายงานผลการประเมิน อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า การปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ มีการกำหนดโครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน นั้นเนื่องจากว่าในทุกปี โรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อเป็นแนวทางในการประสานกิจกรรมและโครงการ เนื่องจากการนำแผนไปปฏิบัติเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ทุกอย่างดำเนินไปตามที่ควรจะเป็น ทำให้การแบ่งงานและการมอบหมายงานชัดเจน เพราะในแผนปฏิบัติการจะบรรจุสาระสำคัญของโครงสร้างการบริหาร บทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบ แนวทาง กิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินงาน ดังนั้นการดำเนินการตามแผนจึงเป็นการนำแผนที่จัดทำเสร็จแล้วไปดำเนินการตามกิจกรรมและระยะเวลาที่กำหนด ให้เกิดผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ และการประเมินผลภายในโรงเรียนจะควรจะเป็นโครงการหนึ่งที่ควรกำหนดในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการภายในโรงเรียนที่ต้องกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ดังนั้นจึงทำให้การกำหนดโครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก

การใช้ผลการประเมิน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากว่า โรงเรียนนำผลการประเมินไปใช้วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของโรงเรียนในปีต่อไป ซึ่งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ได้กำหนดให้โรงเรียนจะต้องรายงานผลความก้าวหน้าให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบภาคเรียนละ 1 ครั้ง และต่อหน่วยงานต้นสังกัด แต่ส่วนใหญ่แล้วการนำผลการประเมินแสดงต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานจะไม่ค่อยได้รับความสำคัญเนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะไม่ค่อยมีเวลาประชุม ดังที่ สุนทร ชอบทำดี ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาทของ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากต้องประกอบอาชีพส่วนตัว ไม่มีเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนะ ประสานงาน แสวงหาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและไม่ทราบว่า มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน ส่วนประชาชนไม่กล้าบอกกิจกรรมของตนและยากจนไม่อาจช่วยเหลือได้ ส่วน ภูวนาท คงแก้ว ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้รับผิดชอบการวางแผน สร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่มีความชำนาญในการเขียนแผน ขาดวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ครูมี ภารกิจมากไม่มีบริการให้ชุมชน ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และการประเมินผลล่าช้า ส่วนหน่วยงานต้นสังกัดนั้น โรงเรียนจะต้องรายงานผลการดำเนินการให้ทราบตามที่หน่วยงานต้นสังกัดต้องการข้อมูลดังนั้นจึงทำให้การใช้ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า การปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษา นั้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าการนำแผนไปปฏิบัติเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ทุกอย่างดำเนินไปตามที่ควรจะเป็น ทำให้การแบ่งงานและมอบหมายงาน ชัดเจน เพราะในแผนปฏิบัติการจะบรรจุสาระสำคัญของโครงสร้างการบริหาร บทบาทหน้าที่ของ ผู้รับผิดชอบ แนวทาง กิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินงาน ดังนั้นการดำเนินการตามแผนจึงเป็นการนำแผนที่จัดทำเสร็จแล้วไปดำเนินการตามกิจกรรมและระยะเวลาที่กำหนด ให้เกิดผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการให้ครูและ ผู้รับผิดชอบโครงการต้องปฏิบัติตามกิจกรรมและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนซึ่งผู้บริหารจะต้องจัดกลไกในการปฏิบัติงาน การจัดตัวบุคคล การอำนวยความสะดวก การจัดสรรงบประมาณ การนิเทศงาน การควบคุมงานและการรายงาน ซึ่งโดยทั่วไปถือว่าเป็นเรื่องปกติของการบริหารและการจัดการ การเรียนการสอนในโรงเรียนอยู่แล้ว จึงทำให้ข้อกระทงด้าน โรงเรียนนำแผนไปพัฒนา การจัดการศึกษาจึงมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก

2. ความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากว่า การประเมินผลภายในซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพและการประเมินมาตรฐานภายนอก ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นั้น ผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน อันได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูวิชาการและครูผู้สอนคาดหวังไว้ว่า เมื่อ การประเมินผลภายในสามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก ย่อมส่งผลต่อการเข้าสู่การเป็นโรงเรียน มาตรฐานอันทำให้โรงเรียนสามารถรองรับการประเมินภายนอกตามมาตรฐานของสำนักงาน รับรองมาตรฐานการศึกษา

เมื่อพิจารณาความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน เป็นรายด้าน แล้วพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ตามลำดับดังนี้

ความคาดหวังในด้านการวางแผนและปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากว่า ความสำเร็จของงานนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการวางแผนและการนำไปปฏิบัติ เพราะการวางแผนเป็นศาสตร์ที่ผู้บริหารองค์การทุกประเภทได้นำมาใช้ในการบริหารองค์การให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ดังที่ สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่า การวางแผนคือการเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับสิ่งที่เราใฝ่ฝันหรือคาดหวังที่จะทำให้สำเร็จ สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการกำหนดทางเลือกที่จะดำเนินการในอนาคต เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ โดยวิธีการที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนนั้นจะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากมีการวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดแต่ได้ผลมากที่สุด ช่วยให้การดำเนินงานของทุกองค์การบรรลุจุดประสงค์ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงานอย่างแน่นอน มีการกำหนดขั้นตอนการทำงานตลอดจนบทบาทหน้าที่ เพื่อช่วยให้การทำงานไม่สับสนซ้ำซ้อน เป็นแนวทางให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท ช่วยลดความขัดแย้งในองค์การหรือหน่วยงาน ช่วยให้ผู้บริหารสามารถคาดคะเนล่วงหน้าถึงปัญหาและอุปสรรคอันอาจเกิดขึ้น สามารถควบคุมงานได้อย่างมีระบบ และไม่ก่อให้เกิดผลในทางลบ ช่วยพัฒนาหรือแก้ปัญหาขององค์การหรือหน่วยงานเป็นไปอย่างทันเหตุการณ์โดยการวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีระบบ ทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและดำเนินการได้ทันต่อเหตุการณ์ช่วยให้การพัฒนาทุกด้านทุกระดับสอดคล้องต้องกันเป็นการลดความซ้ำซ้อนการใช้ทรัพยากร ช่วยให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีกิจกรรมเหมือนกันคล้ายคลึงหรือเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน และช่วยให้องค์การหรือหน่วยงานสามารถกำหนดอนาคตของตนเองได้ และ ประมวล เสนาฤทธิ์ ได้กล่าวว่า การวางแผนมีประโยชน์ในหลายๆ เรื่องด้วยกัน เช่น เป็นเครื่องช่วยให้มีการตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์ เป็นศูนย์กลางประสานงาน ทำให้การปฏิบัติงานต่างๆ ประหยัด มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเป็นเครื่องมือควบคุมงานของนักบริหาร อนันต์ เกตุวงศ์ กล่าวว่า การวางแผนเป็นหน้าที่อันดับแรกของผู้บริหาร ถ้าผู้ปฏิบัติตามแผนสามารถศึกษาเรียนรู้วิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการทำงานก่อนได้ลงมือปฏิบัติตามแผน จะช่วยให้การทำงานเป็นไปได้อย่างมาก เพราะแผนจะเป็นเครื่องบอกทิศทางและเป็นกรอบในการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานเพราะการวางแผนจะทำให้เห็นภาพงานตลอดแนวหรือผลที่คาดว่าจะได้รับ และ ประชุม รอดประเสริฐ กล่าวว่า การวางแผนจะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยให้ผู้บริหารองค์การสามารถคาดเหตุการณ์ ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นแล้วสามารถปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเหตุการณ์หรือสภาวะการณ์และแก้ไขปัญหาเพื่อ

ให้เกิดการดำเนินงานตามแผนต่อไปอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์ ช่วยลดความซ้ำซ้อนความ สับสน และความขัดแย้งในการดำเนินงานขององค์กร แต่จะเป็นการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ช่วยให้ การควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาองค์กรให้เจริญ ก้าวหน้าตามภาระผูกพันที่องค์กรมีต่อสังคม ทุกคนและทุกองค์กรจำเป็นต้องผูกพันตนเองกับการ วางแผน การที่จะประสบความสำเร็จต้องตระหนักตนเองให้อยู่ในสภาพของการคิดหาหนทางที่จะ ทำให้ได้ผลตามที่ต้องการตลอดเวลา การวางแผนจะช่วยให้มีจุดประสงค์หรือวิธีการหรือแนวทาง ไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เพราะแผนจะเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับแก้ปัญหาของ องค์กรได้ ดังนั้นการประเมินผลภายในของโรงเรียนจะบรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับ ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลภายในโรง เรียน ทั้งนี้ จากสภาพการวางแผนและการปฏิบัติในระดับปานกลางนั้นย่อมไม่สามารถทำให้การ ประเมินผลภายในได้ดีที่สุด ทำให้ผู้เกี่ยวข้องจึงคาดหวังให้โรงเรียนมีการวางแผนและปฏิบัติใน ระดับมาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า ความคาดหวังที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ความคาดหวังในการวางแผนและปฏิบัติของโรงเรียนเกี่ยวกับการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน เนื่องจากว่า เนื่องจากว่า การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและ ความต้องการเป็นขั้นแรกๆของกระบวนการวางแผนที่ผู้วางแผน ไม่อาจข้ามหรือละเลยขั้นตอนนี้ได้ เพราะการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจะทำให้โรงเรียนสามารถกำหนดปัญหาที่ ถูกต้องกับความเป็นจริง และรับรู้ความต้องการในอนาคตของหน่วยงาน ถ้าไม่มีการสำรวจสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ หรือไม่ดำเนินการตามความเป็นจริงแล้วอาจส่งผลให้การดำเนิน งานของโรงเรียนไม่ถูกทิศทางและประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

ความคาดหวังในด้านระบบข้อมูลและการประมวลผล อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากว่า ระบบข้อมูลและการประมวลผล เป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องจะต้องนำมาใช้ ตั้งแต่การ วางแผนปฏิบัติไปจนถึงการใช้ผลการประเมิน เพราะข้อมูลและสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็น อย่างยิ่ง ต่อกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจแก้ปัญหาในทุกๆ เรื่อง ผู้ที่มีข้อมูลและ สารสนเทศ ที่ดีจะมีความได้เปรียบผู้ที่มีน้อยหรือไม่มีเลย เพราะทำให้สามารถวางแผน คาดการณ์และตัดสินใจ ได้ถูกต้องกว่า ซึ่งผู้ใช้ข้อมูลต้องเลือกให้เหมาะสมกับเรื่องที่กำลังนำไปใช้วางแผน หากนำไปใช้ไม่ ถูกต้องก็อาจเกิดความสูญเสียในการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและการบริหารองค์กรก็อาจจะ ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จากเดิมที่มีระบบข้อมูลและการประมวลผลในระดับปานกลาง อาจทำ ให้การวางแผนและปฏิบัติ ไปจนถึงการใช้ผลการประเมินดำเนินการได้ไม่เต็มที่นัก เพราะระบบข้อ

มูลและสารสนเทศของโรงเรียนเป็นสิ่งที่ชี้ถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของโรงเรียนด้วย ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องต่างคาดหวังในระบบข้อมูลและการประมวลผลในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า ความคาดหวังที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ระบบข้อมูลและการประมวลผลของโรงเรียนเกี่ยวกับแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมีช่องบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา อาจเนื่องจากว่า การจัดทำแบบบันทึก พฤติกรรมนักเรียนที่ครูใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่เป็นประจำนั้น ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงแบบบันทึก ย่อมเป็นภาระกับครูตั้งแต่การออกแบบ การพิมพ์ จนกระทั่งถึงการอัดสำเนาแบบบันทึกเพื่อนำมาใช้ ในภาวะที่ครูมีภารกิจมากเกินกำลังอยู่แล้ว ครูจึงคาดหวังให้ แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนสามารถใช้ได้ตลอดปี และไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงโดยไม่จำเป็นในระยะเวลาอันสั้น

ความคาดหวังในด้านการตรวจสอบการประเมิน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากว่าการตรวจสอบถือได้ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการบริหารคุณภาพเพื่อตรวจสอบว่าการประเมินเชื่อถือได้หรือไม่และสอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกของครูในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และการประเมินไปด้วยกัน ซึ่งครูส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผน การระดมสมองและอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ผู้บริหารยอมรับผลที่ได้จากการประเมินและสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไข

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า ความคาดหวังที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ความคาดหวังในการตรวจสอบการประเมินเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อประเมินผลแล้วพบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน ผู้บริหารก็จะดำเนินการนำผลที่ได้เป็นข้อมูลย้อนกลับไปปรับปรุงหรือแก้ไขแผนให้เหมาะสมกับอุปสรรคหรือแก้ปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ทันทั่วทั้ง โดยไม่จำเป็นต้องรอให้สิ้นสุดโครงการ การปรับแผนหรือทำแผนใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ควรดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทั้งในส่วนของการปรับแผนงาน/โครงการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และการปรับปรุงการดำเนินการวางแผนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ในระหว่างปีการศึกษาอาจมีความจำเป็นต้องปรับปรุง หรือเปลี่ยนงาน/โครงการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น กระทบวง กรม หรือจังหวัดอาจมีนโยบายเพิ่มเติมหรือกิจกรรมบางส่วนมีปัญหา อุปสรรคไม่สามารถดำเนินการได้ จำเป็นต้องปรับปรุงกิจกรรมของงาน/โครงการเดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น หรืออาจจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโดย จัดทำโครงการขึ้นใหม่ผลของการประเมิน เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่คาดไม่ถึงว่าจะเกิดขึ้น ทำให้เกิดผลเสียหายอย่างมาก การปรับปรุงแผนงานใหม่อย่างต่อเนื่องจะช่วยแก้ปัญหาได้ในเรื่องนอกระบบการอนามัยโลก ก็ได้กล่าวว่าการปรับปรุงแผนจำเป็นจะต้องมีขึ้นตลอดเวลาควบคู่กับ

การประเมินผล เพื่อแก้ไขทันทีที่เกิดความผิดปกติไม่ใช่อรอไว้จนสายเกินแก้ ซึ่งสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการปรับปรุงแผนว่าประกอบด้วย 1) ทบทวนโครงการและการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติ 2) ทบทวนและการปรับแผนประจำปี 3) ทบทวนระยะกลางและการปรับแผน 4) วางแผนใหม่ เมื่อการดำเนินการตามแผนพัฒนาครบ วงจรหรือเมื่อผลจากการพิจารณาระบุให้วางแผนใหม่ในเรื่องที่ได้ผ่านการพิจารณาแล้วอย่าง รอบคอบ ส่วนกรมสามัญศึกษามีความเห็นว่าการปรับปรุงการดำเนินการวางแผน ได้แก่ 1) ปรับปรุงการดำเนินการวางแผนระหว่างปีการศึกษา ในระหว่างปีการศึกษาอาจพบปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวางแผนหรือการบริหาร โครงการ เช่น การประสานงาน การขออนุมัติดำเนินการ การจัดกิจกรรมตามแผน/โครงการ ควรมีการปรับปรุงการดำเนินการในระยะที่เหลือให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 2) ปรับปรุงการดำเนินการวางแผนในปีต่อไป หรือช่วงระยะเวลาของแผนต่อไป กระบวนการวางแผนเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อพบว่าการดำเนินการวางแผนในส่วนใดมีปัญหาที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาบางส่วนจำเป็นต้องนำไปสู่การปรับปรุงในปีต่อไป หรือในช่วงการวางแผนพัฒนาการศึกษาในระยะต่อไปด้วย ในการปรับปรุงการวางแผนดังกล่าว จะครอบคลุมทั้งการเตรียมการวางแผน การจัดทำแผน การปฏิบัติตามแผน และการติดตามและประเมินผลดังได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด การปรับปรุงแผนจะต้องมีการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ซึ่งมีขั้นตอนคือ 1) ระบุสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากการเป็นเหตุเกิดปัญหาโดยพิจารณาลักษณะปัญหาแล้วแก้ไขทันที อาจทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ตรงกับสาเหตุของปัญหาและทำให้ปัญหานั้นคงอยู่หรือเกิดผลกระทบอื่นต่อไปอีกได้ 2) กำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหตามสาเหตุของปัญหา โดยระบุทางเลือกที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ให้มากที่สุด เช่น การแก้ปัญหางานล่าช้า จะเปลี่ยนคน เปลี่ยนเครื่องมือ หรือเปลี่ยนวิธีการ วิเคราะห์ทางเลือก ในแง่ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก (ค่าใช้จ่าย ผลที่ได้รับ ข้อจำกัดในด้านทรัพยากร ฯลฯ) และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด คือ บรรลุจุดประสงค์มากที่สุด โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และมีความเป็นไปได้มากที่สุดดังนั้น การที่ผู้บริหาร โรงเรียนให้การสนับสนุนในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน จึงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับแรก

ความคาดหวังในด้านการรายงานผลการประเมิน อยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากว่า การรายงานผลความก้าวหน้าเป็นการสรุปผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามโครงการเป็น กระบวนการต่อเนื่องจากกระบวนการประเมินผลเป็นระยะๆ ตามความจำเป็น การรายงานผล ความก้าวหน้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อน ระหว่าง หรือหลังการดำเนินการ เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพตามจุดประสงค์ที่วางไว้ เพื่อสรุปข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องสนับสนุนและเผยแพร่ผลการดำเนินการ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี และเกิดความภาคภูมิใจใน

ความก้าวหน้า การรายงานผลการประเมินซึ่งเป็นการกำหนดกลุ่ม ผู้เกี่ยวข้องที่โรงเรียนต้อง กำหนดหัวข้อและวางแผนเสนอผลการประเมิน และเสนอผลการประเมินให้กระชับ ชัดเจนและมี รายละเอียดครบถ้วน ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องจึงมีความคาดหวังมาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า ความคาดหวังที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนกำหนดโครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน เนื่องจากว่าในปัจจุบันที่มีการปฏิรูปการเรียนการสอน และโรงเรียนต้องใช้แผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัตินั้น โรงเรียนจะต้องใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานโรงเรียน โรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดทำ แผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อเป็นแนวทางในการประสานกิจกรรมและโครงการ เนื่องจากการนำ แผนไปปฏิบัติเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ทุกอย่างดำเนินไปตามที่ควรจะเป็น ทำให้การแบ่งงาน และการมอบหมายงานชัดเจน เพราะในแผนปฏิบัติการจะบรรจุสาระสำคัญของโครงสร้าง การบริหาร บทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบ แนวทาง กิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินงาน ดังนั้น การดำเนินการตามแผนจึงเป็นการนำแผนที่จัดทำเสร็จแล้วไปดำเนินการตามกิจกรรมและระยะเวลา ที่กำหนด ให้เกิดผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ และการประเมินผลภายในโรงเรียนจะควรจะเป็น โครงการหนึ่งที่ต้องกำหนดในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการ ภายในโรงเรียนที่ต้องกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี จึงทำให้ความคาดหวังในข้อโรงเรียนกำหนด โครงการประเมินตนเองในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก

ความคาดหวังในด้านการใช้ผลการประเมิน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากว่า โรงเรียน จะต้องประชุมคณะกรรมการโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่โรงเรียนจะนำ เสนอ ผลการดำเนินงานในภาพรวมต่างๆ ไป การเสนอผลการประเมินของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการดำเนิน การประเมินผลภายในยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการนำเสนอผลการประเมินต่อ คณะ กรรมการโรงเรียนจะช่วยให้คณะกรรมการได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาของการจัดการ ศึกษาในโรงเรียนที่คณะกรรมการจะสามารถช่วยเสนอความเห็นเพื่อการแก้ปัญหาด้วย อันจะส่งผล ให้การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียนตลอดจนการนำผลไปพัฒนาการบริหารโรงเรียนตรง ประเด็นมากขึ้น จึงทำให้ความคาดหวังในการใช้ผลการประเมินจึงอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้อคำถาม พบว่า ความคาดหวังที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษา เนื่องจากว่าเมื่อโรงเรียนมีการประเมินผลแล้ว โรงเรียนควรนำผลที่ได้ไปพัฒนาการจัดการศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนการปรับปรุงแก้ไข (act) ใน วงจร คุณภาพของเดมมิง (Deming) ที่จะต้องปฏิบัติให้ครบวงจรการบริหารจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพราะการนำแผนไปพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ทุกอย่างดำเนินไปตามที่ควร จะเป็น ทำให้การแบ่งงานและการมอบหมายงานชัดเจน เพราะในแผนปฏิบัติการจะบรรจุสาระ

สำคัญของโครงสร้างการบริหาร บทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบ แนวทาง กิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินงาน ดังนั้นการดำเนินการตามแผนจึงเป็นการนำแผนที่จัดทำเสร็จแล้วไปดำเนินการตามกิจกรรมและระยะเวลาที่กำหนด ให้เกิดผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ จึงทำให้ข้อกระทงด้านโรงเรียน นำแผนไปพัฒนา การจัดการศึกษาจึงมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก

3. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบว่า การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในและความคาดหวังการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียน โดยภาพรวมนั้น เนื่องมาจากว่าการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในโรงเรียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินคุณภาพ การศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 47 และโรงเรียนทุกแห่งจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นั้น เนื่องจากการประเมินผลที่ดีสามารถบ่งบอกถึงผลการดำเนินงานได้อย่าง ถูกต้อง บ่งบอกถึงระดับความมั่นใจและพึงพอใจของ โรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของ โรงเรียนและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในชุมชนและสาธารณชนทั่วไป ผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา ด้านต่างๆ ของ โรงเรียนอย่างบรรลุลผล ทำให้การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในจึงได้รับความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติสูงกว่าระดับการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อจำแนกตามรายตัวแปรพบว่า ตัวแปรด้านการวางแผนและปฏิบัติ ระบบข้อมูล และการประมวลผล การรายงานผลการประเมิน และการใช้ผลการประเมิน มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นการตรวจสอบการประเมินเพียงด้านเดียวที่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากว่า การตรวจสอบผลการประเมินนั้น โรงเรียนจะต้องระดมความคิดโดยจัดประชุมครู เพื่อช่วยกันปรับปรุงหรืออาจจะสร้างเครื่องมือขึ้นใช้เองให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งการหลอมรวมเครื่องมือและการวางแผนเก็บข้อมูลให้ ดีเพื่อไม่ให้เกิดการเก็บข้อมูลมีความยุ่งยากและเกิดผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนซึ่งผู้ให้ ข้อมูล เห็นว่าเป็นความยุ่งยากและ โรงเรียนส่วนใหญ่จะขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำ เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบกับการประชุมเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการ ประเมินและการปรับปรุงแก้ไขวิธีการประเมินที่ยังไม่เหมาะสม โดยมีการวางแผนตรวจสอบความน่า เชื่อถือของผลการประเมินที่เป็นระบบและจริงจัง เพื่อปรับวิธีการประเมินผลใหม่อยู่ตลอดเวลา คณะทำงานจะต้องมีการโต้เถียงในที่ประชุมเกี่ยวกับผลการประเมินที่ได้รับและการกำหนดแนวทางใน การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งครูและผู้บริหารเองยังไม่พร้อมที่จะยอมรับผลการประเมินที่ออกมา นอกจากนั้นแล้วการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนส่วนใหญ่ทำเป็นเล่มเดียวกันทุกงานของ โรงเรียน เมื่อสิ้นปีหากมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่ก็จะประเมินโดยภาพรวมของ โรง

เรียนและเน้นงานวิชาการเป็นหลัก การประเมินผลงานของแต่ละฝ่ายยังดำเนินการน้อย การประเมินผลงานฝ่ายต่างๆ ส่วนใหญ่หน่วยงานต้นสังกัดจะเป็นผู้ประเมิน จึงทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับการตรวจสอบผลการประเมินไม่แตกต่างกับการปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

โดยอาศัยข้อค้นพบจากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน จากผลการวิจัยที่พบว่าในแต่ละด้านมีข้อกระทงที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดนั้น ผู้เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

1. ในเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดให้โรงเรียนทุกโรงเรียนทั้งที่จะต้องเข้ารับการประเมินภายนอกในปีการศึกษา 2545 และปีต่อไป ดำเนินการประเมินผลภายในเพื่อรองรับการประเมินภายนอก โดยการจัดฝึกอบรมให้ความรู้และทักษะการประเมินมาตรฐาน ตั้งแต่การวิเคราะห์มาตรฐาน การจัดทำเครื่องมือ การประเมินตนเองไปจนถึงการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง เพื่อให้โรงเรียนมีความพร้อมที่จะดำเนินการ ได้อย่างต่อเนื่อง

2. ในเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะที่จะต้องเป็นผู้นำในการดำเนินงานภายในโรงเรียนของตน ควรดำเนินการดังนี้

2.1 การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการดำเนินงานประเมินผลภายใน การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญและทักษะค่อนข้างสูง ซึ่งบุคลากรทั่วไปไม่สามารถที่จะจัดทำได้ รวมทั้งการจัดฝึกอบรมแก่บุคลากรจำนวนเพียงไม่กี่คนนั้น สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายมาก ไม่ควรดำเนินการในระดับโรงเรียน ดังนั้นหน่วยเหนือที่เกี่ยวข้องเช่น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหรือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมและจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ผู้บริหาร โรงเรียนและวิทยากรแกนนำเพื่อนำไปขยายผลในระดับกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนต่อไป

2.2 การประเมินพฤติกรรมครูโดยนักเรียนปีละ 1 ครั้ง โดยทั่วไปโรงเรียนจะมีการประเมินพฤติกรรมเพื่อนำผลการประเมินไปประกอบการพิจารณาความดีความชอบเท่านั้น ซึ่งการที่จะให้นักเรียนประเมินพฤติกรรมครูควรที่จะต้องทำความเข้าใจกับครูว่าการดำเนินการดังกล่าวนี้จะ

นำผลเพื่อปรับปรุงการสอนของครูเป็นสำคัญ ถ้าผู้บริหารโรงเรียนต้องการนำผลไปประกอบการพิจารณาความดีความชอบก็ควรกำหนดเกณฑ์และเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนควรมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อกำหนดมาตรการและศึกษาผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของครูในระยะยาวเพราะครูอาจมีส่วนแทรกแซงต่อผลการประเมินของนักเรียนได้

2.3 การวางแผนตรวจสอบความน่าเชื่อถือผลของการประเมิน โดยปกติโรงเรียนจะคุ้นเคยกับการนำผลที่ได้จากการประเมินมาใช้ในการวางแผนหรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน ครูจะไม่คุ้นเคยกับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการประเมิน ซึ่งแต่เดิมจะมุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลักเท่านั้น แต่การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในจะมีการประเมินผล ทั้งระบบซึ่งต้องใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลหลายแบบและหลายวิธีการ ประกอบกับผู้ประเมินที่ไม่เคยดำเนินการย่อขนาดความรู้และประสบการณ์ อาจทำให้ผลการประเมินคลาดเคลื่อนไปได้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรดำเนินการให้มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือผลของการประเมิน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินมาตรฐาน มีการจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ และเมื่อมีการประเมินผลภายในและควรให้คณะกรรมการประเมินมีการประชุมเพื่อตรวจสอบผลของการประเมินอีกครั้งเพื่อให้ได้ผลที่ตรงตามความเป็นจริงก่อนที่จะนำผลไปจัดรายงานผลประเมินตนเองต่อไป

2.4 โรงเรียนกำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมินครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ในเรื่องนี้ส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนจะต้องนำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รายงานผลต่อ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอตามขั้นตอนของการบังคับบัญชา และผู้ที่มีความต้องการข้อมูลเท่านั้น โรงเรียนยังไม่คุ้นเคยที่จะกำหนดด้วยตนเองว่ามีใครบ้างที่โรงเรียนควรจะทราบผลการประเมินของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรมีการประชุมคณะกรรมการประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และนักเรียน เพื่อกำหนดกลุ่มผู้ใช้ผลการประเมินให้ชัดเจน และถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องรายงานให้กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลทราบเป็นประจำ

2.5 การนำผลการประเมินแสดงต่อคณะกรรมการโรงเรียน ในเรื่องนี้เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งในปัจจุบันคือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในตอนกลางวัน ไม่ค่อยมีเวลามาร่วมประชุมมากนัก เมื่อมาได้ก็มีเวลาจำกัด ทำให้การประชุมส่วนใหญ่จะเน้นการให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับงบประมาณ การให้ความเห็นชอบนโยบาย แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ ไม่มีเวลาพอที่จะสามารถรับทราบรายงานผลในรายละเอียดได้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนอาจจำเป็นต้องใช้วิธีการหลายๆ ประการมาประยุกต์ใช้ด้วยกัน ได้แก่ การนัดประชุมโดยใช้เวลานอกเวลาทำการปกติ เช่น ตอนเย็น หรือหยุดประจำสัปดาห์ เป็นต้น การ

ส่งรายละเอียดให้คณะกรรมการอ่านก่อนมาร่วมประชุม การเสนอผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนทางเสียงตามสาย เอกสารแผ่นพับ เป็นต้น ซึ่งการนำเสนอผลการประเมินจะเป็นการประชาสัมพันธ์ ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องทราบความเคลื่อนไหวของการจัดการศึกษาของ โรงเรียนเป็นระยะ และทราบเหตุการณ์สำคัญๆ อื่นๆ ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายใน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในเป็นการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอก ซึ่งเชื่อว่าน่าจะส่งผลกับตัวแปรอื่นๆ เช่น การเป็นโรงเรียน มาตรฐาน การได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนพระราชทาน ดังนั้น จึงควรศึกษาว่าตัวแปรใดบ้างของการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในที่มีความสำคัญที่สามารถส่งผลต่อความสำเร็จของ โรงเรียนได้

2. เมื่อมีการประเมินมาตรฐานภายนอกและปรากฏผลของโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์แล้ว ควรมีการศึกษาวิจัยว่าโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกในแต่ละปีว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในกับการผ่านการประเมินมาตรฐานภายนอกหรือไม่ เพื่อทดสอบความเชื่อมโยงและตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการดำเนินงาน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

ธงชัย สันติวงษ์. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2534.

_____ . องค์การและการบริหาร : การศึกษาการจัดการแผนใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2535.

ประทุม รอดประเสริฐ. นโยบายและการวางแผน : หลักและทฤษฎี, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2535.

ประมวล เสนาฤทธิ. การวางแผนและการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2526.

“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116, ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542) : 14.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ภูวนาด คงแก้ว. “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

รุ่ง พูลสวัสดิ์. การบริหารบุคคลในวงการศึกษ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.

วิจิตร วรุตบางกูร. การบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. สมุทรปราการ : ขนิษฐการพิมพ์และโฆษณา, 2520.

สนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์. “แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและบริหารการศึกษา.” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวางแผนพัฒนาโรงเรียน, 10. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2524.

สมบูรณ์ พรรณาภพ. หลักเบื้องต้นของการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2521.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. “ข้อมูล 10 มิถุนายน 2543.” ราชบุรี : ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ, 2543. (อัดสำเนา)

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การประกันคุณภาพการศึกษา. เล่มที่ 1, การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541.
- _____ . การประกันคุณภาพการศึกษา. เล่มที่ 1, แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541.
- _____ . การประกันคุณภาพการศึกษา. เล่มที่ 2, การพัฒนามาตรฐานการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541.
- _____ . การประกันคุณภาพการศึกษา. เล่มที่ 3, การพัฒนามาตรฐานการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541.
- _____ . การประกันคุณภาพการศึกษา. เล่มที่ 4, การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541.
- _____ . การประกันคุณภาพการศึกษา. เล่มที่ 5, การตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541.
- _____ . การวิจัยและประเมินคุณภาพ-ประสิทธิภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2540. เล่มที่ 1, คุณภาพ-ประสิทธิภาพและประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- _____ . เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- _____ . คู่มือการใช้เกณฑ์มาตรฐานสำนักงาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2540.
- _____ . เด็กเรียนรู้ด้วยครุมืออาชีพ. กรุงเทพฯ สำนักพัฒนาระบบบริหาร, 2543.
- _____ . มาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541.
- _____ . รายงานการวิจัยการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2538. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- _____ . สรุปย่อรายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2540.

..... รายงานการวิจัยการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา.
กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ,
2543.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. โรงเรียนในฝัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2538.

สุนทร ขอบทำดี. “บทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ
ชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

หวน พันธุ์พันธ์. การบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2528.

อนันต์ เกตุวงศ์. หลักและเทคนิคการวางแผน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

อนุชิต อันสวัสดิ์กุล. รายงานการฝึกอบรมวิทยากร. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2529.

ภาษาอังกฤษ

Arcaro, Jerome. Quality in Education An Implementation Handbook. Florida : St. Lucie Press,
1995.

Bertalanffy, L. V. General System Theory : Foundation Development Application. New York :
George Braziller, 1968.

Best, John W. Research in Education. New Jersey : Prentice-Hall, 1970.

Conti, Tito. Organizational Self-Assessment. London : Chapman & Hall, 1997.

Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3rd ed. New York : Harper & Row
Publishers, 1978.

Kast, Fremont E., and J. E. Rosenweig. Organization and Management : A System and
Contingency Approach. New York : McGraw-Hill Book Company, 1988.

ภาคผนวก ก
เอกสารขอความร่วมมือในการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

(สำเนา)

ที่ ทม 1106.02/781

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
นครปฐม 73000

22 มิถุนายน 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือ

เรียน ดร.จันทนา นนทิกกร

ด้วย นายวิรัตน์ เอี่ยมสะอาด นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี” มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

วรพจน์ มूरพันธุ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพจน์ มूरพันธุ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. (034) 219136

(สำเนา)

ที่ ทม 1106.02/782

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
นครปฐม 73000

22 มิถุนายน 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือ

เรียน นายธีรพงษ์ ทวีวรรณ

ด้วย นายวิรัตน์ เอี่ยมสะอาด นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี” มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

วรพจน์ มूरพันธุ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพจน์ มूरพันธุ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. (034) 219136

(สำเนา)

ที่ ทม 1106.02/781

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
นครปฐม 73000

22 มิถุนายน 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือ

เรียน นายชาญ ชุ่มบุญชู

ด้วย นายวิรัตน์ เอี่ยมสะอาด นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี” มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

วรพจน์ มूरพันธุ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพจน์ มूरพันธุ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. (034) 219136

(สำเนา)

ที่ ทม 1106.02/086

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
นครปฐม 73000

19 กรกฎาคม 2544

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

ด้วย นายวิรัตน์ เอี่ยมสะอาด นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี” มีความประสงค์ขอตกลงเครื่องมือการวิจัยกับบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้ทดลองเครื่องมือการวิจัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

วรพจน์ มูรพันธุ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพจน์ มูรพันธุ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. (034) 219136

(สำเนา)

ที่ ทม (นฐ) 1109/1256

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

8 สิงหาคม 2544

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายวิรัตน์ เอี่ยมสะอาด นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การ ดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี” มีความประสงค์จะ ขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารหรือครูวิชาการ โรงเรียนในสังกัดหน่วยงานของ ท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความ อนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบ แบบสอบถามให้แก่นักศึกษาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

จิราวรรณ คงคล้าย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. (034) 243435, 218788

(สำเนา)

ที่ ศธ 1154/5257

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
ตำบลคอนตะโก อำเภอเมืองราชบุรี 70000

15 สิงหาคม 2544

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน หัวหน้าการประถมศึกษาทุกอำเภอและหัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอบ้านคา

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร แจ้งว่า นายวิรัตน์ เอี่ยมสะอาด นักศึกษา ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารหรือครูวิชาการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นควรให้ความอนุเคราะห์ แก่ นักศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

สุทิน ปัญญาโพธาสกุล

(นายสุทิน ปัญญาโพธาสกุล)

ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด รักษาราชการแทน
ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

ฝ่ายบริการการศึกษา

โทร.032-321914 ต่อ 107

โทรสาร 032-321915

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง

การดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี คำตอบที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมและไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแต่ประการใด ฉะนั้นความ
จริงใจและข้อเท็จจริงในการตอบแบบสอบถามของท่านจะช่วยให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้บรรลุผล
และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาในโอกาสต่อไปด้วย

2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน กรุณาตอบทุกข้อ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบคำถาม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 การดำเนินงานและความคาดหวังในการดำเนินงานด้านการประเมินผล

ภายในของโรงเรียนประถมศึกษา 51 ข้อ

3. ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนหรือครูวิชาการ
(ในกรณีที่ไม่มีผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน) 1 คน และครูผู้สอน 1 คน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย \surd ลงใน [] หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน
ของท่าน

		ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
1. เพศ		[] 1
[] ชาย	[] หญิง	
2. อายุ		[] 2
[] ไม่เกิน 30 ปี	[] 31 - 40 ปี	
[] 41 - 50 ปี	[] 50 ปีขึ้นไป	
3. อายุราชการ		
[] ไม่เกิน 10 ปี	[] 11 - 20 ปี	
[] 21 - 30 ปี	[] มากกว่า 30 ปี	
4. ระดับการศึกษา		[] 3
[] ต่ำกว่าปริญญาตรี		
[] ปริญญาตรี		
[] สูงกว่าปริญญาตรี		
5. ผู้ตอบแบบสอบถามปัจจุบันดำรงตำแหน่ง		[] 4
[] ผู้บริหารโรงเรียน		
[] ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการโรงเรียน		
[] ครูปฏิบัติการสอน		
6. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน		[] 5
[] ไม่เกิน 5 ปี	[] 6 - 10 ปี	
[] 11 - 15 ปี	[] 16 ปีขึ้นไป	

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการประเมินผลภายในของโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 สดมภ์ คือ

สดมภ์ที่ 1 ระดับปฏิบัติ หมายถึง ระดับที่มีการปฏิบัติอยู่แล้วตามความเป็นจริง

สดมภ์ที่ 2 ระดับความคาดหวังที่จะให้ปฏิบัติ หมายถึง ระดับที่ท่านมุ่งหวังที่จะให้มีการปฏิบัติตามที่ท่านต้องการ

ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามโปรดทำเครื่องหมาย \checkmark ลงในช่องระดับ 1-5 ช่องใดช่องหนึ่ง ในแต่ละสดมภ์ ให้ครบทั้ง 2 สดมภ์ โดยหมายเลขในช่อง 1-5 ในแต่ละสดมภ์ มีความหมายดังนี้

1 หมายถึง มีการปฏิบัติในรายการนั้นน้อยที่สุด

2 หมายถึง มีการปฏิบัติในรายการนั้นน้อย

3 หมายถึง มีการปฏิบัติในรายการนั้นปานกลาง

4 หมายถึง มีการปฏิบัติในรายการนั้นมาก

5 หมายถึง มีการปฏิบัติในรายการนั้นมากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อ ที่	การดำเนินงานประเมินผลภายในโรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					ความคาดหวังที่จะให้ ปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
#	โรงเรียนกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของ โรงเรียน โดยยึดธรรมเนียมโรงเรียน			✓							✓

จากตัวอย่าง

ในสดมภ์ที่ 1 หมายถึง โรงเรียนมีระดับปฏิบัติในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของโรงเรียน โดยยึดธรรมเนียมโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ในสดมภ์ที่ 2 หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวังที่จะให้โรงเรียนปฏิบัติตามเป้าหมายการดำเนินงานของโรงเรียน โดยยึดธรรมเนียมโรงเรียนในระดับมาก

ข้อ ที่	การดำเนินงานประเมินผลภายใน โรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					ความคาดหวังที่จะให้ ปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
14	การกำหนดเกณฑ์การประเมินคำนึงถึงความต้องการของครูในโรงเรียน										
15	การกำหนดเกณฑ์การประเมินใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือและตกลงร่วมกัน										
16	มีการกำหนดรูปแบบการประเมินผลโดยให้คณะกรรมการประเมินผลกำหนดกรอบการประเมิน										

ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวางแผนและปฏิบัติ.....

.....

ข้อ ที่	การดำเนินงานประเมินผลภายใน โรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					ความคาดหวังที่จะให้ ปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
ระบบข้อมูลและประมวลผล											
17	โรงเรียนได้หลอมรวมเครื่องมือประเมินที่มีมากให้เหลือ 1 ชุดต่อ 1 ตัวบ่งชี้										
18	แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนมีช่องบันทึกพฤติกรรมครบถ้วนและใช้ไปได้เรื่อยๆ ตลอดปีการศึกษา										
19	มีการประเมินพฤติกรรมครูโดยนักเรียน ปีละ 1 ครั้ง										
20	มีการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองโดยใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์										

ข้อ ที่	การดำเนินงานประเมินผลภายใน โรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					ความคาดหวังที่จะให้ ปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
21	มีการประเมินระบบการบริหารโรงเรียน ที่เก็บข้อมูลจากครูและบุคลากรใน โรงเรียนปีละครั้ง										
22	มีการกำหนดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ต้องการ จัดเก็บ										
23	กำหนดจำนวนตัวอย่างที่ต้องสุ่มเพื่อเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม										
24	กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล										
25	นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคิดเลขหรือเครื่องคอมพิวเตอร์										
26	นำผลการประเมินที่ได้จากการวิเคราะห์เสนอต่อผู้บริหาร โรงเรียนตามลำดับชั้น										
27	มีการชี้แจงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลให้ครูทุกคนทราบ										
28	ผลการประเมินครอบคลุมทั้งในระดับห้องเรียน ปีการศึกษา รายวิชา และระดับ โรงเรียน										
29	มีการกำหนดเครื่องมือเก็บข้อมูลให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการ										
30	คณะกรรมการจัดทำหรือปรับปรุงเครื่องมือเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ										
31	คณะกรรมการนำเสนอผลการประมวลผลด้วยวิธีการที่เหมาะสม อ่านเข้าใจง่าย										
32	คณะกรรมการกำหนดระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนที่ทุกคนสามารถนำไปใช้ได้										

ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบข้อมูลและประมวลผล.....

.....

.....

ข้อ ที่	การดำเนินงานประเมินผลภายใน โรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					ความคาดหวังที่จะให้ ปฏิบัติ					
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
	การตรวจสอบการประเมิน											
33	มีการประชุมครูเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ของการประเมิน											
34	ผลการประเมินสอดคล้องกับสภาพ ความรู้สึก ของครู											
35	จัดประชุมครูเพื่อระดมสมองเพื่อปรับปรุง เครื่องมือประเมิน											
36	มีการวางแผนตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผล การประเมิน											
37	ครูมีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับผลการ ประเมิน											
38	ผู้บริหารโรงเรียนยอมรับผลที่ได้จากการ ประเมิน											
39	ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในการ ปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ปรากฏจากการประเมิน											

ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการตรวจสอบการประเมิน.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

มหาวิทยาลัยศรีสอโศก การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น สงวนลิขสิทธิ์

การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item deleted	S.D.	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
var00001	379.2667	-	2441.8575	.5744	.9859
var00002	379.6333	-	2449.6195	.4802	.9860
var00003	379.9667	-	2445.5506	.4888	.9860
var00004	379.8000	-	2434.2345	.7035	.9858
var00005	379.9667	-	2439.1368	.6619	.9859
var00006	379.0000	-	2446.8276	.6339	.9859
var00007	379.1000	-	2424.5793	.7550	.9858
var00008	379.2000	-	2444.5793	.7034	.9859
var00009	379.2000	-	2430.7862	.7970	.9858
var00010	379.2667	-	2430.4782	.8085	.9858
var00011	379.9000	-	2435.1276	.6561	.9859
var00012	379.7333	-	2440.2713	.6167	.9859
var00013	379.1000	-	2422.3000	.8173	.9857
var00014	379.2000	-	2423.7517	.6945	.9859
var00015	379.2000	-	2420.5793	.6767	.9859
var00016	379.2667	-	2421.6506	.7215	.9858
var00017	379.7667	-	2435.5644	.6624	.9859
var00018	379.4000	-	2438.8000	.7238	.9858
var00019	379.9000	-	2430.7828	.4570	.9862
var00020	379.6667	-	2428.0230	.6982	.9858
var00021	379.3667	-	2432.1713	.6170	.9859
var00022	379.3333	-	2457.6782	.4669	.9860
var00023	379.4333	-	2428.5299	.7027	.9858
var00024	379.3000	-	2430.4241	.7228	.9858
var00025	379.5000	-	2449.9138	.4872	.9860
var00026	379.3667	-	2439.8954	.6515	.9859
var00027	379.5000	-	2417.0862	.7572	.9858

var00028	379.1667	-	2436.0057	.6795	.9859
	Scale Mean if Item deleted	S.D.	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
var00029	379.2667	-	2430.9609	.8016	.9858
var00030	379.4333	-	2438.1851	.6533	.9859
var00031	379.5000	-	2446.6724	.6009	.9859
var00032	379.3000	-	2449.2517	.5895	.9859
var00033	379.6000	-	2435.6966	.6763	.9859
var00034	379.4667	-	2431.0161	.7185	.9858
var00035	379.4333	-	2436.5299	.6071	.9859
var00036	379.4333	-	2431.9092	.6623	.9859
var00037	379.3000	-	2437.9414	.5687	.9860
var00038	379.1667	-	2428.0057	.7067	.9858
var00039	379.0667	-	2437.5126	.6290	.9859
var00040	379.4333	-	2444.6678	.6492	.9859
var00041	379.4667	-	2444.9471	.6123	.9859
var00042	379.3000	-	2450.6310	.5281	.9860
var00043	379.1000	-	2444.5759	.6506	.9859
var00044	379.2333	-	2436.5299	.6752	.9859
var00045	379.3000	-	2432.8379	.7328	.9858
var00046	379.3000	-	2436.7690	.6424	.9859
var00047	379.2000	-	2430.0276	.7182	.9858
var00048	379.1333	-	2450.1195	.5264	.9860
var00049	379.1667	-	2430.3506	.7135	.9858
var00050	379.0000	-	2440.6897	.5977	.9859
var00051	378.9333	-	2448.2023	.5136	.9860
var00052	378.5000	-	2459.8448	.4093	.9860
var00053	378.5333	-	2452.1885	.4418	.9860
var00054	378.9000	-	2459.0586	.3576	.9861
var00055	378.4333	-	2448.3920	.5187	.9860
var00056	378.3000	-	2449.1138	.5916	.9859
var00057	378.4667	-	2439.6368	.6882	.9859
var00058	378.4333	-	2434.1851	.7518	.9858

var00059	378.6667	-	2442.3678	.6678	.9859
	Scale Mean if Item deleted	S.D.	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
var00060	378.6333	-	2436.3092	.7316	.9858
var00061	378.6333	-	2433.4816	.7241	.9858
var00062	378.3667	-	2438.3782	.7760	.9858
var00063	378.2667	-	2440.0644	.6728	.9859
var00064	378.4333	-	2435.8402	.6843	.9859
var00065	378.5333	-	2441.5678	.6458	.9859
var00066	378.5000	-	2449.0862	.5658	.9859
var00067	378.3667	-	2440.1713	.6926	.9859
var00068	378.7667	-	2424.1161	.7325	.9858
var00069	378.7333	-	2451.2368	.5852	.9859
var00070	378.9000	-	2439.9552	.5407	.9860
var00071	378.8333	-	2436.9023	.5914	.9859
var00072	378.4667	-	2427.0161	.7308	.9858
var00073	378.4333	-	2457.4264	.4580	.9860
var00074	378.7000	-	2444.9759	.6546	.9859
var00075	378.6000	-	2435.4897	.7215	.9858
var00076	378.6333	-	2467.3437	.2735	.9862
var00077	378.6667	-	2452.2989	.5651	.9859
var00078	378.6667	-	2425.1954	.7681	.9858
var00079	378.5667	-	2439.5644	.6480	.9859
var00080	378.7000	-	2435.5276	.7428	.9858
var00081	378.5667	-	2443.4954	.7468	.9858
var00082	378.7000	-	2443.2517	.6810	.9859
var00083	378.5333	-	2449.0851	.6304	.9859
var00084	378.5667	-	2465.1506	.4277	.9860
var00085	378.6000	-	2449.9724	.5589	.9859
var00086	378.4667	-	2462.1195	.4809	.9860
var00087	378.5667	-	2441.4264	.6649	.9859
var00088	378.4667	-	2461.9126	.4847	.9860
var00089	378.3333	-	2448.2989	.7415	.9859

	Scale Mean if Item deleted	S.D.	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
var00090	378.3333	-	2444.0230	.7391	.9858
var00091	378.5333	-	2442.6023	.6777	.9859
var00092	378.5667	-	2453.5644	.5295	.9860
var00093	378.5000	-	2436.3276	.7522	.9858
var00094	378.5000	-	2436.3276	.7522	.9858
var00095	378.4667	-	2439.4299	.7442	.9858
var00096	378.5000	-	2437.5690	.7340	.9858
var00097	378.5333	-	2448.4644	.5899	.9859
var00098	378.4333	-	2441.4264	.7580	.9858
var00099	378.4333	-	2443.7023	.6637	.9859
var00100	378.4333	-	2434.3920	.7488	.9858
var00101	378.3333	-	2450.1609	.5826	.9859
var00102	378.3000	-	2450.8379	.6158	.9859

Reliability Coefficients 102 items N = 30

Alpha = .9860

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนลินีสิทธิ์

ภาคผนวก ง

รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน
	อำเภอเมืองราชบุรี		อำเภอเมืองราชบุรี
	ขนาดใหญ่	24	วัดศาลเจ้า
1	อนุบาลเมืองราชบุรี	25	วัดคู้งกระถิน
2	วัดแคทราย	26	จันทคามวิทยา
3	วัดเจติยาราม	27	ชุมชนวัดคูบัว
4	วัดห้วยไผ่	28	วัดนาหนอง
5	วัดดอนตะลุง	29	วัดห้วยปลาตุก
6	วัดเกาะลอย (ชุมชน๑)		อำเภอบ้านโป่ง
7	วัดพิกุลทอง		ขนาดใหญ่
	ขนาดกลาง	30	ชุมชนวัดหนองปลาหมอ
8	วัดโพธิ์ดก	31	อนุบาลบ้านโป่ง
9	วัดบ้านโพธิ์	32	วัดหุบกระทั่ง
10	วัดทุ่งหญ้ากมบาง	33	วัดบ้านฆ้องน้อย
11	วัดห้วยหมู	34	วัดจันทาราม
12	วัดเขาถ้ำกฤษร	35	วัดหนองอ้อ
13	วัดเขาสันติธรรม	36	วัดหนองกบ
14	วัดดอนตะโก		ขนาดกลาง
15	วัดท้ายเมือง	37	วัดสัมมาราม
16	วัดห้วยตะแคง	38	วัดเจริญธรรม
17	บ้านเขารวด	39	วัดมาบแค
18	วัดบ้านกล้วย	40	วัดโพธิ์ปลั่ง
19	วัดไผ่ล้อม	41	วันมหาราช
	ขนาดเล็ก	42	วัดหนองประทุน
20	วัดหนองตาหลวง	43	วัดอ้ออี่เดียว
21	วัดดอนแจ่ง	44	วัดหนองกลางดำน
22	วัดใหม่นครบาล	45	วัดโกสินารายณ์
23	บ้านเขาสวนหลวง	46	วัดยางหัก

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน
	อำเภอบ้านโป่ง		อำเภอโพธาราม
47	ค่ายลูกเสือบ้านโป่ง	72	ธรรมาธิปไตย
48	วัดบึงกระจับ	73	วัดบ้านหม้อ
49	วัดอริยวงศาราม	74	ชุมชนวัดเจ็ดเสมียน
	ขนาดเล็ก	75	วัดสนามชัย
50	วัดสระสี่มุม	76	วัดท่าหลวงพล
51	วัดเขาแจง	77	วัดชัยรัตน์
52	วัดรางวาลย์	78	วัดสมณะ
53	วัดตาผา	79	วัดหนองกลางดง
54	วัดหัวโป่ง	80	บ้านหนองกระทุ่ม
55	วัดลำพยอม		ขนาดเล็ก
56	วัดเขาขลุ่ย	81	วัดบ่อมะกรูด
57	วัดบัวงาม	82	วัดจอมปราสาท
	อำเภอโพธาราม	83	วัดตึกหิรัญราษฎร์
	ขนาดใหญ่	84	บ้านหนองมะค่า
58	ชุมชนวัดหนองโพ	85	บ้านเขาแหลม
59	ชุมชนวัดกำแพงใต้	86	ชุมชนวัดเฉลิมอาสน์
60	อนุบาลโพธาราม		อำเภอดำเนินสะดวก
61	วัดช่องพราน		ขนาดใหญ่
62	วัดนางแก้ว	87	วัดอมรญาติสมาคม
	ขนาดกลาง	88	อนุบาลดำเนินสะดวก
63	วัดโบสถ์	87	ชุมชนวัดดอนคลัง
64	วัดพระศรีอารีย์	88	วัดบัวงาม
65	วัดหุบมะกล่ำ	89	วัดบ้านไร่
66	วัดดอนกระเบื้อง	90	วัดชาวเหนือ
67	วัดหนองอ้อ	91	ชุมชนวัดประสาทสิทธิ์
68	วัดบ้านหม้อ		ขนาดกลาง
69	วัดบางลาน	92	วัดราษฎร์เจริญธรรม
70	วัดมณีโชติ	93	บ้านรางสีหมอก
71	วัดคงคาราม	94	วัดปรกเจริญ

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน
	อำเภอดำเนินสะดวก		อำเภอปากท่อ
95	บ้านดอนพิกทอง	116	บ้านเขาลำ
	ขนาดเล็ก	117	วัดสว่างอารมณ์
96	วัดสีดาธรรม	118	วัดป่าไถ่
97	บ้านหนองสลิด	119	ชุมชนวัดทุ่งหลวง
98	วัดพิทักษ์เทพาวาส	120	บ้านหนองไผ่
	อำเภอบางแพ	121	บ้านไพรสะอาด
	ขนาดใหญ่	122	บ้านโป่ง
99	อนุบาลบางแพ	123	บ้านห้วยศาลา
100	ชุมชนวัดใหญ่โพหัก		ขนาดเล็ก
	ขนาดกลาง	124	วัด โศกพระเจริญ
101	วัดท่าราบ	125	วัดหัวป่า
102	ชุมชนวัดกลางวังเย็น	126	วัดวิมลมรรคาธรรม
103	วัดบ้านใหม่	127	บ้านเขาสีสน
104	วัดตากแดด	128	บ้านเขาช้าง
	ขนาดเล็ก	129	วัดโพธิ์ศรี
105	วัดหนองม่วง	130	วัดหนองบัว
106	วัดแหลมทอง	131	บ้านเขาพระเอก
107	วัดท่าบ	132	บ้านหัวเขาจีน
108	วัดดอนใหญ่	133	บ้านพุเกตู
109	วัดเหนือ	134	บ้านเขาก่าน
110	วัดตาลเตี้ย	135	บ้านอ่างหิน
	อำเภอปากท่อ	136	บ้านนาคอก
	ขนาดใหญ่	137	สีวะรา
111	อนุบาลปากท่อ		อำเภอจอมบึง (ขนาดใหญ่)
112	ไทยรัฐวิทยา 64	139	อนุบาลจอมบึง
113	วัดสันติการาม	140	บ้านจอมบึง
	ขนาดกลาง	141	บ้านเบิกไพร
114	วัดยางงาม	142	วัดด่านทับตะโก
115	วัดวันดาว	143	บ้านตลาดควาย

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน
	อำเภอจอมบึง		อำเภอสวนผึ้ง
	ขนาดกลาง		ขนาดเล็ก
144	บ้านหนองกระทุ่ม	169	วัดนาขุนแสน
145	บ้านหนองเร้ง	170	บ้านทุ่งศาลา
146	บ้านหนองบัวค่าย	171	บ้านมะขามเอน
147	บ้านหนองนกกระเรียน	172	วัดเขากิ่ง
148	บ้านห้วยท่าช้าง		อำเภอวัดเพลง
149	บ้านหนองสีนวล		ขนาดกลาง
150	บ้านทุ่งแฝก	173	อนุบาลวัดเพลง
151	บ้านทุ่งแจ่ง	174	วัดแจ้งเจริญ
152	วัดเขาปิ่นทอง		ขนาดเล็ก
	ขนาดเล็ก	175	จรรยาศรีวิทยาประชานุกูล
153	วัดสูงเนิน	176	บ้านปากสระ
154	บ้านหนองไผ่		อำเภอบ้านคา
155	บ้านพุแค		ขนาดใหญ่
156	บ้านหนองไก่อเลื้อน	177	บ้านลำพระ
157	บ้านหุบพริก		ขนาดกลาง
158	บ้านวังปลา	178	บ้านโป่งกระทิงล่าง
159	บ้านสันดอน	179	วัดหนองพันจันทร์
	อำเภอสวนผึ้ง	180	อนุบาลบ้านคา
	ขนาดใหญ่	181	บ้านบึง
161	ชุมชนบ้านบ่อ		ขนาดเล็ก
162	รุจิรพัฒน์	182	น้ำตกห้วยสวนพลู
163	อนุบาลสวนผึ้ง	183	ประชาพัฒน์วิทย์
	ขนาดกลาง	184	วัดช่องลาก
164	บ้านห้วยผาก	185	บ้านเก่าต้นมะค่า
165	บ้านท่ามะขาม	186	บ้านพุบอนล่าง
166	บ้านสวนผึ้ง		
167	บ้านบ่อหวี		
168	ธรรมศาสตร์-จุฬา2		

ภาคผนวก จ
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. นายธีรพงษ์ ทวีวรรณ

ตำแหน่งหน้าที่ ศึกษานิเทศก์ 9 หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และต่อเนื่อง

2. นายชาญ ชุ่มบุญชู

ตำแหน่งหน้าที่ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอโพธาราม
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

3. ดร.จันทนา นลธิกร

ตำแหน่งหน้าที่ ผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ ฝ่ายวิชาการ
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนว
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายวิรัตน์ เอี่ยมสะอาด

ที่ทำงานสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ต.ดอนตะโก อ.เมือง จ.ราชบุรี

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ.2526 สำเร็จการศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกเทคโนโลยีทางการศึกษา
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ.2541 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ.2519 ครู 1 โรงเรียนบ้านแจนแวน อ.สีชะโร จ.สุรินทร์
- พ.ศ.2521 ครู 2 โรงเรียนบ้านกาเจาะหนองไผ่ อ.สีชะโร จ.สุรินทร์
- พ.ศ.2523 อาจารย์ 1 โรงเรียนบ้านขาวใหญ่ อ.สีชะโร จ.สุรินทร์
- พ.ศ.2527 เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3 อ.สีชะโร จ.สุรินทร์
- พ.ศ.2528 เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 4 อ.โพธาราม จ.ราชบุรี
- พ.ศ.2530 บุคลากร 4 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
- พ.ศ.2531 บุคลากร 5 งานสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
- พ.ศ.2535 บุคลากร 6 งานบำเหน็จความชอบและบัญชีถือจ่าย
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
- พ.ศ.2541- ปัจจุบัน บุคลากร 7ว งานบำเหน็จความชอบและบัญชีถือจ่าย
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี